

cronica

Anul III nr. 39 (138)

SĂMBĂTĂ

28

SEPTEMBRIE

1968

12 pagini 1 leu

săptămînal politic, social, cultural

N. Matyus :

„Interior”

î n a c e s t n u m ă r :

LA ÎNCEPUT DE AN UNIVERSITAR • ARHITECTURĂ ROMÂNEASCĂ VECHIE • ORIZONT SUEDEZ • FRAGMENTARIUM • CRONICA IDEILOR LITERARE • DOCUMENTE INEDITE • CANCERUL ȘI SECRETUL MEDICAL

jurnal

ORE TRISTE

Este de ajuns un singur cuvânt, sau uneori și acesta este înlocuit prin sunetul unor pași, mirosul unei cărți, al unor haine, un gest, un copac, și din adincul uitării se decupează câte o imagine, care mai întodeauna îmi aduce un ciudat sentiment de singurătate. Fiindcă, întocmai ca în acest restaurant de gară, mă aflu singur în fața trecutului din care cu greu aș putea alege câteva ore sau zile de fericire. Acum amintirea trăiește și mai viu pentru că mi-a fost adusă de însuși personajul pe care-l uitasem.

S-a așezat la o masă de lângă peretele gălbui pe care se înalță niște preținși munți ai Vrancei. Sub pălăria neagră de fetru, expresia de bănuială, improvizată de la ușă și pînă la masă, s-a șters. Acum, obrazul și ochii, ca și gesturile, iradiază siguranță și dispreț față de tot ce se află în jurul său. Nu și-a scos pălăria. Și-a împins-o doar mai spre ceafă și câteva clipe a rămas nemșcat în haina lui gri și în vesta, la buzunarul căreia atîrnă un lăntășor grosolan de alamă, în pantalonii negri, strînși pe picior, băgați în bocanci, pe sub niște ciorapi albi de bumbac. Acum își cercetează ceasul. Este nemulțumit de oră. Îl bagă la loc în buzunarul vestei și degetele lui mari mai întîrzie o vreme pe lăntășorul de alamă. Pare că se gîndește la ceva foarte important, fiindcă obrații lui buculăși, de bărbat trecut de cincizeci de ani, arată niște cute. Dispar repede și acestea. Chelnerul se apleacă spre el și-i așează în fața fărîșurii plină cu felii subțiri de salam și pastramă. „Jumătate pune la pachet pentru baba mea” îi spune chelnerului. Pachetul se face pe loc, în timp ce el scoate, din rucsacul așezat între picioare, o piine de casă. Cu un briceag, legat de un alt lăntășor, de care mai atîrnă un smoc de chei, taie câteva felii. Mănîncă repede, fără să se folosească de furculiță și cuțitul ce i s-a adus și, din cînd în cînd, bea un vin gălbui direct din sticlă, pe care după fiecare înghițitură îi șterge gura cu palma. A terminat. Mă privește contrariat, pe mine, singurul lui tovarăș de restaurant, din noaptea aceasta în care orele trec greu, între două trenuri. Apoi, cu un gest brusc, răstoarnă conținutul pachetului în fărîșurie, hîrtia mototolită o strecoară în buzunar și continuă să mănînce. Mă întorc cu spatele la el. Cealaltă imagine, cea pe care mi-a adus-o este acum mai vie decît el. El nu mai contază. Este un pretext pentru celălalt, pe care îl văd acum îmbrăcat la fel, pe cap cu aceeași pălărie, de sub care ochii iradiază dispreț și poate chiar teroare. Trece în carul lui cu boi, trece în fiecare dimineață și în fiecare seară, uitîndu-se înainte, pe spatele femeii lui care merge în fața animalelor, stringînd funia cu amîndouă mîinile. Sînt copil și nu mai sînt, fiindcă cum pot să văd perfect că bicul zvlcnește înainte peste boi și, cu toate că femeia rămîne neatinsă, am impresia că fiecare lovitură îi este adresată și ei... Femeia este o umbră neagră, plecată înainte și trage după ea două vaci costelive. Și mai tîrziu o singură vacă... Dar el nu și-a schimbat locul și nici înfățișarea și nici bicul. Nimeni nu-l mai ia în seamă. Trec pe ulița satului ca totdeauna și mersul lor pare firesc. Nimeni nu-i mai rîde, nimeni n-o mai compătimește pe bătrîna... Și în sfîrșit și ziua cînd nu mai trec. Și altă și altă zi. Acum satul pare neliniștit și curios și se apropie de gardul lor și privesc în curte. „Bătrîna este pe moarte” spune cineva, și într-un ceas stie tot satul. „Bătrîna a murit”, și vestea aceasta este aflată și mai repede... Acum carul lor trece din nou. Locurile s-au inversat. El trage vacuța de funie și animalul merge anapoda, neliniștit. Bătrîna doarme, cu fața în sus și cu buzele strînse, cu obrații suflîți. Nimeni nu i-a văzut încreaga față așa, ca acum... Și cineva din cortegiul acesta grotesc vorbește parcă pentru el. Povestea este veche, toți o cunosc. De cîte ori nu s-a repetat! Părinții au silit-o și rudele au silit-o, iar iata, cu toate că i-a spus că îl urăște, a acceptat. Avera a fost în joc sau altceva? Nimeni nu-și mai amintește... Bătrînul înainteașă încet, în hainele lui din totdeauna. Doar pălăria de fetru îi lipsește. Înaintează disprețuitor și sigur ca de obicei. Și tot așa se întoarce acasă după ce totul s-a terminat... Acum, în sat circulă alte vorbe. Curioșii se apropie din nou de gard. Carul rămas acolo, în mijlocul curții, unde l-au adus ziua aceea. Și zilele se scurg și carul se înegrește și mai tare de ploaie. Curioșii însă așteaptă nerăbdători. Așteaptă alte zile și alte nopți, pînă în dimineața cînd bătrînul se arată pe prispă. Curioșii se sperie. Rezemat de ușă, girbov și cu barba albă, bătrînul se clatină. Reușește totuși să scoată chelle de la lăntășorul briceagului și le aruncă peste gard. Apoi ia bicul și-l frînge coada de genunchi și se prăbușește acolo sub privirile curioșilor. Acum toți știu că el a murit din cauza morții ei. Poate l-a ucis singurătatea, sau frica. Sau poate și-a iubit într-adevăr femeia. Această presupunere, cea din urmă, mi se pare cea mai omenescă. Fiindcă i-am văzut chipul bătrînului atunci cînd trecea prin sat dormind și pe el erau înscrise semnele unei disperate păreri de rău. Sau poate mai mult...

Mă întorc din nou cu fața la el. Acum tumează și arată la fel de sigur și disprețuitor. Este un om de prin părțile locului, un podgorean încăpățînat și haln. Așa cred, fiindcă seamănă perfect cu celălalt din imaginea pe care el mi-a adus-o acum. Numai munții Vrancei de pe peretele gălbui sînt cumpiți de artificii. Poate de la ei vine tristețea orelor acestea dintre două trenuri, din noaptea care suspină de vînt dincolo de ferestre.

Corneliu Ștefanache

MOMENT

La Iași: CONFERINȚĂ ȘI SIMPOZION DE CHIMIE

Intre 18-24 septembrie a.c., s-au desfășurat la Iași lucrările primei Conferințe republicane de chimie macromoleculară și ale celui de al III-lea simpozion de chimia și tehnologia celulozei, reuniuni științifice de interes internațional, organizate de către Academia Republicii Socialiste România în colaborare cu ministerele Invățămîntului, Chimiei, Industriilor ușoare, Economiei Forestiere și cu Consiliul Național al Inginerilor și tehnicienilor. Amploarea acestor evenimente științifice a fost demonstrată, printre altele, și de participarea la lucrările Conferinței și Simpozionului a numeroși savanți și cercetători științifici din Austria, Anglia, Belgia, Bulgaria, Birmania, Cehoslovacia, Elveția, Finlanda, Franța, Italia, Japonia, Iugoslavia, Olanda, Polonia, Republica Populară Democrată Coreeană, Republica Democrată Germană, Republica Federală a Germaniei, Suedia, S.U.A., Ungaria, U.R.S.S., R. D. Vietnam.

În cadrul sesiunii inaugurale, au luat cuvîntul acad. Șerban Titelca, vicepreședinte al Academiei Republicii Socialiste România, Miu Dobrescu, președintele Comitetului executiv al Consiliului popular județean provizoriu Iași, acad. Cristofor Simionescu, președintele Filialei

Iași a Academiei, prof. dr. docent Jean Livescu, rectorul Universității din București, acad. C. Nenițescu, șeful secției Științelor chimice a Academiei și ing. Nicolae Sirbu, vicepreședinte al C.N.C.S. Atît în cadrul Conferinței cît și al Simpozionului a fost prezentat un mare număr de conferințe plenary (G. Smets — Belgia, K. Takemoto — Japonia, J. Breitenbach — Austria, T. E. Timell — S.U.A., A. Donetzhuber — Suedia, E. Huseman — R.F.G.) precum și de comunicări științifice pe secții (A. Kalins, V. Sergeeva — U.R.S.S., prof. E. Turso — Polonia, F. Oltus — R. S. Cehoslovacă, K. E. Reinert — R.D.G., H. Kämmerer — R.F.G., Elena Ceausescu și colaboratorii — România, Cristofor Simionescu și colaboratorii — România etc.). Cu prilejul lucrărilor, au avut loc diverse întîlniri, schimburi de experiență, conferințe publice. La catedra de macromoleculă a Facultății de chimie industrială a Institutului politehnic a fost organizată o întîlnire a chimiștilor ieșeni cu cîțiva dintre oaspeții de peste hotare, discutîndu-se probleme de înalt interes științific din domeniul grefării polimerilor și în special al grefării celulozei. O sesiune a Colegiului redacțional al revistei „Cellulose chemistry and

Technology” (editată la Iași), cu participarea unor membri din străinătate ai acestuia, a avut drept scop îmbunătățirea sub raport tematic a respectivei publicații. Un spectacol folcloric pregătit în cinstea celor 400 oaspeți din țară și străinătate ai Conferinței și Simpozionului, precum și diverse vizite prin Iași (la Institutul de chimie macromoleculară „Petru Poni” și la alte unități științifice sau social-culturale), și prin țară, au completat programul acestor zile de bogată activitate. Caracterul fructuos și de amplu ecou în viața științifică internațională al primei Conferințe republicane de Chimie macromoleculară și al celui de al III-lea Simpozion de chimia și tehnologia celulozei a fost pus cu pregnanță în evidență de numeroasele declarații făcute presei de prestigioși oameni de știință din diverse țări. „Primirea a fost deosebit de călduroasă: popor muncitor, simpatice, ospitalier, temperament liniștit” (G. Smets, șeful catedrei de chimie macromoleculară la Universitatea din Louvain — Belgia); „Manifestarea științifică de la Iași, datorită înaltului ei nivel de organizare, constituie un prilej rar pentru oamenii de știință de a-și confrunta punctele de

vedere în probleme importante ale chimiei moderne și care prezintă domenii însemnate în dezvoltarea materială a omenirii” (T. E. Timell de la Universitatea de Stat din New-York — S.U.A.). „Faptul că la lucrările reuniunii de la Iași a participat un număr atât de mare de specialiști din diferite țări demonstrează încă o dată stima și aprecierea de care se bucură școala creată și condusă de acad. Cristofor Simionescu. Această școală a chimiei, celulozei și hîrtiei, de la Iași, este cea mai dezvoltată dintre toate școlile din țările balcanice și experiența sa este un exemplu pentru noi. În numele grupului de oameni de știință bulgari, exprim recunoștința noastră pentru invitația și posibilitatea ce ni s-a oferit de a participa la lucrările acestui important reuniuni științifice” (Kiril Dimov de la Institutul chimico-tehnologic din Sofia — Bulgaria). „În România s-a realizat o temeinică bază care face ca știința să devină o veritabilă forță productivă” (prof. Ernst Glesse de la Univ. Tehnică, Dresda, R.D.G.). Sînt doar cîteva din primele ecouri ale acestui deosebit de important eveniment științific.

S. T.

ATENEU 50

50 de numere. Mult, puțin? Cifra în sine poate nu impresionează; este necesară re-conver-tirea ei în luni, în ani, este necesară rememorarea momentului inițial al „startului” și, punct cu punct, drumul parcurs pînă cînd

pe frontispiciul revistei au putut fi înscrise cifrele ANUL V, Nr. 50. N-a fost, probabil, un drum chiar ușor: revista „Ateneu”, înființată într-un oraș în care firul apariției revistelor de cultură fusese de mulțitor întrerupt, a trebuit să catalizeze energii, să-și impună puncte de vedere, să formeze publiciști și scriitori, să învingă inerția. Poate cea mai notabilă realizare a revistei băcăoane este constitu-

rea și impunerea unui grup realment valoros de scriitori, în mare majoritate tineri, a căror prezență în cîmpul literaturii este, în momentul de față, remarcabilă: Radu Cârnel, George Băliță, Ovidiu Genaru, Ioanid Romanescu, Mihail Sabin, Horia Gane, Sergiu Adam ș.a. Poate că ar fi interesant de constatat, apoi, ce și cît s-a publicat de-a lungul a cinci ani: ar

rezulta, fără îndoială, cifre statistice impresionante. Lășind specialiștilor în materie plăcută sarcina de a alcătui asemenea bibliografii, ne grăbim să transmitem colegilor băcăoani călduroase felicitări pentru pasiunea, entuziasmul, talentul și strădanile tezurizate în fiecare din cele 50 de numere ale revistei „Ateneu”. Și multe succese în viitor!

CRONICA

La Iași și Trifești: CENTENARUL NEGRUZZI

Dezvelirea plăcii comemorative

Manifestările consacrate comemorării a 100 de ani de la moartea lui Costache Negruzzi ce au avut loc la Iași sub egida Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă, Academiei R.S. România, Uniunii Scriitorilor și Comisiei Naționale pentru U.N.E.S.C.O. au constituit, fără îndoială, un moment important în acțiunea perpetuă de restituire a marilor valori clasice românești, generațiilor de astăzi din țara noastră. Ele au reprezentat, în același timp, o manifestare elocventă a universalității operei lui Negruzzi, ca reprezentant al literaturii europene din prima jumătate a secolului al XIX-lea. În cadrul sesiunii de comunicare, despre care am informat citi-

torii noștri în numărul trecut, cît și în adunarea de la Teatrul Național din Iași, au fost subliniate laturile dominante ale operei lui Costache Negruzzi, specificul creației sale de patriot și umanist, valoarea artistică a schitlor, nuvelor, pieselor de teatru, memorialisticii eminentului scriitor. În cuvîntul său, tovarășul Miu Dobrescu, prim secretar al Comitetului județean de partid, președintele Consiliului popular județean provizoriu, a subliniat semnificația deosebită a comemorării lui Costache Negruzzi, reprezentant de seamă al generației de patrioți revoluționari de la 1848, militanți de frunte pentru unitatea națională, pentru propășirea și emanciparea politică, socială și culturală a românilor. Privită în perspectiva momentului în care a fost creată cît și din unghiul contemporaneității, opera multilaterală a scriitorului de la Iași s-a bucurat de exegeze pertinente datorate lui Al. Balaci, Al. Dima, N. I. Popa, Constantin Ciopraga, N. Barbu.

Festivitățile consacrate centenarului Costache Negruzzi au fost continuate duminică prin serbarea populară din satul Lunca Prut, comuna Trifești. Cu acest prilej, pe zidul casei în care scriitorul a trăit și a creat o parte din opera sa a fost dezvelită o placă comemorativă. În cadrul manifestărilor pe care le amintim, merită subliniată, de asemenea, interpretarea sugestivă de către un colectiv de actori de la Teatrul Național din Iași, sub conducerea lui Virgil Raicu, a piesei „Muza de la Burdujeni” de Costache Negruzzi și a piesei într-un act „Dol țărani și cinci cîrlani” de către Teatrul de stat „Mihail Eminescu” din Botoșani.

omagi u

Salutăm în Costache Negruzzi pe scriitorul multilateral, pe deschizătorul de drumuri, pe marele, iuministul precursor. POEZIILE A ÎNCERCAT SĂ DĂRUASCĂ literaturii române o epopee care exaltă viața de luptă și glorie a celui mai mare domnitor al acestor pămînturi românești, Ștefan cel Mare. ESEISTUL, care a publicat, inovînd în materie, cu intensitate și ardoare în Curierul românesc, în Albina românească, în Dacia literară sau în Propășirea, a întemeiat el însuși, pionier în ridicarea culturală a satelor, o revistă de difuzare ca Săptămîna. DRAMATURGUL ȘI COMEDIograful care nu a fost un palid localizator, ci în cele 15 piese de teatru a demonstrat profunde calități de cunoaștere a dinamicii artei spectacolului, prelucrările sale fiind o viguroasă replantare a unor scheme estetice tradiționale la fecundul sol românesc. Nimeni ca el nu a exaltat misunea Teatrului, de a fi o tribună înaltă de artă și educație a moravurilor, o vastă școală pentru popor, literatura celor mulți. EPISTOLOGRAFUL, cel mai interesant al vremii sale, comparabil cu Ghica, aruncînd priviri lucide în profundele straturi sociale, ogîndînd general stări de lucruri contemporane, sechituri maestrului. În Alb și Negru, tablouri de moravuri. Cunoșcător temeinic al literaturii armonice a Antichității, cunoșcător artistic al mai multor limbi străine, a tradus cu măiestrie din Voia're, Le Sage, Alexandre Dumas, Victor Hugo, din Pușkin, Vincenzo Monti sau Alessandro Manzoni, din romantismul Young, Șerban Cioculescu putea să-l declare autorizat, drept cel mai bun traducător în versuri din prima jumătate a secolului trecut. Exaltator romantic al poeziei populare românești, relevîndu-i printre primii extraordinara valoare în aria literaturii europene, indicînd-o drept o uriașă sursă genuină a scrisului modern. FILOLOG care cere armonizarea și echilibrul între tradiție și inovație în arta cuvîntului, antipurist profund convins, susținînd teza justă a limbii literare ca expresie a limbii întregului popor. Deci, Costache Negruzzi, nu este numai marele prozator, întemeietorul noii literaturi naționale, publicată în urmă cu 125 de ani, sub titlul Alexandru Lăpușeanu și care așa cum s-a scris ar fi avut circulația și soarta literară a lui Hamlet, dacă limba română ar fi fost cunoscută universal. Pentru Eminescu, Lăpușeanu era echivalent cu Macbeth, pentru Lovinescu el era „tăiat în marmură”, iar Călinescu descriînd surorile psihologice, locul de planuri — rembrandtesc, al marei narațiuni dramatice, putea să caracterizeze limba scriitorului ca tuse colorate de o viguroasă „mensură fiamandă”. Amintînd astăzi toate aceste fațete poliedrice ale personalității scriitorului Costache Negruzzi, spirit românesc și european, sîrbătorit universal sub egida UNESCO, să ne amintim și de obligația de a i se alcătui o ediție științifică, integrală, a Operei. precum și exegeza corespunzătoare. Să fie acesta un alt angajament solemn al studenților prezenți la marele eveniment cultural pe care îl însemnăm astăzi cu piatra albă a recunoștinței pentru un mare precursor al culturii României moderne.

Al. Balaci

w.

sport

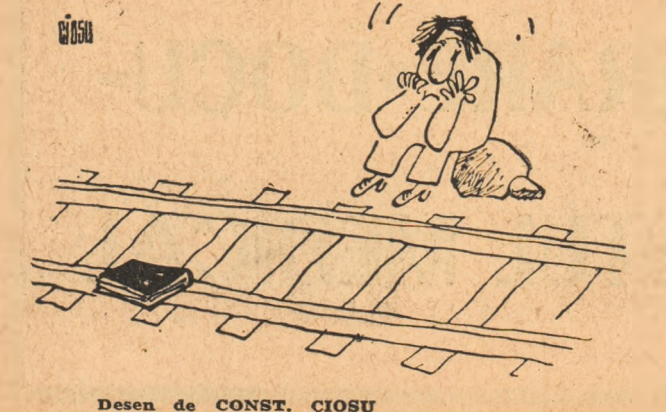
Stau și mă-ntreb: de unde, la Politehnica Iași, această pasiune nemărturisită pentru primirea golurilor? Nu unul sau două, ci pe săturate. de la Argeș patru, încă patru de la Dinamo-București și uite-așa fizionomia golaverajului devine unilateral rubicondă. Cîndva, într-un viitor oarecare, golurile acestea pot afirma greu la cîntar, trăgînd talgerul ieșean mai jos decît s-ar conveni. Un pic de prevedere, ce naiba! Sînt înfrîngerii și înfrîngerii. Să le preferăm pe cele mai onorabile, mai ales că, oricum, suporterii ieșeni s-au obișnuit cu gîndul că pînă să câștige campionatul țării, Politehnica mai are ceva de lucru.

Ce-l lipsește deocamdată echipelor acesteia? Stilul, probabil. Justin îl caută și îl va găsi cu siguranță. Nu-l vorbă, păcatul ăsta care se numește stil lipsește mai tuturor echipelor noastre. Nu se prinde stilul de noi și pace! Privind meciul Politehnicilor cu Dinamo-București, am avut deseori impresia că studenții nu au capacitatea de a conștientiza tîmpul. Sase sau șapte din cei unsprezece jucători sînt componenți ai loturilor naționale. Este un fapt care ar da dreptul Politehnicilor să abordeze o prestație mai constantă. Soliditatea nu se naște din accidente. Dacă șurturile la poartă sînt expediate

din an în paști, după îndelungi cercetări ale terenului și după o chibzuală matură în privința piciorului care să tragă atunci fotbalul e un fel de bătută pe loc, bună pentru un festival folcloric. Dacă, să zicem, Constantinescu are crize de generozitate, atunci fotbalul e o întreprindere de binefacere. Dacă Cuperman, șuteur feroce „în tine-rețe”, trage și el o dată din afara careului și marchează (o, timpuri!), faptul poate fi interpretat drept o întîmplare, drept un accident. Și e păcat, pentru că și lui și lui Lupulescu și lui Ince și celorlalți nu le trebuie decît curajul deplin de a con-

cluziona, pentru că șut, slavă domnului, au. Nu fac un caz din înfrîngerea în fața lui Dinamo-București. Era scontată. Mă deranjează doar ușurința cu care cedează unii. Și mă gîndesc doar la acel „ceva” care ar trebui adăugat echipei Politehnicii din Iași pentru a se consolida în autoritate. Poate că acel „ceva” se numește forță, sau poate convîngere, sau poate fantezie. Sau, mai concentrat, ar trebui să se numească stil.

Andi Andrieș

Desen de CONST. CIOSU

Gînduri la început de an universitar, legate de problemele care confruntă în prezent învățămîntul superior — iată cuvintele cu care ne-am adresat, în numele cititorilor „Cronicii”, mai multor profesori și oameni de știință. A rezultat un preluat la un posibil colocvii, pe câteva teme asupra cărora se va insista, probabil, în alte discuții, în alte materiale publicate în presă, în alte sondaje de opinie cu o finalitate mai concretă.

Ancheta de față nu-și propune decît o trecere în revistă a preocupărilor vizate, mai puțin pentru a le epuiza și mai mult pentru a surprinde câteva din notele dominante climatului, căutărilor și aspirațiilor specifice anului universitar 1968—1969.

Prof. dr. MIHAI DUCA,
rectorul Institutului
Medico-Farmacologic Iași :

Societatea beneficiază de pe urma științei numai atunci cînd specialistul, înarmat cu solide cunoștințe profesionale, este în același timp o personalitate de înaltă ținută morală și vastă cultură. Discordanțele într-un sens sau altul generează anomalii. „Science sans conscience n'est que ruine de l'âme”, spunea Rabelais. Dar nu este mai puțin adevărat că și inversul este tot atât de dăunător.

Prof. dr. docent
MIHAI RĂVĂRUT,
rectorul Institutului
Agronomic, Iași

Cu începere din acest an școlar, s-a reglementat numărul de ore săptămînal, numărul de examene pentru fiecare an de studii (nu mai mult de șapte) și, de asemenea, s-a redus numărul anilor de studiu la unele facultăți și secții.

Față de această măsură se impune o atenție revizuire a programei analitice, din care trebuie eliminate toate problemele neesențiale sau depășite. Trebuie intensificată munca de multiplicare a cursurilor, mînușelor și tratatelor pentru ca studenții să nu mai fie obligați să-și pregătească examenele numai după notițe care de cele mai multe ori sînt incomplete și cu multe greșeli.

Valorificarea rezultatelor cercetărilor științifice prin publicare întîmpină unele dificultăți, datorită lipsei unei e. i. uri locale.

Este un motiv în plus pentru ca Iașului, vechi și puternic centru cultural, științific și universitar, să i se acorde cît mai curînd o editură.

Acum, la început de nou an universitar, studenții, cadrele didactice, își exprimă totala adevărată și politică internă și externă promovată de partidul nostru, adziune ce va fi concretizată prin intensificarea muncii, astfel încît rezultatele cercetărilor științifice și nivelul de pregătire a viitorilor specialiști să ducă la ridicarea producției agricole, la o dependență cît mai mică a agriculturii față de unii factori climatici insuficient stăpîniți de om.

Acad. MENDEL HAIMOVICI :

Pentru a scoate în lumină problemele mari ale învățămîntului, cel mai potrivit moment nu este ajunul deschiderii anului. Acum sîntem ocupați cu treburi de gospodărie: programe, orare, organizare de seminarii științifice etc., și în general cu tot ce este legat de trecerea de la un fel de muncă (acela din vacanță: vacanța nu trebuie confundată de loc cu concediul), la altul (acela din timpul anului).

Problemele mari se compun de obicei din multe, nenumărate de multe probleme mici, care ne frămîntă tot timpul, inclusiv acela al vacanței: organizarea unui curs, ce trebuie spus studenților și ce trebuie să învețe singuri din cărți, cum trebuie dozată materia clasică și rezultatele moderne, ce trebuie lăsat la o parte din materia de anul trecut pentru a putea introduce ceva nou, cum trebuie prezentat cutare capitol pentru ca studenții să-l înțeleagă mai bine și să-l sesizeze interesul științific. Toate acestea sînt nu numai preocupări de fiecare zi, ci și de multe nopți de insomnia. E' pot fi întîlnite în însemnările zilnice ale unor profesori (imi amintesc, de exemplu, de jurnalul prof. Rainer, care a fost publicat acum un număr de ani în „Viața românească”). Ele vor înlocui treburile gospodărești în ziua începerii efective a cursurilor.

Prof. ACHIM STOIA,
rectorul Conservatorului
„George Enescu” :

M-aș referi, în mod deosebit, la activitățile ce se vor organiza de către institutele de învățămînt superior în cadrul Ateneelor studențești. Prin forme atrăgătoare și la un nivel academic, vor fi organizate în acest an, pentru studenți, prezentări, comunicări și informări în toate do-

menile de activitate științifică, precum și bogate manifestări culturale-artistice, în scopul formării unei culturi generale de ansamblu, prin cunoașterea celor mai variate aspecte ale vieții contemporane, atît pe plan intern, cît și pe cel mondial. La această formă de activitate se mai pot adăuga și altele menite să rotunjească mai mult personalitatea în formare a tînarului student. Amînim astfel competițiile sportive, cluburile studențești, concursurile artistice, taberele de vară, excursiile de documentare etc., etc.

Aceste variate mijloace pot face ca studenții de la facultăți cu profil foarte diferit să reușească a ajunge la un limbaj comun de înțelegere, cunoaștere și apreciere a vieții contemporane. Spre exemplu, studenților de la Arte (conservatoare, arte plastice etc.), li se creează, posibilitatea să fie ținuți la curent cu tot ce este nou în știință pe plan mondial, în timp ce studenților de la facultățile cu un profil tehnico-științific li se creează p'ăcunoșteșterea de a se informa, de a cunoaște și de a se delecta, prin atrăgătoare manifestări culturale-artistice.

Prin astfel de modalități se va putea reuși — cred — nu peste mult timp, să se îndrepte unele aspecte negative care mai dăunau în viața universitară: absența tineretului studențesc de la manifestările muzicale ale instituțiilor artistice profesionale: de la o-

Ne despart cîteva zile de deschiderea porților școlii superioare în patria noastră, care va primi un nou detașament de tineri doritori să se instruiască, să devină cît mai folositori poporului căruia îi aparțin.

Evenimentul adaugă, la emoțiile și atribuțiile clasice unui început de an, semnificații noi, izvorite din măsurile pe care partidul și guvernul le-au luat în vederea ridicării școlii de toate gradele pe o nouă treaptă de dezvoltare. Dascălii au fost chemați să se dăruiască cu toată pasiunea, pricepera și înțelepciunea de care dispun, procesului de formare a unei generații de intelectuali, patrioți înflăcărați, devotați cu toată ființa lor progresului

optimism în întreaga lor activitate. Numai astfel se vor integra în spiritul noului legi, inclusiv, în spiritul societății noastre.

O privire mai atentă asupra realităților contemporane ne oferă un tablou spectaculos, o creștere uriașă a științei, un proces de accelerare impresionant a progresului tehnicii, o sporire necunoscută pînă azi a numărului studenților, o organizare și modernizare cuceritoare a existenței, a locului, a transporturilor, care, la rîndul lor, reclamă o nouă educație a adulților, a

societății care se edifică în România. Este o sarcină grea, dar mare și nobilă. Ea se plasează pe umerii ascendenți ai vrerilor înaintașilor luminați, ai constructorilor pasionați, se plasează în tabloul pe care cei de ieri și de azi l-au văsat și îl doresc cît mai repede de realizat în țara noastră.

Mistuna de slujitor al școlii este bogată în esențe spirituale, topește în eforturi, uneori anonime, tot ce este mai bun în mîntea și sufletul celor chemați să-i materializeze rosturile. Îndeplinirea cu aceste simțăminte, ea nu poate să nu miște inima receptivă, să nu ancorizeze în strădanii, să nu mobilizeze tineretul studios.

Ca fost student și apoi ca

profesor în acest vechi centru universitar, năzuiesc ca în sectorul învățămîntului tehnic superior să sudeze toate aceste strădanii ale cadrelor didactice și ale tineretului, pentru ca școala ieșeană să se impună tot mai mult, să fie vrednică de tradițiile sale.

Imi este plăcut să cred că gîndurile mele sînt ale tuturor colegilor și că îndemnul la muncă va găsi ecou în rîndurile studenților care se va dăruia cu toate forțele și cu întreaga pasiune specifică vîrstei sale, unui proces de învățămînt ritmic și mereu în progres simțămîntiv, propriu epocii pe care o trăim.

Acad. CRISTOFOR
SIMIONESCU,
rectorul Institutului Politehnic
Iași

dogagică intensivă, pregătind pe tineri pentru gîndire rațională (rațiunea: prima zestre a unui veritabil umanism), spirit de obiectivitate, omenie (dragoste de om și popor: Pestalozzi, Eminescu) și respect pentru viața omului; însușirea marii comori culturale umaniste și contacte spirituale cu oameni de știință și literari, cu marii artiști etc., inclusiv cooperarea cu ei în știință, literă, artă etc. și participarea la Congrese internaționale organizate pentru dezbaterea problemelor de știință și filozofie, de istorie, literă și artă etc.

Prof. dr. docent
GAVRIL ISTRATE :

În toate universitățile românești, învățămîntul umanistic a existat încă de la înființarea lor. Dar studierea sistematică a literaturii naționale și a istoriei patriei, ca și cea a istoriei limbii române, își găsesc locul ce li se cuvine în programele analitice abia în ultimul deceniu al secolului trecut și în cel din urmă al secolului nostru. Învățămîntul propriu-zis al limbii române începe cu Alexandru Philopide la Iași, cu Ovid Densusianu la București. Cel al literaturii naționale vine ceva mai tîrziu, cu Ion Bianu și Mihail Dragomirescu la București și cu G. Ibrăileanu, la Iași. Unii dintre specialiștii pomeniți și-au continuat activitatea pînă în preajma celui de al doilea război mondial.

După 1918, s-a înființat Universitatea din Cluj care avea să desființeze, în special în domeniul filologiei și al istoriei, o activitate impresionantă.

Deosebirea de concepție dintre școlile istorico-literare de la București, Iași și Cluj, a dus, adesea, la polemici și la negări zgomotoase. Cu toate acestea, nu se poate contesta rolul pozitiv al acestor lupte de idei care a ușurat calea spre descoperirea adevărului. Și dacă Ibrăileanu este cel mai aproape de vremea noastră și de modul nostru de a gîndi, dacă opera lui poate fi preluată în întregime, nu-i mai puțin adevărat că Gh. Bogdan-Duică continuă să ne impresioneze prin metoda sa de lucru, prin cercetarea exhaustivă a problemelor, iar în lucrările lui Mihail Dragomirescu, lăsînd la o parte concepția pe care n-o putem accepta, găsim rezolvări ale multor întrebări pe care continuăm să ni le punem. Cu toții au contribuit, într-o formă sau alta, la crearea unei lumi de idei fără care nu poate fi imaginată o universitate, singura care este în stare să ridice pe om la nivelul epocii în care trăiește și să facă din el un purtător de cuvînt capabil să distingă între bine și rău, și, prin urmare, să întrevadă căile care duc spre viitor. Sînt tradiții care trebuie considerate cu toată atenția în fiecare început de nou an universitar.

★

După cum se vede, multe din ideile sugerate la început de un universitar se pot include, cu deplin temel, unei ample ordine de zi a prelungitelor sesiuni de lucru pe care o constituie orice an de învățămînt. Unele întrebări rămîn deschise, urmînd să primească răspuns în practica universitară căreia, și în acest an — prin grija partidului și statului — i s-a asigurat un amplu teren de desfășurare. Gîndurile de mai sus se alătură acum, la început de an de învățămînt, urărilor revistei și cititorilor ei, de rodnică activitate și strălucite succese, adresate prestigioasei instituții de cultură, cunoscută sub numele generic de Universitate.

Anchetă realizată de
Sergiu Teodorovici

ALMA MATER

În decursul celor 5 sau 6 ani petrecuți la facultate, tînarul student poate și trebuie să parcurgă toate treptele care configurează structura de bază pe care își va dezvolta o trînică personalitate. Fără îndoială, această sarcină nu revine exclusiv universității. Aptitudinile, deprinderile, aspirațiile și nivelul de conștiință și cultură al celor ce păsesc pragul facultății sînt hotărîtoare, la fel ca și selecția matură, plină de răspundere.

În rezolvarea problemelor complexe ale formării noulor generații de medici, consider drept deosebit de importantă reconsiderarea distanței dintre catedră și student, a conținutului și caracterului raporturilor între cadrul didactic și elev. Școala hipocratică a rămas un model în istoria medicinii, pentru că ucenicul își petrecea ani îndelungași în casa maestrului și devenea medic independent abia atunci cînd maestrul considera că este complet pregătit tehnic și moral, pentru aceasta. Astăzi, cînd sub ambele laturi aspectele sînt considerabil mai complexe, învățămîntul universitar trebuie să adopte o metodologie adecvată în centrul căreia stă problema distanței între catedră și student.

Formarea noulor generații de intelectuali, oameni de știință și specialiști în diverse domenii, obligă la confruntarea directă și continuă a profesorului cu studentul, impune formularea de soluții, judecări, aprecieri ca răspuns la miile de întrebări care frămîntă tineretul studios astăzi. Din acest punct de vedere, cadrul didactic care, conștient sau nu, limitează sau evită confruntarea cu studentul, nu poate corespunde exigențelor actuale. Hotărît, nu sînt suficiente întîlnirile la ora de curs și examene pentru a dezvolta întreaga potențialitate educativă al cadrului profesional. Exemplul personal, competența și munca acerbă sînt factori esențiali în conținutul și natura acestor relații.

Deschiderea noului an universitar ne găsește preocupați și de alte aspecte. În anul acesta pregătim aniversarea în 1969 a 90 ani de existență a învățămîntului medical superior din Iași, moment care va fi marcat sărbătorește.

peră și cu deosebire de la concertele simfonice și de cameră. Despre acest lucru s-a mai scris și cu a'te ocazii, și dacă azi îl repetăm, o facem cu credința că această situație poate și trebuie să fie grabnic îndreptată.

Satisfacțiile unor intelectuali formați pe aceste sănătoase temeluri vor fi desigur mari, din ce în ce mai mari, iar năzuința de a-și făuri o viață frumoasă, cu sens și cu un rost bine determinat în societate, va fi mai vie și mai înflăcărată.

profesioniștilor și specialiștilor. Reținînd acest fapt și fiind atenți la matura lui fină, la exigențele lui, socotim — de acord cu R. Maheu („Civilitatea universului”, p. 157) — că Universitatea o datorează să reflecteze asupra tuturor acestor probleme: să propună măsuri adecvate și să acționeze pentru aplicarea lor.

Este cazul ca universitatea să ceară azi tuturor cadrelor didactice să treacă la o acțiune pe-

Universitatea ieșeană inaugurează cursurile noului an universitar, la o distanță de 108 ani de la înființarea ei. Cu acest prilej, se cuvine să o cinstim și să o prețuim cu dragoste și respect: Alma mater.

Spre deosebire de flința omenească, flința Universității devine, cu trecerea anilor, mai tînră și mai plină de energie creatoare. Tineretea ei și avîntul în cunoaștere li sînt asigurate mereu de generațiile proaspete de studenți; plenitudinea ei se întregeste prin generările de cadre didactice care o slujesc și care-i adună și-l îmbogățesc tezaurul. Se cuvine s-o respectăm și s-o înconjurăm cu iubirea noastră, izvorîndă din inimă, cîci ea este trup din trupul nostru. Mîntre din mîntea noastră.

În acest an, intră pe porțile ei în jur de 11.000 studenți, dintre care 6.500 în fiecare zi, sistematic, după program, oră de oră. Vin să-și aprindă făclile științei din focarul celor aproximativ 400 de discipline care se predau în incinta acestora.

Anul universitar 1968, punctează un moment deosebit în traectoria dezvoltării învățămîntului din țara noastră. Cu el începe un nou sistem de organizare a învățămîntului, structurat prin noua lege, votată de Marea Adunare Națională în luna Iunie.

Grija Partidului Comunist Român și a statului nostru pentru perfecționarea învățămîntului superior, pentru ca el să devină factor activ, de prim ordin, în desăvîșirea construirii socialismului și în ridicarea patriei

noastre pe culmile cele mai înalte ale culturii și civilizației s-a reflectat și se reflectă permanent în documente de însemnătate capitală. Direcțiile date de partid la Conferința Națională s-au cristalizat în noua lege a învățămîntului.

Pășim în noul an universitar: profesori și studenți. Ne cunoaștem îndatoririle și sarcinile. Știm că trebuie să facem mai mult, să nu precupețim nimic, pentru a acumula știința actuală, cu ultimele ei rezultate și, o dată acumulată, să stim a o folosi pentru împlinirea mărețelor opere care se ridică din ce în ce mai înalt în patria noastră scumpă.

Prof. dr. doc.
ION CREANGĂ,
rectorul Universității
„Al. Ioan Cuza”

Prof. dr. doc.
ȘT. BÎRSĂNESCU,
membru corespondent al
Academiei :

Acum cîteva luni, Marea Adunare Națională a votat legea învățămîntului de toate gradele. Acest act trebuie reținut: el înseamnă un apel la perfecționare, în cazul de față, a învățămîntului superior: a predării, a conținutului științific al cursurilor, a cercetării științifice, a educației studenților și, mai ales, a pregătirii lor la un nivel mai înalt, pen'ru profesiunile și specialitățile alese. De aici, o concluzie decurge inevitabil: perfecționarea învățămîntului cere tuturor cadrelor didactice și studenților să pășească în noul an academic aducînd cu ei o pregătire mai largă și mai adîncă, o mai mare putere de muncă, entuziasm,

Una dintre clădirile Universității ieșene

agora

CASA DOSOFTEI

Mă bucur din toată inima că se restaurează casa mitropolitului și cărturarului Dosoftei. O admirăm când o priveam de pe ferestrele Palatului Culturii; mă gindeam la ea, cind zburam cu avionul mai jos peste clădirile Florenței — ce au, adesea, forme de cuburi sau paraleliped de acoperișuri în patru pan-

Dintre vechile monumente ieșene — casa aceasta reprezintă în modul cel mai fericit sinteza dintre pridvoarele deschise, frecvente în arhitectura noastră populară, inspirată de Bizanț, și aspectele mai masive ale unor cetăți medievale sau chiar de Renaștere. În modesta-i înfățișare, ea este o capodoperă arhitecturală, ca proporții și armonie, între cele trei fațade, cu ferestre arcuite sau ori cu alte dreptunghiulare și cea de a patra fațadă, aceasta constind din splendidul pridvor deschis, cu arce și coloane înalte și zvelte. Perfecția simplă și armonioasă a volumului clădirii — forma-i de paralelipiped — și ritmica mărețată a porticului cu arcade te încântă cit unele celebre clădiri florentine, iar porticul însuși te duce cu gîndul deopotrivă la Palladio, la foșoarele țărănești și la pridvoarele deschise de la Moldovița și Humor!

Păstrarea și restaurarea casei lui Dosoftei va îmbogăți zona monumentelor istorice ieșene, acătuită din ctitoria lui Ștefan cel Mare — biserica Sf. Nicolae Domnesc — și din bisericile Trei Ierarhi, Sf. Sava, Golia și Bărbol sau altele. După părerea mea, casa Dosoftei e cea mai românească (în sensul legăturii cu arta populară) dintre clădirile lașilor, care cuprind numeroase stiluri arhitecturale, pe măsura trecerii timpului. Avem prin ea un model de construcție laică, alături de genialele construcții bisericesti, în frunte cu Sf. Nicolae Domnesc, pildă a stilului ștefanian. Iașul are o seamă de clădiri reprezentative pentru stilurile Renașterii (Golia), apoi ale barocului și neo-clasicismului, stiluri care și-au găsit soluții și sinteze originale, specifice locului. A fost o dezvoltare organică și inspirată, dovedind geniul poporului, priceperea ctitorilor și meșterilor. Admir biuteria care este Trei Ierarhi, dar e bine de știut că ea constituie o notă oarecum exotică — asemeni bisericii Episcopale de la Argeș, nu a bisericii domnești de acolo, mai veche — față de ceea ce s-a creat pe linia tradiției specifice nouă, între Sf. Nicolae Domnesc și Cetățuia, mult mai reprezentative pentru stilul arhitecturii noastre.

Restaurarea casei lui Dosoftei, aducerea ei în adevărată-i lumină, ilustrează tocmai tradiția arhitecturală românească, cu nota-i moldovenească, iar întreaga zonă la care mă refeream va avea pentru Iași importanța pe care o va căpăta la București zona Curtii-Vechi, unde se fac acum senzaționale descoperiri și restaurări.

Acum arhitectii bucureșteni luată, în majoritatea lor, pentru păstrarea și valorificarea tuturor

clădirilor vechi — chiar și a celor nu propriu-zis istorice, dar care își au stilul și pitorescul vremurilor trecute, multe legate, ca și casele de la Copou, de grădini și vegetație. Acestea fac farmecul și dau nota specifică unui oraș, îi definesc personalitatea, împreună cu clădirile istorice. În zona Curtii-Vechi din București se vor valorifica nu numai casele domnești, recent descoperite și în curs de restaurare, ruinele de pe vremuri mai vechi decît se știa pînă de curînd, dar și hanurile sau casele, ce se întind pînă în Lipsici, pînă la Hanul cu Tei sau Hanul Gabroveni.

Ca și în alte orașe ale țării — Iași, Botoșani, Suceava, Tg. Jiu, Craiova, Rm.-Vilcea, Tirgoviste — există și foarte originale case și hanuri din secolul al XIX-lea. Arhitectul C. Joja a prezentat la Casa Arhitectului din București o serie de fotografii cu clădiri din secolul XIX — care, fie la fațade, fie în curțile interioare, au pe cite două etaje geamlucuri sau verande cu sticlă, unele susținute de piloni și anticipînd stilul modern al lui Le Corbusier și Frank Lloyd Wright. Există asemenea case cu geam-

gă cele valorificate în carte și dintre care nu lipsește casa lui Dosoftei, există pe la Copou, prin zona dintre străzile Cuza-Vodă, Sărărie, C. Negri, hală și Palatul Culturii sau pe alte numeroase străzi, chiar și pe Lăpușeanu, splendide case într-un stil specific ieșean.

Splendida Casă a Arhitectului din București (str. Episcopiei, colț cu strada N. Goleșcu), opera arhitectului G. M. Cantacuzino — de obîrșie ieșeană — clădire refăcută, cu simplificări în stilul lui Palladio, cu monumentale arcade și terasă cu scări spre grădină — este inspirată de arhitectura unor case ieșene de la Copou de odinioară. Cantacuzino, despre care vom scrie aici, ca și despre curentul artistic de la revista *Simetria*, animată de el și de arh. Octav Doicescu — ne-a povestit ce ingenioasă și specifică adaptare la frumusețile naturii s-a petrecut în arhitectura ieșeană a caselor numai parter și cu terasă spre grădină, mai ales la cele din spre grădina Copou. Tot el zicea, înainte de război, că Iașul ar trebui declarat oraș-

1678, martie 29; și este dat în Iași, precizînd că biserica era „stricati de foc și de ploaie, de gios, din urzirea ei, pînă sus, în virvru... Am pus multi chel-tuiei de o am tocmit, de gios pînă sus, și i-am tocmit clopotnița și o am înfrimșat cu toate podoabe, cum se cade desevirșit, și i-am făcut ziduri și chilii prin pregiur, și o am făcut și aciasta scaun de Mitropolie, să fie închinat Scăunului celui vechiu, Mitropoliei de Suceavi”. Domnitorul arată, în continuare, că minăstirea va încasa anual o sumă de bani de la „vameșul mari la chivisărie” — biroul vama al orașului Iași — și de la „cămănarul mare”, adică de la boierul însărcinat cu stringerea dării anuale pe bături spirtoase.

Din vechea reședință nu se mai păstrează azi decît casa „a Dosoftei” — fapt care îi spozește valoarea istorică și arhitecturală. Aici, mitropolitul Dosoftei (1671—1686) a lucrat o parte din cărțile ce aveau să-i aducă faimă de mare cărturar și literat al neamului nostru: *Psaltirea în versuri* (1675, Unieiv în Polonia); *Acatistul Născătoarei de Dumnezeu* (idem); *Dumnezeiasca Liturghie* (Iași, 1679), *Viața și petrecerea sfinților* (1682—1686) — toate în românește.

La *Psaltirea în versuri* — cea mai importantă operă a sa — Dosoftei mărturisește că a lucrat cinci ani. Este primul scriitor român care a dat o operă literară de peste 8600 versuri. În versificarea psalmilor, el merca pe urmele lui Marot, Calvin, polonezului Jan Kochanowski, arecului Gheorghe Palamed, trăitor în Polonia, care a scris și un poem despre Mihai Viteazul etc.

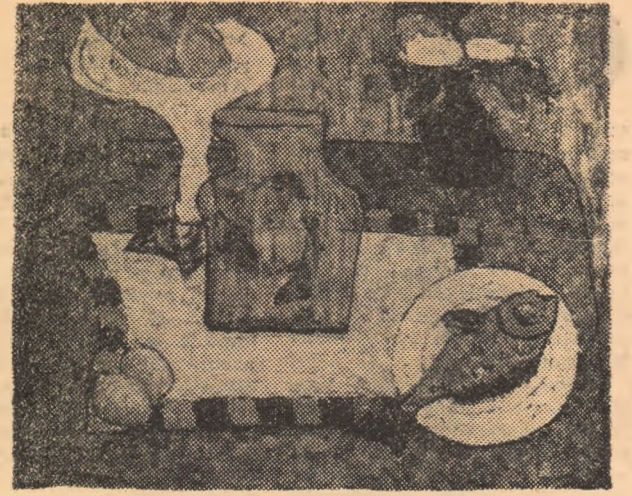
Dosoftei, original în opera sa literară, a dus o mare luptă pentru traducerea și tipărirea cărților de slujbă în limba română. Despre cultura lui, numește Neculce: „Acesta Dosoftei mitropolit nu era om prostu de felul lui. Și era neam de mazăl; pre învățat, multe limbi știu: elinește, lătește, sloveneste și altă adincă carte și învățătură, deplin călugăr și cucernic, și blind ca un miel. În țara noastră, pe-aceasta vreme nu era om ca acela” (p. 176). A murit în Polonia, la vîrsta de șaptezeci de ani.

Antonie Vodă Ruset a mutat mitropolia din Iași, care își avea sediul la Biserica Albă, iar biserica Sf. Nicolae Domnesc era lăcașul unde se ungeau domnii Moldovii la înscăunare, fiind și aproape de palatul domnesc. Mitropolia a funcționat apoi la Sf. Nicolae Domnesc pînă în 1682, mutîndu-se apoi la biserica Intîmpinarea Domnului, zidită de Duca-Vodă și soția sa, doamna Anastasia. Prin urmare, singurul mitropolit al Moldovei care a locuit în casele de la Sf. Nicolae Domnesc a fost Dosoftei.

Pentru cei care ar dori să studieze mai temeinic aceste probleme comunicăm o parte din bibliografia pe care ne-a semnalat-o istoricul menționat mai înainte: actele din care am citat se găsesc în lucrarea lui C. Erbiceanu, *Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei*, București, 1888; alte amănunte în articolul „Primul palat mitropolitan din Iași” în revista *Arta și Arheologia*, fasc. 9—10, 1933—1934, p. 91—92, iar Nestor Vornicescu în documentatul său studiu „Reședința mitropolitului Dosoftei de la Sf. Nicolae Domnesc din Iași”, publicat în *Mitropolia Moldovei*, XXXIX, 1963, n-rele 9—10, pp. 602—609, precizează că din reședință se păstrează numai „casa lui Dosoftei”. În fine, altă lucrare de bază este cea a lui Nicolae Stoicescu, „Bibliografie privind monumentele feudale din Moldova. Orașul Iași”, publicată în *Mitropolia Olteniei*, XVIII, 1966, n-rele 5—6, p. 567.

Dincolo de aceste date istorice relevante, pe noi ne-a înținat frumusețea și originalitatea românească a vechii construcții și de aici stăruim asupra valorii ei artistice și arhitecturale.

Petru Comarnescu

Aurel Balan: Natură moartă

carnet plastic
catedra și paleta

Există o veșnică dilemă a artistului obligat să practice și o profesiune, chiar dacă aceasta ar avea unele contingențe cu arta sa. În luptă cu timpul, profesorii de desen obișnuiesc a se autoironiza afirmînd că „fac pictură de duminică” și așteaptă anul de pensie spre a-și potoli setea de șevalet. Totuși, 13 asemenea autoironiști ne-au oferit în sala Victoria din Iași o expoziție care a surprins și a plăcut: a surprins prin cîteva nume noi și a plăcut la modul general prin franchețea cu care pictorii ne-au oferit rodul muncii lor de atelier. Fără poze și angosae de neînțeleși, ei au cucerit prin sinceritate. Gesturile degajate ale omului care face numai ce crede el că i se potrivește sînt calea cea mai directă spre sufletul publicului.

Deși generații distanțate, deși din școli și influențe deosebite, ei s-au întîlnit pe planul dăruirii fără rezerve și alții au imprimat expoziției o unitate, care a pus în umbră inerentele stingăcii și unele obediențe la maștri.

Deschizînd catalogul cu nume cunoscute, constatăm că Viorica Tuțurman și-a păstrat suavitățile și transparența acuarelei, Aura Drăgan robustețea desenului, suculența pastei și trîncinca așezării în cadrul, Elena Lupu cursivitatea expresiei, Ana Pomirleanu limpezimea compunerii. Parcă ambiționat de înălțimea la care, de astă dată, fixează stacheta acest grup de bază, Gh. Savin renunță în mare parte la romantismul academic. Simpla îndeminare face loc artistului ce se întrevește în „Peisaj de iarnă” cu purități cromatice evolute și în virtuozitățile parțiale de albastru din portrete. Deși încă tributari violențelor frenetice ale retinei și încărcării convenționale de sensuri, I. Ponta rivnește spre un echilibru ce-i va coordona respirația în viitor. „Peisaj marin” și mai ales „Natură statică cu șapcă albă” sînt elocvente.

La capitolul surprize începem cu Rodica Mihăilă, pentru maturitatea concepției și moderna topră a culorilor în creuzetul unui simț deosebit de acut. E o sensibilitate plastică ce captivează și place. Alături de ea, Lucreția Constantin, interesantă în primul rînd prin problemele de armonie și contrast cromatic pe care și le pune. În peisajele ei și în „Natură statică” sînt începuturi de îndrăzneală promițătoare. V. Ambrozie, deși optează încă pentru virtuozitățile prețioase (arpegii monocromatice) ni se dezvăluie într-un peisaj și în „Compoziție” — un visător capabil să-și ordoneze virtuozitatea și să dea lucrări personale. Aurel Balan z ambiționat să dezmință părerea că griul e moartea picturii. Deși irizează decorativul hieratic, portretul de femeie prevestește „Peisajul cu case” și „Natură statică cu pești” prin luminozitatea rezultată numai din raportul cromatic și prin supunerea mijloacelor fondului afectiv. Balan știe să creeze atmosferă, să sugereze, să sintetizeze. C. Ciubotaru, cunoștință mai veche, a evoluat surprinzător și prezența sa adaugă un plus de prestigiu expoziției. Dacă efortul de a ordona decorativ elemente abstracte poate fi întrevăzut, siguranța cu care pune în pagină aceste elemente și virtuozitatea redării plastice îl impun ca un pictor al spațiilor largi. „Nudul și soarele” în cea mai mare parte, iar „Portretul în verde” în totalitate sînt lucrări foarte bune.

Dar cea mai plăcută surpriză ne-o oferă Radu Orac, la care simțul pentru culoare e atât de evoluat încît reușește anumite subtilități la care se ajunge numai prin îndelung experiment. Reverberațiile cu scăpături reținute, tonurile în care mocnește o intensitate ce se transmite nemijlocit, irizarea care învăluie în poezie peisajul văzut de el, sînt calități plastice indiscutabile. Radu Orac e, cert, o promisiune.

Cu aplicațiile sale de pictură decorativă pe draperii, Getta Veronica realizează o promițătoare coverță acestei expoziții. Stilizarea desenului și bunul gust în alegerea culorilor sînt de bun augur pentru această artistă.

Impresia generală: autoironia profesorilor despre care am vorbit la început nu e decît o cochetărie.

Și în final o precizare: într-o asemenea expoziție de „voluntari ai picturii”, simpatia publicului și a criticii e cert și anticipat cîștigată. Simpatia și chiar... criteriile de judecată.

Al. Arbore

SALONUL CRONICII-1968

În jurul datei de 1 decembrie, se va deschide la Iași al doilea salon de artă plastică al revistei CRONICA. Participă artiști din întreaga țară.

Tema salonului din acest an este:

„VIS ȘI REALITATE”

Artiștii sînt invitați să pregătească lucrările pînă la data de 20 noiembrie.

Xilogravură de Mihail Mădescu (din expoziția personală deschisă la Piatra Neam)

FIȘĂ TRIMESTRIALĂ: VICTORIILE PERSEVERENȚEI

Cred că au trecut doi ani de când un prieten, cronicar dramatic, mi-a vorbit despre „Iertarea” — piesă în trei acte de Ion Băieșu, transpunere pentru scenă a unei din bunele sale nuvele („Acceleratorul”). Atât premiera cât și publicarea textului (mă întreb care ar fi succesiunea firească?) au întârziat exagerat de mult, ceea ce a contribuit, desigur, la crearea unei anume stări de așteptare favorabilă. Nu pot spune că am avut o decepție. Textul lui Băieșu face o notă cu totul distinctă între cele publicate în ultimul timp, impunându-se datorită sensibilității sale aplicații asupra a ceea ce numim condiție umană. Conversiunea devotamentului, (așa cum îl ilustrată Lia) în monstruoasă acțiune de depersonalizare (asupra lui George) mi se pare tema cea mai puternică ce răzbate din canonul dramatic. Acceleratorul („Inchipule-ți că având un accelerator la dispoziție, oamenii ar scăpa de senzația îngrozitoare a timpului, de această povară asasină pe care conștiința umană o poartă în spinare de atâtea milenii”), duce, ca modalitate, ca și filozofia personajului, cu gândul la sistemul de yoga.

Autorul e dominat însă de dorința de a evada din hățișul acestui mod de gândire și reacție, prelungind, într-o ultimă zvicnire (replica Liei către Cornel) vocația autorului satiric. Deși în gen dramatic, piesa e mai puțin dramatică decât nuvela. În plus, câteva tcuri îl trădează pe autor (vezi situația urmăririi, aceeași ca și în „Vinovatul” de care m-am ocupat în fișa trecută) cum și idilismul unor momente (mai ales legate de relația Anișoara — Cornel).

Prilejuind debutul unui nou gen de transmisiuni ale teatrului radiofonic, „Geaman-dura” lui Tudor Mușatescu (trecută de vârsta de 20 de ani), față de care cei doi mai sus pomeniți sînt o ba-

gatelă) s-a bucurat de suficiente comentarii. Mie, textul acesta îmi pare ecoul epigonic al „Stelei fără nume” a lui Mihail Sebastian (urme din „Insula” aceluiași fiind ușor de găsit), dar asta nu afectează cituși de puțin aprecierea ce o dau calității umorului și discreției sale lirice. Reprezentarea piesei rotunjește imaginea asupra unui moment dramaturgic în istoria teatrului nostru și omagiază pasiunea perseverență a celui care a scris și faimoasa lucrare „Titanic-Vals”.

Autorul trimestrului — mă refer la brusca ascensiune a numelui său — a fost Al. Popescu. Aproape simultan cu decizia comisiei concursului de dramaturgie inițiat de Comitetul de Stat pentru artă și cultură, piesa acestui autor: „Croitorii cel mari din Valahia” apărea în revista „Teatrul”. Nu e scopul acestei rubrici să dezlege mistere (de pildă, cum e posibil ca textul să fie în concurs și totodată să fie publicat, deși regulamentul o interzice, sau, cum a aflat revista că piesa va fi premiată etc.) și nici să provoace alte. Al. Popescu, pe care întâmplător l-am descoperit ca autor de piese pentru teatru de păpuși (fără să mă impresioneze) scrie cu o siguranță care frapază de la primele replici. Piesa lui („O istorie apocriafă în cinci părți și un epilog”) începe foarte bine, excelent așa spune, dialogul dintre Părintele Capelan și Călugăr (ipostază vremelnică a Poetului) ducând, într-o expunere tensionată, la revelarea momentului istoric și a cheii simbolice a piesei. Gropile vor rămâne de astfel, pînă la sfîrșit, metafora cea mai viabilă, efortul vovodului Basarab vădind un acut sentiment al istoriei. Mă feresc să citez replici (cum am făcut cînd alte piese istorice exaltau, cu reală vibrație, conștiința patriotică) pentru că importanța e aici țesătura, relația

evenimentelor și nu declarația.

După un timp, piesa pierde însă din interes, învinge moralistul (autorul care exalta dansul păpușii de porțelan în lumina unei raze luminoase) și caracterul legic, de necesitate (implicit exprimată) a evenimentelor dispare în dosul frazelor festive, grele, de catifea. De acord cu autorul că geniul poetic al lui Arșez și acela al lui Brîncuși nu sînt manifestarea întâmplării, că cel doi aparțin acestui pămînt și indiferent de numele și data apariției lor (ca personalități concrete) ei ne exprimă în esențialitatea ființei noastre. Dar nu cred că argumentele (cu momentul acela dramatic nesținut al demonstrației Croitorului) de factură ilustrativă, neomogene, pot susține ambicioasa idee a piesei. Nu pun cituși de puțin sub semnul întrebării distincția cerită de piesă; înțeleg doar, încă o dată că 700 de piese cite au fost în concurs nu înseamnă totodată și acel dorit nivel calitativ de care vorbim.

Opțiunea mea privind piesele originale publicate în acest trimestru privește „Week-end”, piesă într-un act de Iosif Naghiu („Gazeta literară” nr. 33/15 august). Autorul, pe care îl cunoscusem doar ca poet, are o acuitate a sentimentului actualității, piesa nefăcînd altceva decât să acumuleze, de la replică la replică, obsesii. Tensiunea este interioară; în afară, adică în „luminisul de pădure specific excursiilor duminicale” debordează ticuri, expresii, citate din Erasmus. Soldatul e orb, a murit citind două rînduri dintr-o carte și a devenit erou propulsat pe pedestal pentru că acolo, în Week-end, nevasta lui Max, într-un elan halucinatoriu, traduce în limbajul conflictelor orice gest, orice gând, orice lucru. Mîdas transformă lucrurile atinse în aur; aici însă, totul devine război, privirea așin-

tită asupra păsării o doboară, mingea vecinilor e o armă secretă, iar jocul solului, venit să ceară o subscripție pentru ocrotirea florilor, îi determină moartea. În final, profesorul, cel care s-a înecat cu citatele pacifiste ale lui Erasmus, e lăudat pentru crimă; în loc să se scuize, Max argumentează: „E vina lui... De ce a căutat să-mi strice Week-end-ul?” (și scoate batista de pe ochi, are o cu totul altă înfățișare).

După lectura unei astfel de piese, exercițiul (oricît de inteligent) al unui Radu Dumitru — „Vizaviul” — apare ca un joc gratuit. Doi poeți a căror recomandare — „O replică la teatrul absurdului” — girează piesa — e vorba de Nichita Stănescu și Gheorghe Tomozei — susțin teoretic o demonstrație remarcabilă. Am gustat însă puțin umorul acestei piese cu replici în V și W, reținînd faptul că sub aspect tehnic dramatic Radu Dumitru face un tur de forță. Comparativ cu el, (la capitulul tehnic), Marin Sorescu („Există nervi”, Luceafărul, nr. 27—6 iulie) deși are antecedentul unanim apreciatei piese „Iona”, pare stingaci, dominat de cuvinte și antrenat într-un soi de avalanșă (mă refer la dialogul Ion—Marin pînă la venirea Profesorului). Avem aici foarte vizibil (aproape didactic) un exemplu de exercițiu al tehnicii de teatru al absurdului, succesiunea bizară a imaginilor constituindu-se sub semnul unei aparente gratuități. Este tehnica acțiunii prin rîcoșeu, aceeași ca la jocurile electrice care fac deliciul vacanțelor la mare, izbirea cometelor de pămînt ducînd imediat la imaginea clopotelor ce vor bate și, de aici, la prietenul care scotea limba de bronz, la statu, la existența porcilor, și la existență în general, la ace de gămălie, la furt, la trecut și viitor. O alunecare continuă și un refuz statomatic de re-

pere constituie peisajul verbal pe fondul căruia (și cu substanța căruia) personajele divaghează despre mișcare, aparență, devenire. Dacă la Radu Dumitru scopul demonstrativ nu duce la depășirea a ceea ce aș numi *clivaj verbal*, în piesa lui Sorescu alunecarea straturilor e mai profundă, revelatoare pentru o modalitate de gândire și existență.

„Noaptea statului” comedie (probabil) în două părți (zice autorul) (Iașul literar nr. 7, iulie 1968) de Adrian Voica dezarmează prin plătitudinea sa. Statule își lesnoaptea din starea de împietrire și cuprinse de un elan gregar își consumă amintirile în lungi și plicticoase discuții. Shaw, într-o anecdotă suficient circulantă, rezolvase dilema rail-lad suficient de franc pentru ca tentativele ulterioare să fie descurajate. După ce pune întrebări (vezl, de pildă, semnificația numelor rostite în visul său de către Paznic) Adrian Voica le ignoră, grăbit parcă să încheie cercul — admirația pictorului care schițează după modelul Balerei — unei construcții dramatice altminteri artificioasă.

În fine, „Dona Juana” de Radu Stanca publicată în „Tribuna” completează seria titlurilor ce au văzut lumina tiparului în acest timp. Despre ea am mai scris, în plus cronicile spectacolului de la Iași (datorate respectiv lui N. Barbu și Ștefan Oprea) s-au referit concludent la text.

Mihai Nadin

P. S. Primesc, în ultima vreme, pe adresa mea, unele manuscrise în vederea prezentării lor în această fișă trimestrială. Dincolo de satisfacția firească de a constata că rubrica aceasta a revistei „Cronica” și-a atras o oarecare atenție, nu pot decât să precizez că ea privește textele publicate. Asupra celorlalte, posta redacției și colecți-vul redacțional se exprimă în chipul cel mai autorizat.

crochiu

PALLADYANĂ

Peretele de miazănoapte al Voronețului e șters de ploa. Au mai rămas tente palide de albastru, de cafeiniu și albul, care nu e alb, ci e aerul dintre cer și pămînt. Dacă soarele a trecut în partea pridvorului, duceți-vă repede sub zidul șters de ploa: — Formidabil, dar aici e Pallady!

★

La Sucevița, în timp ce maica ne spune de cîtorie, îmi pironesc ochii pe o natură moartă de Pallady. N-o să credeți, dar priviți: aceste obiecte mici, orînduite dinaintea sfinților părinți, pe un prosop țărănesc de culoarea untului proaspăt, linguri și furculițe, străchini și cuțite, pline și ceană, toate sînt ale lui Pallady. Pe albul patinat de vreme (prosopul), ocuri și verzuri stînsse, negruri și brunuri surdizate proorocesc imensa natură moartă de la Muzeul Republicii.

★

Bătrînul umbra singur prin grădina Icoanei, culcînd frunze galbene. (Or fi rîs copilul de el, sau poate și cel mari, crezîndu-l nebun). Bătrînul era nebun de culoare. Lna frunza de țos, o pl-păia, o punea în soare să-l vadă viața, o strivea între degete, să-l stoarcă cîroșia crenusculară, a-poi își stergea degetele de coala albă, ba nu, nu și le stergea oricum, le punea unde trebuie, la îngemănarea a două linii, lăsînd acolo frumuseți incredibile: da, da, colora cu zeamă de frunză...

Dacă striviți o frunză, pe asfalt (din înfîmțare — hînețele — să nu vă creadă cineva, doamne fereste, vreun alt Pallady) gîndiți-vă că toamna a-cesta e tot de Pallady.

★

A fost o vreme cînd îl uitasem cu totul, sau aproape cu totul, pe Pallady. Ne bucuram că niste copii bătrîni că putem face fotografii pe sapte metri pătrați. Fotografiam de zor, ca și cum noi am fi descoperit fotografia. În timp ce alții făceau pași mari către altceva, către ce nu-i fotografie, noi fotografiam. Murise în noi orice urmă de Pallady. Sub picturile-fotografii puneam lozinci și le trimetam în expoziții. Aveam succese pe plan național. Asta se înfîmțea altăieri. Ieri reneam dintr-o dată fotografia și ne repezăm la albumele Skira. Tot ieri descopeream sub grînzii vechi, icoane meștere, pe sticlă și ne minunam că pot exista aici, în Carpați (și nu în Nigeria, Coasta de Fildeș sau Catalonia) astfel de podoa-be dumnezeiești. Tot ieri ne certam pentru concepte. Pentru conceptul de experiment, pentru conceptul de specific, pentru conceptul de tradiție. Azi e liniște. Știm cu toții ce-i fotografia (ne e puțin rusine că am făcut, într-o vreme, din atelierul nostru cameră obscură pentru dezvoltat filmele), știm cu toții ce-i tradiția și inovația și experimentul (sîntem tobi de carte), știm ce-a apărut de la a la zet în Skira, știm cheltuirile noastre de pe în și de pe lemn și de pe sticlă și de pe lespeză, pe dinafară, știm tot. Dar, știm atît de mult, încît am uitat de Pallady și nu numai de el, dar, mai bine să zicem de el, pentru că, de fapt, la Pallady au rămas toate. Atunci, în ceasul Pallady, au murit (oare pentru totdeauna?) și marea meșter și marea nebunie și marea sfîlcicune și marea impertinență și marea noblete. Ca să mergem mai departe, ca să înlem toate aceste superbe virtuți și păcate, nu trebuie să ne întoarcem la data de 16 august 1956, cînd ne păru-sea acest ultim mag al culorilor românești. Nu trebuie să ne întoarcem. Să primim: voronețianul său autoportret e înaintea noastră; să nu întoarcem capul înapoi!

Val Gheorghiu

VERSURI DE DANIEL LASCU

DE PROFUNDIS

Trebuie să treci împăciuitor ca o umbră
printre plopii mei, printre pașii mei;
la această orbitoare orinduire
a lucrurilor
șipind de tristețe,
vecinătatea ta, balsam și blestem
e-o blîndă răsuflare
peste lumea nimănu.

Tăcerea ta, Doamne,
se scutură de pragul stelelor
și tu deschizi ochii rotunzi
de uimire
peste lacrima
pămîntului
și-n calea uitării,
depărtările se apropie
și se resping
ca un elastic jucăuș de jartieră.

Și cînd se va petrece
minunea
cu peștele de aur vorbitor
binecuvîntarea ploii biciuitoare
va ucide în inima lumii
mustul cenușiu al nopților
și acolo
negrăit vei afla
întregul pămînt radiind
dar ascultă inima mea
cum bate —
nemăsurare a zeului venit
într-un tirziu
cînd
storurile de la ferești
cad peste noapte.

CURRICULUM VITAE

Tu ai să-ncepi colindul
la căderea fructelor; pașnici călugări
vor tăcea mai departe în chiliile lor
chipul — cuget, nerăstăgînire a toamnei
tinguind în frunzare
și oricum vei veni în inima rugăciunii mele,
pleoape de argint vor cădea sunător
peste lume
și cine va plînge fremătînd
gingășia în lacrimi?
Ce înspăimîntător e să fii singur
cu denecuprînsul!
Noi, risipitorii durerii
surizători privim
zvicnirile timpului
sub tălpile mișcării gravitînd
spre statui,
dar e natura un giulgiu
inodot cu fișii de suflet
la gîtul nimănu
și o veghe a frunzei
înrouind
îndrăgostii cu pudră de lună;
pe alei va întîrzie o clipă
Arlechinul în pașii lui muzicali
și apa sură și calmă
va susura somnambulă pe prund
și va crește din tulpina luminii
ciocîrlia dîinînd
audierea de cer lină spre somnul
adormiților prunci.
Tu ai să-ncepi
la căderea fructelor
tainic colind.

SUNT LACRIMAE RERUM

Se face noapte-n poezie
și-n miezul lucrurilor e tirziu,
aud cum sună plînsul, letargica vecie
în părul frunzei de mesteacăn castaniu.

La ora cînd dau greș strunele crude
pe-obrazul inimii nostalgic și roind,
auzi poete dans de paparude
boabe bizantine cu lacrimi de pămînt!

O! cînd de drag îmi ești tu ingere cînd vîi,
spre mine amenințînd cu muzicalul deget
să scîlăr de tirziu miinii argintii
ca un mîngîie și s-o sîrut, cu preget.

Să tu ai depărtările din mine alînt
sîzbele să-și împletesc în păr, cununii de rugă
cînd nopțile s-er scurge mîhnite în absînt
tu ingere să plîngi, odăncurile să plîngă.

Și marginile lumii cum se-acrețesc mereu
zîmbind în tine aparurile de soare,
eu bec în tine și în brați în Eu
și lacrimile ne sînt omîntură — întîmpinare.

INTERPRETĂRI APROAPE DIDACTICE DIN „JOC SECUND”

1) „Păunul”.

Un poem înșelător prin aparență și surprinzător prin sincopa existentă între prima și a doua strofă.

Primele versuri construiesc ceea ce s-ar putea numi, în însuși limbajul poetului, o „viziune paradisiacă”, menită a delecta spiritul și ușor de concretizat într-o fină acuarelă, cu o atmosferă liniștită, aproape idilică. „Păunul” este o imagine de vis, o întru-chipare posibilă a purității lumii Oglinzii, simbolizată coloristic prin „albastru”. El se înclină omului într-o mișcare lentă de miraj, săvîrșind o mult dorită comuniune, într-un rit cu inflexiuni orientale.

Dar momentul limită al comuniunii este doar iluzoriu, reală fiind căderea din „viziunea paradisiacă”, printr-o ruptură tragică. În orchestrația savantă a poemului, „păunul” se dedublează în elementele ce coexistau inițial într-un echilibru cu aparențe de deplină stabilitate. „Păunul-om”, sub chipul unui nebun cu scufă și cu o privire a cărei asimetrie simbolizează distrugerea echilibrului, cu mare tristețe prevestește căderea, pînă la distrugerea totală, a „păunului-pasăre”, element static și inconștient, ca și al celui de al treilea personaj al poemului, omul, care include de fapt în sine și „păunul-om” și „păunul-pasăre”. Viziunea, cu certe tente suprealiste, se stinge într-o atmosferă de tragism devastator, dar continuu modulată în surdina visului, a Oglinzii.

„Păunul” constituie o magistrală concretizare artistică a principiului *automorfișmului*, ce guvernează cosmologia „Jocului secund”. Spiritul este suficient sieși, ceea ce nu exclude, ci dimpotrivă presupune *devenirea* sa. Oricare ar fi, însă, transformarea spiritului, el coincide cu el însuși și atunci, inevitabil, se *autodevotă*, din acest punct de vedere fiind posibilă apropierea „Păunului” de

„Nastratin Hogea la Isarlic”. În mirifica lume a Oglinzii, a „Jocului secund”, partea poate coincide cu întregul, iar neantul și infinitul sînt poli egal îndreptățiți, a căror reciprocă transformare, oricînd posibilă, generează lumină ciudată, învăluind sufletul într-o bucurie deplină, triumfală chiar, ce coexistă, în mod paradoxal, cu o tristețe de adîncimi de necuprîns.

2) „Izbăvită ardere”.

Poemul „Izbăvită ardere” se află într-o intimă conexiune cu „Păunul”, ceea ce se traduce, pe planul tehnicii poetice, printr-o metrică identică. „Izbăvită ardere” dezvoltă pînă la ultima consecință o ipoteză din „Păunul”, aceea a Nunții, a comuniunii depline a omului cu misterul existențial.

Atmosfera degajată de versurile primei strofe este mult apropiată de cea a începutului poemului „Păunul”. O „viziune paradisiacă” densă se constituie într-o dinamică de ritual, cu înalte virtuți picturale. „Curcanii”, întru-chipări posibile, ca și „păunul”, ale lumii Oglinzii, celebrează Nunta cu Soareie, într-un dans de inefabile volute. Culorile aproape țîșnesc din versuri, impresionînd violent prin roșu (o culoare asociată uneori Soarelui în „Joc secund”, ca semn de jertfă a omului), dar predominant fiind, în cele din urmă, galbenul, simbolul cosmologic al Soarelui. Comuniunea este astfel săvîrșită și aștele (Pămîntul—omul și Soarele—cunoașterea deplină de sine însuși a spiritului) se apropie sub impulsul unei mistuitoare dragoste, situată în totală atemporalitate, desprinsă deci de contingent. „Timpul” se transformă într-o entitate sonoră, un fel de „muzică a sferelor” convertindu-se astfel din *dinamic* în *static*, echivalență posibilă în

lumea „Jocului secund”, datorită automorfișmului, măsura contingentului fiind substituită de o dimensiune a Nunții.

„Izbăvită ardere”, poem al sublimului, al „arderii” triumfale, al împlinirii devenirii omului, constituie o replică a „Păunului”, dominat de tonta tragică a căderii într-un „zbor invers” implacabil.

Oferind două răspunsuri disjuncte la una și aceeași întrebare, Ion Barbu intuia relativismul total al problemelor fundamentale. Mai rămînea un pas pînă la concluzia logică: negarea așa-numitelor „probleme fundamentale”, entități plînd în neant și proclamarea primordialității actului artistic, înțeles ca unic adevăr.

3) „Lemn sfînt”.

Desigur că Ion Barbu a simțit tentația dogmei, ca modalitate a siguranței și închiderii în sine. Versurile de început sînt pur expozitive și ar constitui o descriere „cuminte”, aproape neinteresantă, a unei icoane, dacă n-ar exista introduse în substanța sonoră două cuvinte cheie: „unul”, semnificînd unitatea, eventuala completitudine și „pămîntiu”, pregătînd aproape imperceptibil declanșarea ironiei din strofa a doua.

Poetul se desparte manifest de orice dogmă. Vechile întrebări mai stăruie totuși („Văd praful-rouă, rînilă-tămîie?”). Dar răspunsul este fără echivoc: dogma este într-adevăr suficientă sieși, dar fără să includă *devenirea*, polarizarea, contradicția ca impuls al mișcării, nemulțumindu-se deci *realității* spiritului. Ion Barbu va construi efectiv, prin „Joc secund”, o antidogmă, o cosmologie închisă, dar supusă *devenirii* și deci aflată într-o perpetuă mișcare și transformare, ceea ce asigură, în definitiv, veșnica viabilitate a artei sale poetice.

Basarab Nicolescu

CONTRAPUNCT

Autor al volumelor: „Vitralii” (1936), „Hronic” (1939), „Cîntec de țîrîmă” (1939) și „Cetățile încacate” (1941). Al. Raicu reapeare, după o îndelungată tăcere, pe scara poeziei. Un romantism mai mult de atmosferă decît de viziune. Versurile sale se scaldă într-o luminozitate apolonică, fără nici o exacerbare a eului în fața marilor teme romantice: dragostea, eroismul, moartea. Credem, deci, că această poezie se apropie mai mult de un clasicism modernizat decît de romantismul esențial. Puține imagini deosebite; un vag melodios și o viziune modernă în permanenta tendință de interiorizare. Cele cinci cicluri nu se diferențiază prea mult nici prin arie tematică, nici prin modalitate artistică. De aici și sunetul bombastic, superflu al unora dintre titlurile acestora: „Somn Silvan”, „Corăbii concave”, „Exiluri în escale”.

Poetul este, negreșit, un spontan cu multă sensibilitate și mult simț muzical, la care se adaugă o inclinare nativă spre peisagistica evocărilor, a divagațiilor într-un oniric livresc, aproape de tip simbolist: „Corabia pornită spre punctul cardinal / deschide draperia oceanului în față. / Neptun și-arată fruntea acoperit de-un val / plînd între mistere ivite-n dimineată” (Terra Nova).

Dar această spontaneitate este adeseori sluită de o griă prea mare pentru așa zisele cuvinte frumoase. Nu e de mirare că imaginile nu au reliefuri mai adînci și mai colorate, ceea ce desigur Al. Raicu ar fi reușit dacă ar fi apelat la un limbaj integral, apt să imprime concretețe. Totuși, atunci cînd transcrierea stărilor de suflet e sinceră, apare și fiorul poeziei autentice: „Am să plutesc pe lîngă tine / aînt de-necet, fără culoare, / încît să simți cum se-adi-nceste / amurgul repede și moare. // Zăpezi se vor lvi deasupra / peste culori de zare crudă, / și ochii mei vor fi atîta / de-albaștri ca să te audă” (Lîngă mugurii).

Merită remarcat și efortul spre interiorizare, cu efecte notabile în primul rînd prin expurgarea de orice umplutură a versului și prin abordarea notației insolite: „E-o alergare-n singe-ascunsă, / ca firul de-aur în nisip. / Iau umbra ei să sting lumina / încerențită peste chip” (Fluid topit).

Prin atmosfera nostalgică a reverțiilor lucide exprimate într-un limbaj imagistic cu sonorități diafane, poezia lui Al. Raicu se receptează plăcut, invitînd la romantism, fapt care merită aplaudat.

Haralambie Tugui

documente

VASILE ALECSANDRI

Desigur că a pretinde să aduci contribuții hotărîtoare într-o biografie despre care s-au scris zeci de studii, exploatare deci pînă în cele mai nelsemnate izvoare, ar fi o exagerare. Dar întrucît arhivele din Moldova și mai ales cele din Iași posedă un vast material legat de viața și opera lui Alecsandri și cum pe parcurs apar mereu documente necunoscute, considerăm că e cazul a veni cu unele acordări a celor afirmate în monografiile cu ultimele documente descoperite și a contribui la prezentarea în lumină actuală a unor vechi controverse.

Mai întii originea sa: grec, italian sau român neaoș? În aiaia însemnării autobiografice din 1865, prin care își caută strămoșii prin Veneția, însemnare cu care G. C. Nicolescu își începe cuprînzătoarea sa monografie („Viața lui Vasile Alecsandri” — 1962), unele însemnări alate în prezent la Mîrcești, făcute pe diferite cărți (un asemenea facsimil am publicat și în „Cronica”) atestă preocuparea poetului de a găsi ascendență italiană familiei sale.

Sever Zotta mai întii („La centenarul lui Vasile Alecsandri” — Iași 1921) a ridicat problema originii pornind de la documente ce-l privesc pe Mihalachi Alecsandri, bunicul poetului, vechil al mîndăritii Sf. Spiridon din Iași. Zotta reproduce un document din 6 iunie 1786 (o hotărînică de moșii) în care vechilul e trecut cu numele Mihalachi Alecsandru și tot astfel semnează în josul actului. Coroborînd descoperirea cu notarea paharnicului Sion („Arhondologia Moldovei” — 1892) că pe soția lui Mihalachi o chema de acasă Alecsandri, putem deduce că Alecsandru și Alecsandri a dat Mihalachi Alecsandri, ipoteză preluată fără rezerve și de G. C. Nicolescu, plus bănuita origine greacă a soției lui Mihalachi.

Că acest bunic e trecut în cele mai multe acte drept Alecsandri ne-o confirmă și scrisoarea din 8 mai 1792 a egumenului Gherasim al Romanului, adresată lui Mihalachi Alecsandri, cămăraș din Iași (A. St. Iași — Doc. P. 551—15). Dar avem dovada că și la 1780 (deci probabil înainte de că-

sătorie) el era numit Alecsandri, ca de pildă în „Cartea lui Chiarcibașa din 26 oct. 1780, prin care se dă lui Alecsandri bașcauș un loc la Sf. Ilie ca să-și facă casă, cu plata de bezman cite 10 lei pe an”. (A. St. Iași — Tr. 1765 op. 2014) E chiar locul pe care se află casa familiei Alecsandri de pe strada care, la 3 august 1878, a devenit Alecsandri. După cum, în „Condica de calitate pentru amplexarea Arhivei Statului a Principatului Moldovei pe anul 1849” în fișa lui Vasile Alecsandri, tatăl poetului și director al Arhivelor scrie la nume: „Vasile Alecsandri iul Dumisale Sulgerului Mihalachi Alecsandru”.

În ceea ce privește pe cea soție a lui Mihalachi, de la care s-ar trage numele de Alecsandri, un document din 7 nov. 1810 (Scrisoarea Smarandei Cerhceș — A. St. Iași TR. 1765 op. 2014) ne-o indică drept „răposata căpităneasă Elena Alecsandri, proprietara locului din Sf. Ilie”. Acestea și alte documente ne conving pentru ipoteza unui Mihalachi Alecsandru neaoș, devenit „al lui Alecsandru” prin genitivul grecesc Alecsandri și căsătorit cu o Elena Alecsandri.

De altfel, tot cu o Elenă se va căsători și fiul lui Mihalachi, dar din familia lui Dumitrache Cozonî din Tg. Ocna, mama poetului.

★

Și acum controversa cu privire la nașterea poetului: 1818 sau 1821?

Pentru 1821 pledează foaia de cununie din 3 oct. 1876, un „act doveditor de etate eliberat de tribunalul Bacău la 30 martie 1873 pe bază de martorii”, „Condica de calitate...” citată mai sus, unde poetul a scris chiar cu mina sa și albumul din 1878 al Soc. Junimea. Vine însă mărturia din scrisoarea de condoleanțe, adresată Paulinei Alecsandri de către Mihail Kogălniceanu, prin care se indică anul 1819, adică același an declarat și în scripetele de la Sorbona de către studentul Alecsandri Vasile: 14 iunie 1819.

Maria Bogdan, fiica poetului, intervine în dispută printr-o scrisoare din 24 august 1915 unde scrie „se afirmă greșit că tatăl meu s-a născut în 1819. În realitate s-a născut la 1821 și tata ne-a repetat de multe ori că s-a născut la 21 iulie 1821”.

G. C. Nicolescu, ultimul monograf al poetului, preia acest an.

Dar iată că și aici documentele creează dilemă. Astfel, la 11 iulie 1835 tatăl sau mama poetului solicită la Mitropolia din Iași o măturie de mitrică privind nașterea și botezul fiului lor. Or, acest act indică data nașterii: 14 iulie 1818. Bazat pe ea, G. Ungureanu pledează în „Gazeta literară” nr. 37 — 1965 pentru acest an. Dar la Arhivele Statului din Iași (Doc. P. 551—4) există și o însemnare dată de părinți, ca însoțire la mărturia de mitrică, în care se scrie textual:

ITINERAR CULTURAL - ARTISTIC

MUZEUL ETNOGRAFIC AL MOLDOVEI

Zicala „codru-i frate cu românul” se verifică și prin locul pe care lemnul îl ocupă în viața de toate zilele a locuitorilor de pe plaiurile Moldovei, în realizarea construcțiilor, a uneltelor și mobilierului casnic, precum și în exprimarea aspirațiilor artistice.

Prin sutele sale de exponate, Muzeul Etnografic al Moldovei din Palatul Culturii-Iași, ilustrează din plin această atotputernicie a lemnului în de cursul mileniiilor de viață românească. Începând de la arhaicul plug de lemn adus de la Ceahlău-Neamț și pînă la ciobaca pescărească de la Galați, lemnul e mereu alături de om în agonizarea traiului și în cîntarea frumosului.

Teascurile de lemn pentru ulei, vin și suc de fructe măr-

turisesc ingenuitate și deplină cunoaștere a materialului, în timp ce încrustările de pe lăzile de zestre, blidare și colțare sînt adevărate opere de artă. Colecția de tipare pentru caș aflată în muzeul de la Iași e o adevărată galerie ce prezintă gustul pentru frumos al ciobanilor moldoveni, din Suceava pînă în Vrancea. Motivele de pe aceste poeme în lemn se regăsesc pe colțarul din Ceahlău, pe lada de zestre din Straja-Suceava, pe șaua de lemn din Sulița, după cum evoluția lor poate fi urmărită în scoarțe și cusături.

Există o unitate de inspirație ce adaugă un plus de valoare pieselor adunate în colecțiile Muzeului Etnografic al Moldovei, instituție ce atrage zeci de mii de vizitatori.

cronica
publicitate

CASA JUDEȚEANĂ A CREAȚIEI POPULARE IAȘI de la activitatea cenaclului literar la monografia etnografică

Casa Județeană a Creației Populare din Iași și-a propus să realizeze în cursul acestui an o foarte bogată și interesantă activitate editorială ce-i orientează proflul într-o direcție deosebit de promițătoare.

E vorba, în primul rînd, de două ample culegeri literare care vor înmănușia talentele ieșene din domeniile poeziei și dramaturgiei. Și dacă prima culegere, aflată deja sub tipar, va aduce contribuția Casei de creație în special la promovarea talentelor din cenacluri, cea de-a doua va fi deosebit de utilă pentru cercurile dramatice și căminele culturale. Materialele selecționate pentru tipar vor putea fi utilizate, în primul rînd, de către amatori.

De asemenea, sînt în curs de pregătire monografiile de comune (Ruginoasa, Moșna), precum și monografiile-studiu privind etnografia, dansurile, muzica, teatrul și, în general, tot ce e legat de arta populară a satelor ieșene. O asemenea suită de studii va izbuti în final să ofere un tablou al valorilor artistice din județ, prezentate în mod riguros științific și deci valoroasă pentru orice fel de cercetare viitoare.

ELEVII ȘI BIBLIOTECA MUNICIPALĂ IAȘI

Biblioteca Municipală din Iași, instalată în Palatul Culturii, e frecventată anual de zeci de mii de cititori, dovedindu-se un adevărat templu al cărții. Asigurîndu-se largă accesibilitate cititorilor de toate categoriile, atît la sediul principal cît și la cele trei filiale (situat în str. Lăpușoreanu nr. 29 — Șoseaua Nicolina nr. 145 și str. Ion Creangă nr. 14), toate secțiile sînt deosebit de căutate pentru organizarea științifică a fondu-

lui de cărți și publicații, pentru componența judicioasă a acestor fonduri și pentru modul cum solicitatorii sînt informați.

O atenție deosebită se acordă elevilor care, de altfel, formează o categorie destul de numeroasă de cititori. Pentru aceștia se organizează periodic, în colaborare cu școlile din diferite cartiere, activități diverse ca: zile de vizitare a bibliotecilor, șezători și medaliașe literare, dimineți de basme

pentru cei mici etc. Asemenea manifestații au avut loc recent în cadrul săptămîinii Alecsandri, a centenarului Costache Negruzzi și acum în cadrul Festivalului de poezie.

În orientarea lecturii, elevii sînt ajutați în mod special de diferite liste tematice, cuprinzînd lecturile necesare pentru fiecare clasă, ținîndu-se seama de bibliografia obligatorie legată de procesul de învățămînt. În

completarea și ținerea la zi a fondurilor de cărți, ca și în alcătuirea vitrinelor comemorative, orientate pe evenimente legate de istoria literară, se ține seama de necesitățile elevilor cititori.

În consecință, grija aceasta susținută pentru elevul de toate clasele, a stabilit o legătură trainică între Biblioteca Municipală, cu toate filialele ei, și populația școlară a Iașului.

carnef CINEMATOGRAFE

Săptămîna viitoare, pe ecranele Iașului vor fi prezentate în premieră două filme. Primul dintre ele este o coproducție româno-maghiară „FRUMOASELE VACANȚE”, film în culori, pe ecran normal, realizat în regia lui Makk Károly, după un scenariu la care au colaborat patru autori: Dumitru Carabăț, Dan Deșliu, Kállay Istvan și Katona Ferenc. Imaginea este semnată de Sergiu Huzum, muzica de George Grigoriu, iar decorurile de N. Teodoru și Filip Dumitriu.

Eroina principală a filmului este interpretată de actrița româncă Ilinca Tomoroveanu, căreia i se alătură actorii maghiari Sztankay Istvan, Ernyei Béla, Ottilia Borbath, Lisca Zsuzsa și actorii români Florin Piersic, Florian Pitiș, George Demetru, Ion Dichiseanu, Aimée Iacobescu.

Filmul va rula la cinematograful VICTORIA.

A doua premieră este o producție a studiourilor „Barandov” din Cehoslovacia — „PREMIERE STRICT SECRETE”, film polițist realizat după cartea lui Vilém Nejl „culegere de crime făptuite de Vladimir Hudek”. Regia aparține unuia dintre cei mai vechi realizatori cehoslovaci — Martin Fric, autorul a 85 de filme, din care 4 mute. Ne aducem aminte cu plăcere de comediile sale „Bucătarul împăratului” și „Împăratul bucătarului”, apoi de „Agraia albă” și „Povestirile lui Capek”.

Filmul „Premiere strict secrete”, cinemascop, alb-negru, va rula la cinematograful REPUBLICA.

Reluările săptămîinii viitoare au următorul program: La cinematograful ARTA — „EROI DE LA TELEMAR” (30 sept.—2 octombrie) și „FALSTAFF” (3—6 octombrie).

La cinematograful NICOLINA — „PRIN KURDISTANUL SĂLBATIC” (30 sept.—2 oct.) și „VULTURII ZBOARĂ DE VREME” (3—6 oct.).

Întreprinderea „TEXTILA” IAȘI produce:

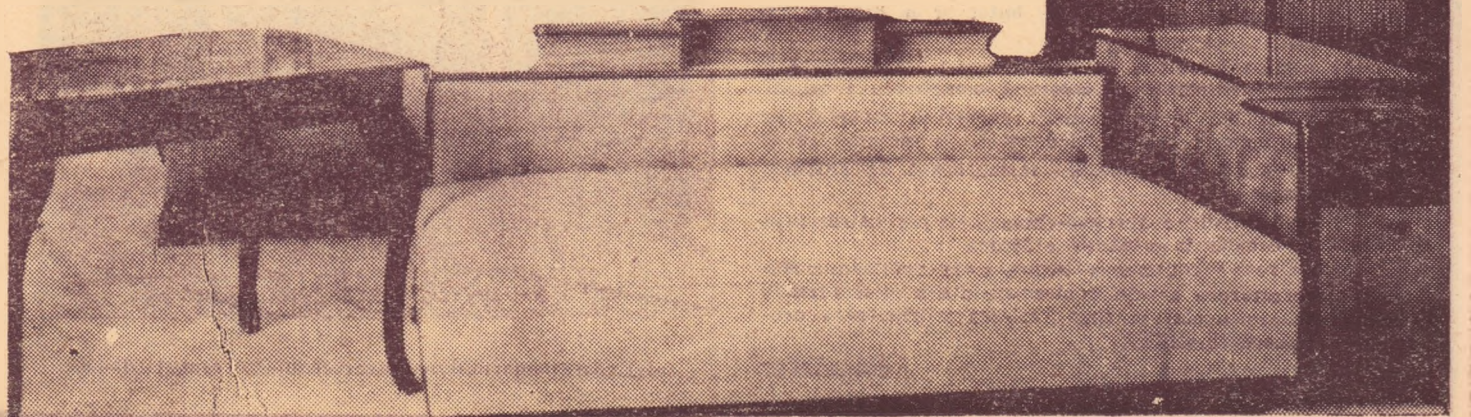
fire în — cînepă — iută, țesături din in — cînepă —ută, saci din in — cînepă — iută, sfori diferite sortimente.

Calitatea produselor întreprinderii noastre este rantată. Vinzarea se face pe bază de reparații.

ÎNTRINDEREA ECONOMICĂ PROGRESUL IAȘI

produce:

Camera studio tip „Roman 62”, cu furnir exotic, finisată cu lustru oglindă, se compune din:
— dulap cu trei uși;
— masă alonjabilă;
— toaletă;
— divan studio cu dublă poziție a lăzii pentru așternut.
Camera „Roman 62” se găsește de vânzare în magazinele de specialitate ale comerțului de stat și cooperatist din județul Iași.

REALIZĂRI ȘI PERSPECTIVE

ÎN ACTIVITATEA UNIUNII JUDEȚENE A COOPERATIVELOR DE CONSUM IAȘI

DE VORBĂ CU IOAN TUBAC — VICEPREȘEDINTE
AL UNIUNII JUDEȚENE A COOPERATIVELOR
DE CONSUM IAȘI

— În multitudinea activităților desfășurate de Cooperația de consum, ce sector deține ponderea principală?

— Activitatea comercială, sector care asigură aprovizionarea cu mărfuri industriale a consumatorilor din mediul rural. În cadrul județului Iași, Cooperația de consum aprovizionează cu mărfuri industriale cca. 70% din numărul locuitorilor, iar volumul activității economice sporește continuu. În 1968, volumul vânzărilor de mărfuri este prevăzut să sporească cu peste 48 milioane față de anul 1967, creșterea fiind de 9,3%.

Activitatea comercială a Cooperației de consum în cadrul județului Iași se desfășoară prin intermediul a 761 unități comerciale, cu o suprafață comercială utilă de peste 45.000 mp., având următoarele profile: 69 magazine universale, 389 magazine mixte, 95 magazine specializate, 208 unități de alimentație publică.

În localitățile mari ale județului, cu vechi tradiții comerciale, considerate centre comerciale zonale, se dezvoltă în permanență rețeaua de unități specializate, cum ar fi magazinele de confecții, magazinele de încălzămintă, magazinele electrotehnice, mobilă, librării etc. În localitățile centre de comună s-au luat măsuri și se urmărește în continuare să existe cel puțin trei unități comerciale, respectiv un magazin universal, o băcănie și o unitate de alimentație publică.

În satele mici sînt amplasate unități care să aprovizioneze pe consumatori cu mărfuri de cerere curentă.

— După câte știm, introducerea formelor avansate de comerț constituie de asemenea o preocupare permanentă.

— În cadrul județului, Cooperația de consum are opt magazine alimentare cu autoservire, o librărie și un magazin de menaj cu autoservire. Numărul acestor unități va spori pe măsură ce se va asigura baza tehnico-materială și eficiența economică. În primul trimestru al acestui an au fost date în folosință trei magazine alimentare cu autoservire în localitățile Lepzezi, Belcești și Șipote. Urmează ca pînă la sfîrșitul anului să se amenajeze un magazin alimentar cu autoservire în localitatea Bivolari; în anul 1969, asemenea magazine vor funcționa și în localitățile Hălăucești și Ruginoasa.

Expunerea deschisă a mărfurilor se practică în peste 100 unități și raioane din cadrul magazinelor universale. Această formă de comerț se va extinde la toate magazinele nou construite, cit și la o parte din cele existente, prin reamenajarea localului și dotarea cu mobilier corespunzător.

O nouă formă de comerț „Vînzarea pe bază de comenzi prealabile” se extinde și ea, și are ca scop să aprovizioneze cu bunuri de folosință îndelungată consumatorii din localitățile mici, în care unitățile comerciale existente nu au posibilitatea să se aprovizioneze în mod curent cu aceste mărfuri.

— Toate acestea presupun o adecvată dezvoltare a bazei tehnico-materiale. Ce ne puteți spune în această direcție?

— Pînă în anul 1970 sînt prevăzute să se construiască încă 23 noi magazine din fonduri de investiții centralizate. Noile construcții de magazine ce urmează a se realiza pînă în 1970 au fost amplasate în principal în localitățile — sedii de comună, astfel încît la sfîrșitul anului 1970 toate centrele comunelor administrative din județul Iași să aibă în localitatea de reședință magazine corespunzătoare.

Pe linia dotării cu utilaje, s-a urmărit ca în majoritatea localităților electrificate să se introducă agregate frigorifice. De asemenea, pentru buna deservire a consumatorilor prin unitățile de alimentație publică, majoritatea acestora au fost dotate cu mașini sau reșouri cu butelii aragaz, grătore pentru fripturi și alte utilaje specifice.

— Au fost întreprinse acțiuni speciale legate de buna înzestrare cu unități comerciale a traseelor turistice?

— Da. Pe traseul turistic Iași—Vaslui, în cursul anului 1967 s-au modernizat bufetele de la Poeni și Schitu Duca, iar la Poeni s-a construit un nou magazin universal cu bufet. În anul 1968 s-a dat în folosință un bufet tip stîină, amplasat într-un cadru natural, pitoresc, la liziera pădurii Poeni.

Pe traseul turistic Iași—Tg. Frumos—Roman, funcționează un complex de alimentație publică la Tg. Frumos, un restaurant, bufet și camping în stațiunea balneară Strunga, un bufet la Miclăușeni, o crămă și un bufet la „Doi lei”. În apropierea Casei memoriale Vasile Alecsandri s-a amplasat un bufet și o grădină de vară.

Tot pe acest traseu, în cursul anului 1969 urmează să fie dat în folosință un complex comercial în localitatea Podul Iloaiei, un magazin universal cu etaj în orașul Tg. Frumos, iar la Miclăușeni, în punctul „Trei Iazuri”, va fi dat în folosință un restaurant tip pescărie și un camping.

Pe traseul turistic Pașcani—Roman se va construi în anul 1969 o cabană în pădurea Moșca.

În viitor se va continua acțiunea de dezvoltare, dotare și modernizare a rețelei comerciale din mediul rural, urmărindu-se, în același timp, creșterea eficienței economice a fiecărei unități.

Reporter

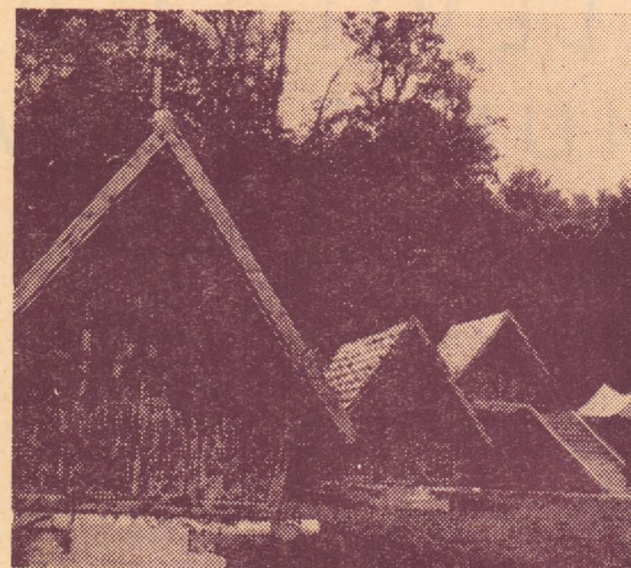
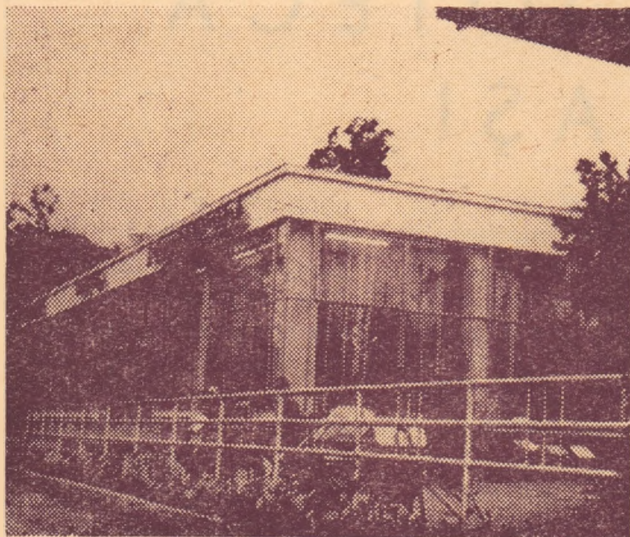

UNITATEA DE ALIMENTAȚIE PUBLICĂ TIP STÎNĂ, AMPLASATĂ PE TRASEUL
TURISTIC IAȘI-VASLUI, Km. 22, LA LIZIERA PĂDURII POENI

oferă un bogat sortiment de preparate din brînzeturi, bătă la proșop, pastramă de oaie cu mămăliguță, pui la cean cu mujdei și alte prepa-

rate culinare.

Vinuri din podgoriile moldovene (Cotnari, Bucium, Huși).

RESTAURANTUL ȘI CAMPINGUL DIN STAȚIUNEA BALNEARĂ „STRUNGA”
AMPLASATE PE TRASEUL TURISTIC IAȘI-ROMAN

oferă preparate cu specific moldovenesc:

- sarmăluțe în foi de viță,
- pîrjoale moldovenești,
- pui la cean cu mujdei de usturoi,
- bors cu fasole, moldovenesc,

- scrob cu brînză și jumări,
- vinuri alese.

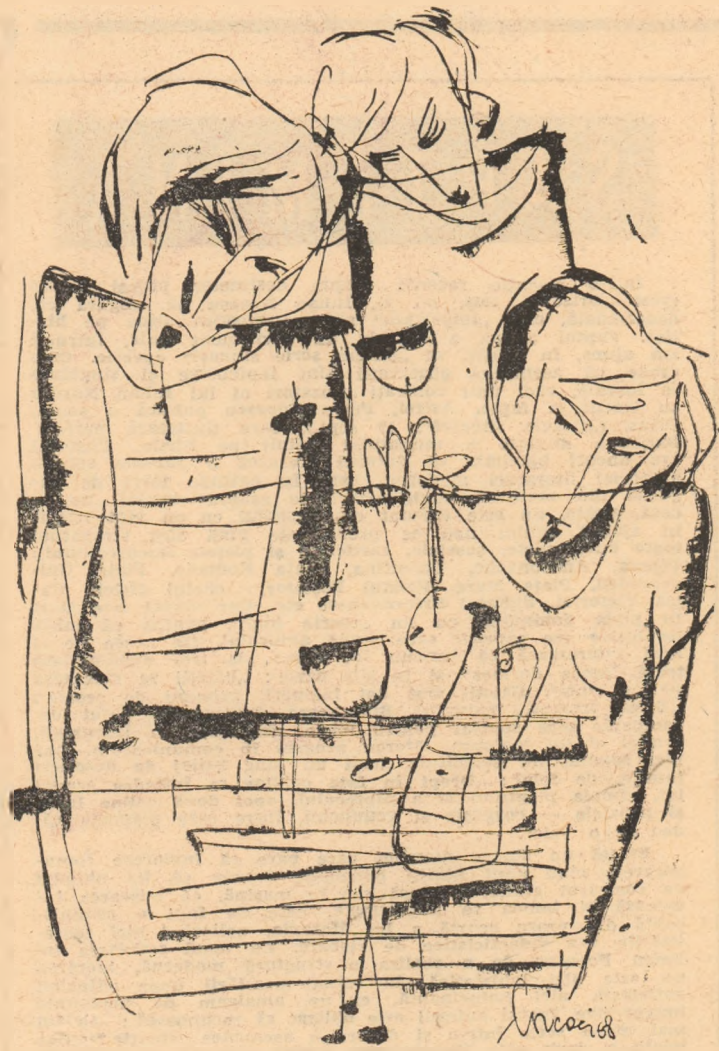
CAMPINGUL este dotat cu cabană, căsuțe, corturi, grup sanitar, lumină electrică, oferind tot confortul necesar pentru cazarea turiștilor.

Interiorul magazinului universal din orașul Hirlău

Librăria cu autoservire din orașul Hirlău

Desen de V. Corcaci

Gitul de adolescent, încordat nefirec, brațele vinoase, cu relieful lungi, pieptul scobit, proporționalitatea felină, caldă, a încălzirii inflexibile de sinuoasă anatomice... și treptat îl reconstruie, îl „simte” desprinzându-se de foaia spongioasă. A rămas tot ostil și singur dar ea știe: l-a găsit.

Cu litere rotunde, șagălice, reproduce ca o ghirlandă, în spațiul liber, o replică didactică pe care o dădea el azi unui personaj mozaicat. Vorbește așa de moale, de sincopat, încât i-a notat încă pe plajă cuvintele insolite de alte arși corosive.

„Este inutil să absolutizezi fie ce-o fi, când totul, în noi, oriunde, oricând, nu se dovedește decât amorfă posibilitate, când totul se mișcă într-un spațiu și un timp de o complexitate jignitoare pentru puterile noastre și, concomitent, de o banalitate perfectă, trebuie menținut încă, marea echilibru, nu-i așa?”

Ce frază goală și corectă! Un intelectual extraordinar de intelectual, un artist exasperat, un filozof laș!

Miștile aruncate de-a lungul corpului, rătăcite pe nisip, au obligat-o să-l privească tot. Miștile dure, înguste, cu degete fine, miștile fără liniște, ca și ale ei, care mereu parcă tresar după un creion, în ritmul unui gând nou...

Și miștile de bărbat precaut, care mîngîie pe furis, care nu au voie să fie sincere... încă îmbibate de mirosul

toarce pe trei sferturi spre cameră, trage o foaie albă din mapă, cu gest înalt, profesional și notează, surfzînd departe, ochii bulbucați, îmbibați de durere amară, ai mezinei prihănite, maliția vulgară a celei mari, contrastul pepene-floare dintre ele două, înțepeneala elastică de pisici pe-acoperiș, totul în cele mai dulci culori ce le va născoci când va da sens crochiului — albastru lăptos, auriu satinat, verde vaporos, unde electrice vineții răspîndite ca un hallo-u de intimitate feminină precoce.

ARITMIC

„Ivana, de ce ești tu așa de tăcută?”

„Ți-am primit scrisoarea — nici un cuvînt despre tine și eu care nu pot vorbi decât despre mine!”

Știi tu, Ivana, există oameni de piatră, de plastic, de mătase, oameni cu rădăcini, oameni ramuri... Cei de gelatină se adăpostesc pe lingă un om flexibil și tot supraviețuiesc așteptînd să se „întoarcă”, să treacă dincolo.

De-afta fățărnicie și ambiguitate pînă și senzațiile și-au pervertit funcționalitatea. Mișună ca niște rîme prin orășelul nostru, se tîrăsc din pămînt pe piele. Nu mai există decât suprafețe.

Mă urmărește o sonoritate veche de geneză, un poem pe care-l scriu în plumb — „Astra redit”.

Moare semnificația fundamentală a unui om pentru alt om.

Ce să-ți mai scriu?

Am fruntea uscată, scorjita, mi-e sete, nu, nu mi-e sete, mă irită gustul de lacrimi al acestei prime morți integrate temporalității mele precare.

Noutăți? Aici nimic nu e nou. Sau nu știu eu să-ți povestesc ceea ce poate s-a ivit nou, bun, interesant”

Ivana împătorește scrisoarea neterminată și o strecoară în mapa cu schițe.

Pîpăie zidul dintre ea și Tot și falsa ei cumințenie se surpă lăuntric. Ochii i se îngustează de ură și neputință. Zidul este invincibil și-atît.

Nu-i va răspunde acestei dragi și absurde prietene. Loialitatea îi impune sinceritatea tăcerii. Mecanic, creionează un fantast peisaj oniric.

PE ȚĂRM

Atunci... acasă la Igor... Amețită de cognac și țigări proaste, constatasem că pe moment nu avea importanță decât minunea simplă a liniștii adînci pe care mi-o dăruia puterea unui braț înlăntuindu-mi umerii... Certitudinea dragostei întregi...

Adun bucăți de fraze ciudate.

Anita, el, Mona au nevoie să vorbească astfel. Ce-or fi acelea „cuvinte”?

Filip îi scria o dată Monei — „Cuvintele mele au ropot de dorințe. Când le găsesc, le pun împreună pe-o foaie. Scot din amestecul jilav și acru poeme de carne”.

Igor îmi strîngea crispat miștile șoptind cu disperarea de-a mă convinge, de a-mi smulge înțelegerea.

„Privește totul, Ivana — aici e adevărul sau condiția-tîia. Vezi, un divan schiop, cu două teluri ieșite, o masă dezecilibrată de prea mare vară de cărți și ziare, un scaun care-mi servește de sufragerie, o perdea de postav găurit care ascunde un lăvoar și o lampă de gătit, un subsol urias, strîmb, dincolo de urît și mizerie... Poate, boem — și, vezi, caietul ăsta — o povestire eseu cu un singur erou — „intelectualul-obiect”.

În nopțile de-aici scriu ce-i mai bun în mine.

O să mă iubesti, Ivana și eu voi fi un scriitor. Trebuie să fie așa. Mi se pare că pe intelectul-obiect, pe unul dintre ei, îl iubesc eu, dragă Victor...

PROFILURI PE NISIP

— De ce porți ochelarii ăștia „manierati”, pe care-i scoți cînd citești și cînd îmi vorbești?

— De mult, Iva... Niște oameni... niște împrejurări...

— Ești o persoană importantă?

— Cîte o dată.

— De ce ți-e frică?

— Frică... Vreau să fiu lăsat în pace, cu oboseala mea, cu descoperirea mea. Am descoperit că sînt un om mediocru, Iva. Plin de griji, de pete, de conformisme, de datorii sfinte, în gardă, sub control... Uite, tu, tu ești o fată minunată, o necunoscută frumoasă. Nu pot să te sărut, nu mă pot prefăca că doresc o aventură. Nu știu cine ești și nici nu mă prea interesează.

În concluzie, nu pot fi, simplu, cu tine, acum, un om drept, mai rău decît frică.

Gata! Sîntem pe stînci, miroase a spumă de mare, a alge, a soare... Ce-ți place ție mai mult?

— Să desenez.

— Mie îmi place să vagabondez printr-un oraș care nu mă ia în seamă. Tu nu știi ce înseamnă să pierzi 4—10 ceasuri fără să te salute nimeni, fără să te grăbești nicăieri, fără telefoane înscrise pe-o agendă comercială, fără să-ți dea nimeni cea mai mică atenție.

— Ești și tu artistă, ai s-o afli.

— Ai copii?

— Da.

— Și o familie mare?

— Da, mare... Nu preferi să vislim un ceas?

— Dar dacă eu te iubesc? Dacă te iubesc... Așa, stupid, oricum?

— Nu ai vrea să-ți arăt desenele mele de-aici?

— Ba da. Nu mai fuma.

— Dacă acum ți-aș mîngia mîna, m-aș apleca... așa... și te-aș săruta pe obraz...

— Nu știu. Cîți ani ai?

— Douăzeci. Dacă te iubesc chiar știind că mîine, peste două zile, poate trei, tu n-o să mai fii aici, pe stîncile noastre și nici n-o să mai fii nicăieri.

— Nu știu, Ivana, să mergem.

— Ascultă, mîine mă întorc acasă, mîine plec. Mîine dimineață.

— Desigur... De ce strigi? Spune-o în șoaptă. Poate n-o să aud...

Adia Ropală

adolescențe grave

PACEA SPIRITULUI

Către ora 17 sosește personajul, un tren local.

Oră de schimbări.

Marea se blazează și se întoarce cu fața spre apus. Aerul e portocaliu, apăsător, izolează ființa de timpul concret, contabilizat. Oamenii se trezesc foarte nervoși. — Alții, abia întorși din hoinăreli fără suflet, tocmai invadează culcușurile, orbi de soare, arși, urîțiți, venetici ocazionali, cete de respectabili în vacanță.

Fetele, cele două numai, fumează și sporovăiesc leșinat. Nesuferita, mijlocia, Ivana cea blondă, cu ochi străvezii, s-a instalat pe terasa,

dreaptă în chaise-longue ca pe băncile școlii și desenează de ceasuri; trăsăturile ei, obișnuit atît de limpezi încît par șterse, s-au încădrat, aspirate de o istovire pasionată. Același cap, cu linii reci, alunecoase, reluat poate a douăzecea oară și tot „străin”...

Nu poate renunța.

Inmoaie ușor virful creionului și imprimă un zig-zag de cute uluitor de fine, deasupra pleoapelor, ascute asimetric conturul buzelor frumoase, neplăcut de frumoase.

Așa... Părul proaspăt tuns, sub fruntea anonimă, privirea chinuită, aparent foarte nepăsătoare...

unor cărți, al unor file umeze de cerneală de tipar... Deprinsă să sprijine o frunte aiurită de alcool, de idei, de obsesii...

Ileana și Mimi se ocărăsc învrăjmășite — Ileana e năclăită de lacrimi — Mimi înțepă, psalmodiind moralizator, locul așa de vulnerabil — inocența pierdută printre paharele cu rom și cognac și resturile de sandvișuri, la o petrecere cam tare.

Bondoaca de șaisprezece ani n-a mai reușit să-l identifice pe ocazul partener de care s-a îndrăgostit astfel, în beznă memoriei total absente în acele momente cruciale. Ivana se în-

toarce pe trei sferturi spre cameră, trage o foaie albă din mapă, cu gest înalt, profesional și notează, surfzînd departe, ochii bulbucați, îmbibați de durere amară, ai mezinei prihănite, maliția vulgară a celei mari, contrastul pepene-floare dintre ele două, înțepeneala elastică de pisici pe-acoperiș, totul în cele mai dulci culori ce le va născoci când va da sens crochiului — albastru lăptos, auriu satinat, verde vaporos, unde electrice vineții răspîndite ca un hallo-u de intimitate feminină precoce.

Poate că ne întoarcem, totuși, printre stele, poate că sîntem raze de lumină, nu ghemotoace de lut suflat cu îndoielnicul har al vieții.

Mă întrebă despre Filip. Cum să-ți explic, vezi tu, moartea unui om drag se așterne în citeva cuvinte, o enunțare lapidară. Omul poate avea însă un nume, un chip unic și o suită de gesturi cunoscute, o fizionomie interioară de care să depinză tu, cu viața, pasiunea și legitimitatea. Acest om, cel mai adesea, nu moare. Moare fiindcă pleacă și uită și-n suflet îți lasă un loc îngrădit exact ca un mormînt.

„Vasilică este născut la 14 iulie 1818 în Irgu-Bacăului, părinți fiindu-i spătarul Vasile Alecsandri și spătăreasa Elena Alecsandri, născută Cozoni; botezat de preotul Ioan de la biserica Precista din Bacău, iar naș i-a fost moșul său Mihalach Cozoni”

Deci versiunea cu fuga din fața Eteriei și nașterea în mijloc de codru rămîn doar... licență poetică?

★

Firea în toate întreprinzătoare a vornicului, tatăl poetului, e bine cunoscută. Se știe, printre altele, că el s-a zbatut mult pentru a reuși „să coboare pe Prut grînele din Moldova de sus pînă la schela din Galați”. Arhivele ne pun în fața unei cereri din 20 februarie 1846, prin care Vasile Alecsandri vornic, C. Sturza logofăt, C. Catargi și alți boleri solicită statului ocirmuitor „privilegiul înființării unui drum de fier cu vapori sau cu cai pentru înlesnirea comerțului și a transporturilor”.

Iar o altă cerere din 8 iunie 1856 ne arată că Vasile Alecsandri (de astă dată fiul), D. Ralet, N. Conache Vagoride și V. Sturza cer departamentului lucrărilor publice să se construiască un drum de fier de-a lungul Siretului. Ei arată că „se grăbesc a aplauda la o măsură atît de folositoare și care va fi pentru țara noastră un mijloc de bogăție și de apropiere cu statele civilizate”. Ei declară că cedează iară nici o plată pămîntului de pe moșiile lor pe care „va fi să se statornicească șinele, dorind cu aceasta a contribui la înființarea cît mai grabnică a acestei măsuri de mare folosință”.

Fiul continua ceea ce începuse tatăl.

★

Casa din Iași a revenit lui Iancu Alecsandri, iar moșia Mircești lui Vasile. O scrisoare din 8 dec. 1856 a lui Vasile Alecsandri arată că, în urma învoielii dintre el și fratele său, căpitanul Iancu Alecsandri, privitoare la averea rămasă de la tatăl lor, casele din Iași cu tot locul, casele din Galați și moșia Foltești-Covurlui au revenit lui Iancu (A. St. Iași — TR 1765—2014—918).

Casa cea nouă din Mircești, construită după dorința Paulinei, neavînd luncă în fața, poetul cade la învoială în 1864 cu obștea satului și face un schimb de 87 prăjini, cedînd din grădina veche.

În 1865 îl vom găsi ocupîndu-se personal de împroprietărirea locuitorilor satului ca delegat al comisiei ad-hoc și semnînd toate actele pentru pămînt aliate în arhiva comunei. El participă la viața satului ca oricare locuitor legătura cu oamenii din Mircești apărînd și în testamentul său, nepublicat încă:

Eu subsemnatul Vasile Alecsandri, născut și trăit în sînta religie ortodoxă a lui Hristos, ajuns în maturitatea vieții și bucurîndu-mă de întregimea facultăților mele, iau următoarele dispoziții în privirea averii ce posed astăzi, făcînd acest testament de bună voia mea și scriîndu-l întreg eu însumi.

În urma căsătoriei fiicei mele Maria cu Dimitrie A. Catargiu, la 9 octombrie 1877, și a înzestrării sale conform legii, dîndu-i moșia Borzești, din județul Bacău (moșie de un venit egal cu al moșiei Mircești) precum și un trusou de valoare de două mii galbeni; în urma vînzării moșiei mele Patrașcani din același județ al Bacăului, pentru plata de datorii totale, astăzi averea mea se compune din moșia Mircești, alături în plasa Moldovei din județul Roman și de via de la Socola, comuna Bucium, lingă Iași.

Las soției mele Paulina uzufructul acestei moșii Mircești și a pădurii de pe dînsa, precum și acela al viei mele de la Socola, pe tot timpul cît va trăi, cu dreptul de a le cultiva însăși sau de a le arenda, fără a fi supusă la nici o dare de seamă către nimenea de dispozițiile ce va voi să iee în privirea lor (fără însă de a le putea vinde sau a le

înstrăina prin schimb). Soția mea va locui pe Mircești de-va cuveni, sau în casele cele vechi, sau în cele mai noi și va dispune de tot ce alcătuiesc gospodăria și menajul tot fără a fi răspunzătoare de degradările caselor, acaretelor, mobilelor etc. fie parțiale, fie generale.

După săvîrșirea din viață a soției mele Paulina, atît moșia Mircești, cît și via de la Socola, vor rămîne, conform voinței mele, dreaptă proprietate a copilei mele Margareta și Elena, născute din căsătoria fiicei mele Maria cu Dimitrie A. Catargiu, însă dacă soția mea s-ar muta din viață înaintea epahei majorității ambelor copile susnumite, mama lor se va bucura pînă la acea epahă de uzufructul moșiei Mircești și al viei de la Socola.

Pun însărcinare soției mele să îmbunătățească școala primară din Mircești, încurajînd dezvoltarea învățăturilor folositoare și să înzestreze trei fete sărace din satul Mircești, dîndu-le cite una pereche de boi și una vacă fiecăreia din ele.

O rog, dacă va dispune de mijloace, să clădească o școală încăpătoare și să construeze pe piața satului de lingă casă o biserică mică (capelă) cu beci boltit, destinat rămășițelor părinților mei și ale întregii mele familii. Pentru aceste clădiri precum și pentru merementul caselor și acaretelor se va lua lemnul de construcție necesar din lunca de pe malul Siretului.

Las Academiei Române toate manuscrisele mele. Făcut, scris și subscris de mine în Mircești, astăzi, douăzeci septembrie, una mie opt sute optzeci și șase (20 sept. 1886).

Vasile Alecsandri

Notă.

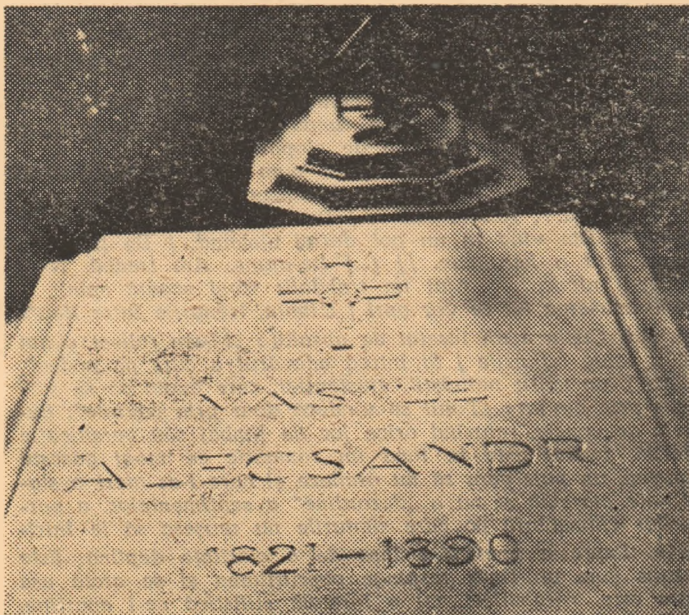
Urmașii lui Vasile Dimitriu, Gheorghe Dimitriu, a preotesei Balasa, a Mariei Surdoaei, precum și dascălul Constandin și Iordachi cu urmașii lor (toți locuitorii din satul Mircești) vor rămîne veșnic stăpîni pe locurile de casă, de grădină și pe pămînturile dăruite lor de mine, după aplicarea legii rurale.

Dorința mea este ca moșia Mircești să nu se înstrăineze de familie, și frumoasa luncă de pe malul Siretului să nu se taie niciodată în mod de a fi desînfițată.

V. Alecsandri

20 septembrie 1886
Mircești

(Arh. St. Iași, Documente P. 166/6).

Mormîntul de la Mircești

Aurel Leon

fragmentarium

VICTOR EFTIMIU, POETUL (II)

Melancolia e un mod al scurgerii timpului, criza lui nd forma reveriei brumoaase. Meditaia pe marginea destinului efemer devine aforism, domeniul n care poetul exceleaz: „E-aaa de-aproape fiurul eternitii mele / Că parcă nu-i o clipă de cind m-am fost născut...” (In alte veacuri). Murim progresiv cu „cei de care moartea ne desparte”. Motiv de revoltă la alții, Eftimiu se consolează, Necunoscutul, recte viitorul, tinnd cumpăna Trecutului: „Cenușă ne vom face unii, / Iar alții stlpi de nenoroc... / Otel ne vom căli în foc / Cei ce vom ține piept furunii (Surpavom ziduri). Perspectivele fiind contradictorii, marile prefaceri ale materiei urmează drumuri variate. Metaforă-simbol, Pădurea traduce nu fără emoție filozofia cotidianului: „Cind m-am întors acasă după ani lungi de drum N-am mai găsit pădurea copilării mele... S-a prefăcut în birne, în jgheburii de cișmele, In cruci și în sicrie, s-a prefăcut în scrum. Bunicul doarme-n lemnul stejarului sub care Vina porumbi și grangurii și mă-nvăța să-mpusc”. Cind rozele din Valea trandafirilor se transformă în „saci cu grâu” iar Vulturul captiv își „pierde zilnic simbolul și misterul”, privirile devin mai grave. Distihuri simple, de un lirism pregnant bat sferturi de oră solemne, în felul lui Argezi din Oseminte pierdute: „S-a irosit iubirea și harfele s-au spart. De-acuma, drumurile noastre se despart, Eu mă cobor îngîndurat către apus Iar tu rîvneshi din ce în ce mai sus. Declinul meu e liniștit, august... Ah, cit e drumul vieții de îngust!...” (In mine, stelele)

Sub flamuri eminesciene, limbajul sever cheamă la compasiune, nu numai în ciclul din 1925 Cîntecul milei. Tinăra cu obrazul stins, cosind „la fereastră”, descinde din Viața. Destine tragice alcătuiesc un film cu implicații sociale de proporții, dar marea revoltă nu se ivește: „Sint brațe ce se macină în roți haine Și sint mineri ce mor în dîncimi de mine Inăbușiți de fum și de miasme rele... Sint lucrători ce cad din vîrf de schele, Pe marea zbcucumată sint pescari In lupta cu adîncul și cu vînturile mari” Și-n porturi sint hamali bătrîni și sint femei, Copii ce duc poveri mai grele decît ei, Sint visători bolnavi în tristele mansasarde Pîngînd în fața focului ce nu mai arde... Și cal bătrîni ce-aluneacă și mor, cu ochii blînzi, Și cerșetori mîncați de lupi, și lupi flămînzi...” Progresiv, umorul și ironia se substituie lirismului sentimental, ducînd la mostrele notabile din volumele maturității, Noaptea subterană (1933) și Oglînzile (1938). Melancolia nu mai e luată în serios. In schimb, se accentuează tonul persiflant, epigramatic. Satisfacțiile gastronomice cu vin și pastramă, în compania monahului Hieronim, constituie prilej de falsă pocăință. „Și astfel, frate (ossana!) / Vom hiberna, vom hiberna!”. Dezise de realitate, visele din Crăciunuri de demult incită ironia: „Ți-aduci aminte, Dumitrescu P. Vasile, (Te cheamă azi Bazil Demetrian Și ești inspector general pe la „Textile”) Cum, repetam, noi două luni de zile Ca să cîntăm odată într-un an?

Credeam că-n noaptea Moș Ajunului, noi toți Vom cîștiga măcar de tren pin-la Constanța De unde vom porni ca mate-loși S-ajungem căpitani de vas în drum spre Franța Apoi exploratori și regi la hotenfoii...” Pseudobalade în genul lui Villon, Don Juan și Cocosăta, Don Juan și Moartea, Balada marelui plecări, sint meditații impregnate de sarcasm. Declamator, cu gesticulație teatrală, monologul din Don Juan și Cocosăta cristalizează o atitudine rostandiană, devenită mod de a fi: „Satan scripcar și Moartea se unesc Să-mi cînte arii grave și se-lecte. E cel din urmă bal. Imbătrînesc, Sătul de frumusețile perfecte. Aminta, Clara, Bianca, Leonor Și Consuela mult pasionata Zadarnic trec rîzînd sub măști sonor: Eu astăzi voi dansa cu cocoșata...” Chiar și sonetul abandonează toga solemnă, acceptînd butada. La mănăstiri, stăreți și arhimandriți „trecură”, „statornici au rămas numai nomazii” (Țiganii). Izolat în propria tristețe, străinul cu „joben și ghețe ascuțite” este ignorat pînă cînd i se descoperă misterul: „Il huăduiau strigîndu-i „papistășul”, / Cind îl aflară că mînincă broaște” (Papistășul). Cine a asasinat pe bătrîna avară din strada Semicercului? „Unicul fiu? Ar fi avut motive! / Dar nu citea romane detectiv / Și nu ieșise din cinematograful” (Reportaj). Poetul are prejudecata volumelor masive. Pînă la apariția seriei 701 sonete scrise peste șazeci de mii de versuri. Sonetele adaugă alte mii, făcînd din Eftimiu cel mai fecund reprezentant al genului: „Incep să cred — de mă va ține cordul

Și nu voi practica economia — Că voi ajunge să încalec mia Și sonetiștilor să batrecordul Ronsard, Petrarca, Dante, Heredia Și Will Roșcatul, genului milordul. Toți la un loc n-au scris cît monocordul Bucureștean ce-și cîntă rapid sodia” (Am scris altele!) Trebuie spus că, scriînd despre orice, cu dezinvoltură și grație, sonetistul e un virtuoz la care „tirania” formei nu mai contează. De menționat, de asemenea, mirajul perfecțiunii. „Sonetul care mi-ar fi fost cununa, / Cel mai frumos ca gînd și limpezime, / Cel mai adînc și mai bogat în rime, / Eu nu l-am scris, dar îl visez într-una” (Sonetul care mi-ar fi fost cununa...) Preocupat de expresia inedită, a recurs la „cîteva sute de perechi de rime, dacă nu peste o mie, rime care nu fuseseră încă alăturate”. Inegale însă, lîngă sonete ingenioase, altele dezarmează prin facilitate. Truverul începe cu o simplă enumerare, discursivă, în atenția poetului stînd: „Villon, Ronsard, Malherbe, Corneille, divinul / Racine, Voltaire. Vigny și triumfalul / Victor Hugo și Lamartine și palul / Musset, Verlaine, Alecsandri seninul...” Sonete-caracterizări de tipul Arabii, Perșii, Bulgarii, Inchinare marelui Ștefan, Mihai Viteazul sint compuneri prozaice, incontestabil. Indiferent de paginile moarte, autorul Lebedelor sacre dispune de o artă a versului pe care puțini dintre contemporani o egalează. Trăiește cotidian, poezia definește o structură umană; „Din visul închinat divinei arte, / N-am făptuit decît a mia parte, — / Abia schițate, palide contururi” (De-aș mai avea o viață înainte). Const. Ciopraga

SĂPTĂMÎNA

Intr-o discuție recentă asupra destinelor prozel scurte (vezi „Orizont”, 1968, nr. 8), Iulian Neacșu ne asigură că, deocamdată, este „important” să „ne mișcăm mîna pe hîrtie”. Faptul acesta a dus la un revirmnt unic, întrucît am ajuns, în sfîrșit, să „putem scrie singuri” operele. Cine crede că asemenea observații sint inofensive și singulare se înșală, căci unii confrăți prozatori ai lui Iulian Neacșu au trecut la fapte. Astfel, Petru Popescu publică o proză, Prins, („Gazeta literară”, 12 sept.), care ilustrează perfect luminata direcție a mișcatului mîinii pe hîrtie. Cititorul are uneori bănuiala că autorul încearcă o parodfe subtilă a acelei literaturi moderne, care își extrage forța de sugestie din arcurile lumii exterioare asupra omului. De aceea, poate, nu este derutat cînd pasajul cu un vînt stîrînit în ajunul anului nou se prelungește pînă sint străbătute toate bulevardele, șoselele, cartierele și piețele Bucureștilui: Pipera, Andronache, Colentina, Piața Romană, Piața Universității, Piața Mare, Palatul Poștelor, „chetul giriei”, Calea Victoriei, Spitalul Brîncovenesc etc. Dar vîntul este lăsat în plata domnului, cu un „foarte bine”, pentru că mîna pe hîrtie are capricii care scapă autorului. De aceea pe el nu-l interesează că într-un loc lese: „la trei după-amiază toată lumea dormea” și în altă parte: „băieții se culcaseră pe la cinci”. Băieții sint doi ingineri, prietenii de școală: „Băiat frumos, inginerul Bibi, care dormea în patul de campanie scos special pentru zilele cînd pica în București, era și el tot inginer”. (Meru progres în comunicare!). Dar nici somnul nu constituie decît un lung prilej de descrieri inutile, de felul: „Drept în fața ochilor se întîndea trupul lui, cîmpla pieptului și a pînteucului, apoi două coline lungi și paralele — coapsele și genunchii, între care papoma cădea ca o vale”. Există un singur moment care pare să invioreze comunicarea, cînd unul dintre personaje începe să fie obsedat de cosmarul gîndului, acasă sau în mînă, că mișcarea încetează și lumea se împletrește. Este, de fapt, o reminiscență din proza scurtă a lui Moravia, nelipsind nici teoretizările vag didacticele de rigoare. Cu toată strădania lui Petru Popescu de a realiza o structură modernă, lucrarea nu este nici labirintică, în sensul corolării unor adîncimi sufletești, nici halucinantă, ci un amalgam de amănute inexpressive. Insuși autorul este obligat să recunoască: „Ce-am mai putea scrie într-o și despre o asemenea situație? Dar poate a dorit prin dimensiunea prozel sale, să se integreze din nou acelu grup de prozatori care cred în formula lui Iulian Neacșu, deși se vrea metaforă, că: „Degetele sint mai lungi sau mai scurte, unii scriu mai lung, alții mai scurt”. Metafora înșală cînd nu este perfectă. Faptul că aparținem literaturii române nu este un argument pentru proza lungă sau scurtă. Și alte literaturi o posedă. Aceeași farsă l-a jucat-o hîrtia și lui Pavel Aloanei, cînd a scris A sasea friptură („Tribuna”, 12 sept.). De fapt autorul ne oferă o veritabilă rețetă culinară pentru sase fripturi și o salată de sezon, preparată din: „roși, ceapă, castraveti, lăptuc, otet, piper, ulei și un strop de sare”. Farsa este afit de reușită, înct autorul, deși vrea să prezinte un personaj feminin modern, străin de scretetele buccăriei, pretext de o banalitate nefînduitoare, face ce face și pînă la urmă „asează” fripturile „estetice” pe tavă. Ieremia Gotu („Cîmpile verzi”, „Luceafărul”, 14 sept.), debutează și el în aceeași manieră, atunci cînd notează că „Bunica avea părul alb și bunicul era chei”, uitînd că mai înainte scrisese: „Bunicii muriseră înainte de a-mi lăsa vreo amintire”. Autorul se reabilitează însă de îndată, înct povestirea sa, interesantă ca problematică, devine cercitoare printr-un dramatism întunecat și potențat nefîncetat de un refren prevestitor de moarte și printr-o mișcare imagistică ce-și caută un echilibru de clasicitate. Există, prin urmare, scriitori care nu se lasă conduși nici de hîrtie, nici de vînturile neastîmpărate de pe bulevarde. Și totuși se mișcă... a lui Valeriu Varvari („Tribuna”, 12 sept.) dă culoare funambulesc unei întîmplări banale, echivalînd drame comune cu veritabile cataclisme terestre, în vreme ce Ion Jurăscu (Regina Tamara calcă pe roșu și eu calc pe negru, „Orizont” nr. 8), condus de viziune mistică, fără poză și ostentație, încearcă, poate primul la noi, să convingă, pe urmele lui Mondrian, de încifrarea unor destine în perimetre coloristice. Magda Ursache

ADI CUSIN: AFI

ci execuția, plăcerea de a se descoperi în discurs, gesturile largi, de orator ce se face ascultat fără nici o dificultate. De îndată ce și-a luat rolul în serios, scena, timpul îl aparține în exclusivitate și nu renunță la spectacol sub nici o formă. E, în toate, un dramatism lucid, o flozofie a regisirii de sine, dar și o dispoziție de a se elibera de ceva ce l-a tulburat echilibrul, apele. Nimic nu duce însă la artificialitate, ratare a unor idei sau motive. El este un eruptiv ce se conștează direct, nu ține seamă de nimic și nu se vede nici o stînjeneală în ceea ce are de comunicat, nici o dorință de a se ascunde, de a simula. Totul se concentrează în sentimentul care dizlocă un anumit spațiu al sensibilității, necunoscut ca stare poetică și explicabil ca nouitate. Nu este nici o exagerare cînd spun că Adi Cusin, față de alți tineri poeți, nu poartă o mască de împrumut și nici nu dă spectacole lirice iără emoție, produse ale mimdril, care să aibă efect și care să se risipească așa cum au venit, cu nici o gravitate a ideilor. Temperament impulsiv, teatral, cu puternice explozii de vitalitate, Adi Cusin și-a creat un mod de existență poetică ce se deslășoară ca un nesfîrșit dialog cu propriul spirit, unde indoiala, nostalgia, tristețea îl copleșesc, îl duc la un fel de scepticism de esență juvenilă. Toată existența înseamnă a fi, a te recunoaște în operă și electiv în acte tipice, fundamentale, ce formează, fac posibilă viața și creația ca formă superioară, relexivă a ei. Să fi și a fi sint două expresii ale unei existențe ce însumează o experiență, fapte ale unei conștiințe tragice. Ca semnificație a vieții, a poeziei, a fi trebuie înțeles în aspectul de valoare, nevrînd să spunem prin aceasta că impresiile ne-ar stratifica emoțiile și n-ar fi hotărîtoare în organizarea lor. Valoarea lui a fi este egală cu a operelor numai atunci cînd aceasta își depășește condiția. Nimeni nu poate tîgădăui că importantă este viața în operă, senzația că o realitate este imaginea ce a fost dîstrusă prin alta și o reînnoire la prima ar fi imposibilă. Metamorfozele ce se petrec, întuirea lor și mai ales relieful de tablou rustic, nestilizat, nu se pierde: „Dormeam brutal, / Cu necunoștință, / Trînit cu spatele pe

saci de grâu. / De-ar fi ncolțit, ar fi ieșit prin mine / Sărbătorindu-mă pînă la brîu. / Ca un dulău, dintr-un ungher într-altul / Singele meu se iugărea prin trup. / O legătură aspră cu pămîntul / Făcea din rădăcini să nu mă rup. / Iarba-mprejur se învrtea mirată / Adulmecîndu-mă fără să știu. / Mă înrudeam cu somnul din semințe / Și mă nășteam prin somn, și eram viu! / Vulețul apel se curmă deodată. / Porțile morii se băteau în cuie, / Un om fugea pe-o albie secată... / Ce tot striga, ce tot voia să spuie?!” (Somn lîngă moară).

Recunoaștem vocația lirică a lui Adi Cusin, accentuatul ei aspect declamator (apropierea de Emil Botta, Radu Stanca, nu e greșită) în poemul Se face timpul. E aici o estetică vitalistă, un naturism nestăpînit, o sinceritate neindoielnică. Cortine se deschid brusc și ceea ce ascultăm nu este poezia ca idee a contemplației senine, ci viața ca idee a realului: „Se face timpul să vă spun ceva... / Țineți-vă de marginea cărușei! / Smuciți pe spate vă veți harduca / Pe bolovanii școși de enervare. / N-am pus mindire. Nu se poate sta. / Totu-i să pleci / Proptiți-vă-n picioare! / Meru posac îmi umblă și înjură / Un Lică Sămăduu prin poezie. / Cuvintele se mușcă și se-alungă / — Fugă de porci cu riturile scurte / Scurmînd genunchii gardului prin curte —”. Poetul este ros de neliniștit, incertitudin și nu se poate împotrivi sentimentului timpului, mai mult, senzației reale a lui: „M-aș spinzura de clopotele toate / Să sperii îndotala mea și ceața... / Aud cum vine timpul pe la spate / Și mă întorc spre dînsul brusc, cu fața... / Ei bine, lată-mă... Acesta sint... / Dau drumul la zăvozi să te sfîșie! / Din vina ta nu pot dormi niciunul / De parcă-asa jine-n iriu o herghelie. / (...) De-ajuns. Am treabă. N-ai priceput nimic... / Ajut un trandafir să-și scoată spinii. / De trumusefea lui se vor opri / Ulmile, trenurile între linii”.

Adi Cusin e un însetat de absolut: „M-am ridicat și-am spart toate ogînzile / Și întreg adevărul a curs pe podea” (Amar), un spirit neliniștit, existențial, care caută să se salveze prin cuvînt: „Totul se vindecă doar prin cuvînte”. Extrem de concis, refuzînd orice joc de limbaj sau versificație sterilă, poetul este în fond un romantic ce nu-și găsește liniștea, un puls care să nu oscileze și care l-ar oferi o stabilitate perfectă și nu o „dezordine” a sentimentelor, a porîrilor elementare pe care simțurile nu reușesc să le înfrîneze. Expresia poetică e însă de o claritate deplină. Este curios cum un tînr respinge obscuritatea și se arată așa cum este, nefalsificat, cu o formulă stilistică ce-l aparține, nefîndu-l jenă de arpile prea mari ale unui retorism ce nu o dată îl incurcă, îl încetinește zborul; poezia e atunci notafie, narațiune și nu artă. De explicat este un fapt: cultura poetică nu s-a înfiltrat îndeajuns, de o asimilare profundă nu am putea vorbi decît dacă am vedea și ceea ce nu există. Intelectualitatea unei poezii nu stă în „cultură”, ci în expresie, sentimentul și tradiția ei. Adi Cusin nu e

un tradiționalist, dar încearcă să se apropie de vechime, de istoric cu aceeași sinceritate, ton declamator: „Chipuri de regi împietriți de zei, / Turme de somn coborînd sub pleoape”. Merele noaptea simbolizează nu atât o dematerializare, ci un dialog al unei identități, al singularității. El semnifică veșnica schimbare, mișcare, trecerea noastră, dar și o posibilitate de a sîda enorm destinul: „Și numai unul dintre ele-i măr / Instrîinat de felul lor de moarte”. Gravitatea meditației, „farmecul” desfășurării iac din poezie o mică elegie ce presupune o stare de spirit nu chiar obișnuită pentru a fi gustată. Coborîta la o idee preconcepțuită, regîndită la nivel minor, ea nu spune mare lucru și ar părea cumva îngreunată de umor ce duce la caricatură, mistificare gratuită. Trebuie „suportat” și aerul de naivitate, de joc (serios toluși). Declamația în poezia lui Adi Cusin este însoțită de ironie pe care o susține dar face posibilă să vedem imagini surpriză, neașteptate, care șochează izolat și neliniștite ca un vînt de toamnă venit prea devreme. Poetul este convîns că totul rămîne viu, nedespărțit de rădăcinile naturii. O frunză crudă, abia ieșită din nelămuritele forme silvestre „a înțeles că moare”. Timpul nu-i îngăduie să întîrzie mai mult într-o anumită stare și rapid o transformă în altele. Circuitul este deschis. Excelentă imaginea încercată de gînd pe care Adi Cusin o fixează prin intermediul sugestiei. Frunzei, naturii îi este „trid” de ceea ce o așteaptă, căci „Temîndu-se, ies gînduri să muște din culoare”. Aceași „teamnă”, acum morală, de a se desprinde de țîrm, de a ieși în lume cu poezia o găsim în Omule. Este în alte poezii (Era aici, Inceputul) un teribilism al imaginației („Cine-a crezut, dar cine-a crezut / Că la jumătate podul e rupt?”). Influța lui Minulescu este evidentă. De fapt, mai toată poezia lui Adi Cusin trebuie recitată și mai ales de autor. Ascultîndu-l, în orice împrejurare, succesul este imens. Poetul e prea conștient de ceea ce „place” și de ceea ce nu. El mizează atît pe textul spectacolului cît și pe talentul de actor. Ne este greu să vedem care va fi evoluția lui, ceea ce o să devină și cum o să l se împlinească talentul. Poetul scrie la intervale neregulate, de obicei destul de mari („N-am scris de mult. / Rîtmurile s-au acuns prin canale”), Adi Cusin e un poet și îi lipsește doar... poezia ca să se vorbească mai mult despre el. Căci această dorință, ingenios măturisită, nu-l justifică întru totul: „De-ar rămîne din mine o carte subțire, / Pulbere grî în coperti de răcoare, / Nările ciinelui tău s-o respire, / Umbra din sufletul tău s-o măsoare. / Tu să te miri de-așa simple cuvinte / Ce și se urcă pe mîini în tăcere, / Sint să le-atingi de obrazul fierbinte / Pînă ce noaptea-napoi îi le cere. / Eu m-am culcat într-o pagină albă. / Trist, intunericul se urcă în cești. / Îndată n-o să se mai vadă nimica... / Tu la ce te gîndești?”. Zaharia Sângeorzan

cronica ideilor literare

PUBLICUL LITERAR

Dintre articolele apărute în ultimul timp în jurul relațiilor dintre scriitor și publicul său, judicios și cu orizont larg imi pare muioseși scriitorii, publicul și viața de acad. A. Philippaie (Scinteia, 7 august 1968) a cărui idee de bază este de un mare bun simț: „Scriitorul scrie pentru cititor. Dacă ar scrie pentru el însuși, n-ar publica. Scriitorul scrie pentru publicul cititor, fie ca vrea, fie că nu vrea”. Nu pot fi decit de acord cu acest punct de vedere. Dar intrucit cronica noastră urmărește, între altele, și clarificarea conceptelor literare, prilej de prilej pentru a mă întreba, încă o dată, ce este în definitiv publicul literar. Iată o noțiune dintre cele mai generale, foarte limpede în aparență, destul de complicată când este supusă analizei. Căci nu mai incupe îndoielă: există mai multe categorii de public, fiecare cu exigențele sale, cu care scriitorii întrețin relații foarte diferite, uneori chiar contradictorii. De unde necesitatea citorva di-sociații. Spune-mi ce public urmărești ca să spun cine ești.

Calitatea imediată este aceea a publicului real, studiat prin anchete și sondaje, concretizat prin noțiunea „masei de cititori”, care determină succesul sau insuccesul unei cărți. El se compune din totalitatea cititorilor actuali, de fapt simplă abstracțiune, căci diferențierile și stratificările sînt mai mult decit evidente. Ceea ce se numește, în genere, „marele public” include o serie întreagă de categorii, bine precizate.

Privind foarte de sus, se constată o adevărată polarizare: apariția publicului larg, conformist, alimentat și cultivat prin toate mijloacele posibile de mass media, iar în sensul opus conturarea fenomenului „snob”, al elitelor și pseudo-elitelor, creatoare de mode, succese efemere, și alte asemenea aspecte superficiale ale vieții literate. Intre acești doi poli, ai acceptării totale, neselective, și ai recepției foarte stricte, se întinde un spațiu imens, plin de incertitudine, imprezvizibil și indeterninat, nu o dată de-a dreptul haotic. Cu acest public real, dar foarte variat, imponderabil, unor enigmatic, altor capricios și efemer în sancțiunile sale succesuale, scriitorul începe un dialog din cele mai nesigure și aventuroase.

De o parte succesul imediat, cu toate satisfacțiile și servituțiile sale; de cealaltă, conflictul deschis, tradus prin atitudini de neînțelegere, izolare, dispreț. Am definit în două vorbe marea mit romantic al genului inaccesibil, solitar, prelungit prin teoria „turnului de fildeș”, exprimată printr-o literatură întreagă, plină de sarcasme, aname, butade. Imi vine sub condei un paradox al lui Baubelaire, din L'Art romantique: „Față de geniu, publicul este un ceas care întârzie”. S-ar putea cita zeci de astfel de ironii, în parte motivate prin profundele erori și incompetențe ale unor mari succese de public (cazul Béranger, în secolul trecut, de comparat cu insuccesul lui Stendhal), în parte excesive, căci nu puține esecuri literare au fost și sînt pe deplin îndreptățite. Supus acestei realități, cel puțin dificile, scriitorul este nevoit să aleagă, să opteze pentru un anume tip de public și deci de succes. Din acest moment încep cele mai profunde dileme.

De fapt, totul se petrece în mod spontan. Scriitorul de vocație simte instinctiv că el nu va putea niciodată cuceri și domina integral acest public „mare”, neomogen prin definiție. Și atunci el începe să se adreseze numai unui anumit public, publicului său, pe care îl înțelege, îl cunoaște, cu care are afinități și corespondențe de idei, gust, sensibilitate. Este vorba, în fond, tot de un public „real”, dar potențial, pe care l-aș numi virtual, de esență latentă. Himeriele „int exclude: la creator, nevoia comunicării este organică. Și ea presupune, în orice împrejurare, un interlocutor receptiv, cit mai apropiat de intențiile sale artistice. Scriitorul se adresează, în primul rînd, acestui partener invizibil, dorit, postulat, aproape providențial. El are deci în vedere, cu prioritate, acest public ipotetic, participant la aceeași familie de spirite, de la care așteaptă înțelegere, audiență, succes. Este, dacă vreți, „mitul” său. Dar iată o astfel de idee propulsoare, colaborarea reală creator-contemplator nu poate lua ființă Desigur că la acest stadiu de intimitate, orice convenționalism, simulare și conformism iefin dispăre.

În felul acesta nu se îngustează baza „socială” a publicului literar? Intr-adevăr, ea se restrînge pe o latură, dar tinde să se adîncească pe alta și într-un mod cu mult mai profund decit prin simplă publicitate superficială. Se înțelege, publicul virtual nu poate fi decit selectiv. Deci limitat, specializat la o anumită formulă și mod de receptivitate literară. Dar logica sa interioară merge spre dilatare. Sfera audienței sociale, chiar restrictivă, tinde să iradiază, să se lărgească în cercuri concentrice. Chiar dacă scriitorul nu cucerește pentru moment decit un mic grup de cititori și chiar dacă acești cititori-precursori nu sînt decit niște snobi sau aproape (cîți cititori reali a avut la început și au la drept vorbind și azi Mallarmé sau Joyce, pentru a nu mai aminti de avangardiști?), el își descoperă o adevărată vocație educativă, în sensul cîștigării unei sfere tot mai întinse de cititori. Dacă lucrurile n-ar sta astfel, n-ar avea nici un rost să mai teoretizăm funcția educativă a literaturii. „Aplauzele majorității” — spune și G. Călinescu — nu constituie un fel pentru autor, care trebuie să-și creeze publicul, nu să se supună lui”. În acest punct, Marx anticipase cu deplină justie: „Dacă vrei să te bucuri de artă trebuie să fii o persoană educată pentru artă. Obiectul de artă — ca și orice alt produs — creează un public cu simțul artistic capabil să se bucure de frumos”. Public virtual vrea să spună public perfectibil, educabil.

Cînd, din diferite motive, publicul nr. 1 și nr. 2, real și virtual, nu răspund la apel, scriitorul se consolează cu publicul nr. 3, cel ideal, singurul care poate oferi compensații absolute, depline, în momente de criză. Este publicul posterității, al gloriei postume, aspirație în același timp profund romantică și profund umană. A postula și a crede în existența unei ratificări universale, în timp, prin consensul tuturor spiritelor superioare ale umanității, într-un public ideal, de maximă competență estetică, nu este chiar atât de iluzoriu pe cît pare. Mai întii, reparațiile istoriei literare sînt mereu o mare realitate. Intervine apoi și pseudo-universalitatea judecării kantiene de valoare. Dar această discuție ne-ar duce, acum, prea departe. Sigur este că din toate relațiile posibile care se stabilesc, între scriitor și public, acestea din urmă sînt cele mai nesigure, dar și cele mai idilice și surizătoare. Și apoi, însoțit de public pe toate treptele sale ascendente, scriitorul poate pași acolo unde simte că-i este locul, cu adevărat ideal fiind, se înțelege, doar cazul deplinei identități între publicul real, virtual și ideal.

În fond, de ce n-ar fi posibil un public actual, cu care scriitorul să stabilească afinități reale, consolidat și orientat de o reală conștiință estetică, periodic verificată? Acesta este, de fapt, publicul ideal spre care tindem cu toții.

Adrian Marino

FIȘĂ DE ISTORIOGRAFIE LITERARĂ

OCTAV BOTEZ

Acum douăzeci și cinci de ani se stinge din viață la Iași, profesorul Octav Botez, titularul catedrei de istorie a literaturii române moderne de la Universitatea din Iași, figură proeminentă a cercului „Vieții românești”.

Născut în 1884, la Iași, Octav Botez era fratele prozatorului Eugeniu P. Botez (Jean Bart). Ambii erau fiii generalului Panait Botez, în casa căruia limba franceză și ideile înaintate ale veacului erau familiare. Această atmosferă va fi zugrăvită mai târziu de Jean Bart în „Insemnări și amintiri”.

Format în atmosfera pozitivismului darwinist și a materialismului istoric promovat de mișcarea noastră socialistă, Octav Botez a fost purtătorul acestor idei în toate sectoarele de activitate pe care le-a reprezentat. După 1900, scriul său este înfinit în revistele al căror program era influențat de idei înaintate, democratice, pe care el le-a apărut și propagat în orice ocazie, cu toată convingerea. A colaborat la revistele: **Arhiva** (Iași), **Viața românească**, **Insemnări literare**, **Manifest**, **Insemnări ieșene**, **Adevărul literar și artistic** etc.

Interiorizat mereu, preocupat de idei, îndrăgostit de natură ale cărei farmece le căuta peste tot, cu o distincție vestimentară care concorda cu cea sufletească, îl puteai întâlni zilnic — spre ora amiezii — suind sau coborînd dealul Copoului, singur sau în compania cîte unui familiar. Era prietenos cu studenții pe care-i vedea că sînt devotați cărții și-i invita adesea la plimbările sale. Frecventă conferințele cu preocupări variate, cînd acestea erau tinute de oameni care aveau de spus ceva în domeniul respectiv. Cu o cultură bogată, stăpînind principalele limbi europene, mișcîndu-se cu competență în domeniul filozofiei, al istoriei, esteticii, al literaturii universale și al celei românești, se simțea atras de tot ce aparținea culturii umanității.

Licențiat în 1906 al Facultății de litere de la Universitatea din Iași, își trece examenul de capacitate în 1908, la specialitatea principală franceză și filozofia. Din anul școlar 1909/1910 a funcționat ca profesor de limba franceză la Liceul național pînă în 1931, după ce își începuse cariera didactică la Școala normală „Mășile Lupu” și la Birlad, funcționînd cîte un an. Specia-

lul literaturii post-patruzeoptiste a studiat pe larg creația literară a lui Hasdeu. Studiind literatura noastră modernă, O. Botez o împărțea tot pe epoci literare, dar acestea erau legate de revistele literare în cadrul cărora se formaseră scriitorii. În felul acesta el a deosebit o epocă a Daciei literare, a Convorbirilor literare, a Contemporanului, a Semănătorului, a Vieții românești. Ceea ce impresiona la cursurile sale era informația „la zi” în privința studiilor de critică și istorie literară, ca și expunerea caldă, însuflețită, asupra scriitorilor din epocile respective. O impresie profundă au făcut asupra studenților lecțiile despre scriitorii patruzeoptiști. Democratismul lui Bălcescu, Alecu Russo, M. Kogălniceanu era analizat cu profunzime. Expunerile despre problema țărănească erau prilejuri de critică severă a contemporanilor, care nu duseseră la îndeplinire gîndurile acestor înaintași. Literatura semănătoristă și poporanistă era apreciată pentru trăsăturile ei specifice naționale într-o vreme în care asemenea valori erau neglijate.

Era un cititor pasionat și astfel nu i-a scăpat nici unul dintre scriitorii contemporani care-și aveau o personalitate artistică pronunțată. După lectura dramei lui Blaga „Avram Iancu” l-am auzit spunînd: „E o operă cu adînc semnificații. Nu știu dacă va satisface gus-

tul facil al publicului care frecventează teatrul de azi”. Îl interesa romanul ca și teatrul lui Camil Petrescu, îi plăcea noutatea prozei lui Gib Mihăescu; îl urmărea cu o curiozitate mereu crescîndă pe agitatul Anton Holban, al cărui fel de a scrie îl ducea cu gîndul la Marcel Proust.

De Ibrăileanu îl lega o vechi și constantă prietenie îmbinată cu admirație. Stătuse alături de conducătorul „Vieții românești” încă din perioada „eroică” a revistei. Se afirmase în scris în paginile aceleiași publicații. Fusese adus la conferința de estetică și critică literară prin grija lui Ibrăileanu, îl suplinise pe acesta în timpul concediilor de boală și-l urmărea apoi la catedră, după moarte. De aceea, ori de cîte ori era vorba despre Ibrăileanu atitudinea sa era numai de prețuire. Cînd ne-a vorbit despre opera literară a lui Ibrăileanu, ne-a amintit un număr mare de eroi și eroine în genul romanului „Adela”, punîndu-l astfel alături de autorii marilor romane europene, de care se deosebea totuși printr-o serie de însușiri, care-i dau originalitate.

Deosebit de interesante sînt și cronicile sale dramatice rămase în paginile „Vieții românești” și ale „Insemnărilor ieșene”. Ca și în recenziile despre diferitele volume de proză sau poezie, O. Botez urmărea filiația opereii dramatice, ideologia ei, originalitatea lucrării în cadrul temei respective, în ultimă instanță: personalitatea artistică a scriitorului.

Activitatea de critic și istoric literar a lui O. Botez este bogată. Din mulțimea articolelor răspindite în revistele vremii, el a strîns doar două volume: „Note pe marginea cărților” (recenzii despre scriitorii români și străini) și „Figuri și note istorico-literare”.

Critici și istorici literari ca Nicolae Iorga, Eugen Lovinescu, G. Călinescu, Vladimir Streinu i-au apreciat observațiile critice, citîndu-le la locurile cuvenite, drept caracterizări elocvente pentru anumiți scriitori și opere.

O. Botez este un înaintaș în domeniul istoriei și criticii literare care nu se poate uita.

I. D. Lăudat

DICTIONARUL PREMIILOR LITERARE ROMÂNEȘTI

Ben Corlaci

S-a născut în 1924, la Galați. Absolvent al Facultății de litere și filozofie. Volume originale: *Tavernale*, ed. Cădran, 1941, cu „un cuvînt editorial de Ștefan Popescu”; *Pelerinul serilor*, ed. Alfa, 1942; *Arhipelag*, ed. Prometeu, 1943 și *Manifest liric*, 1945, premiat și editat de Forum.

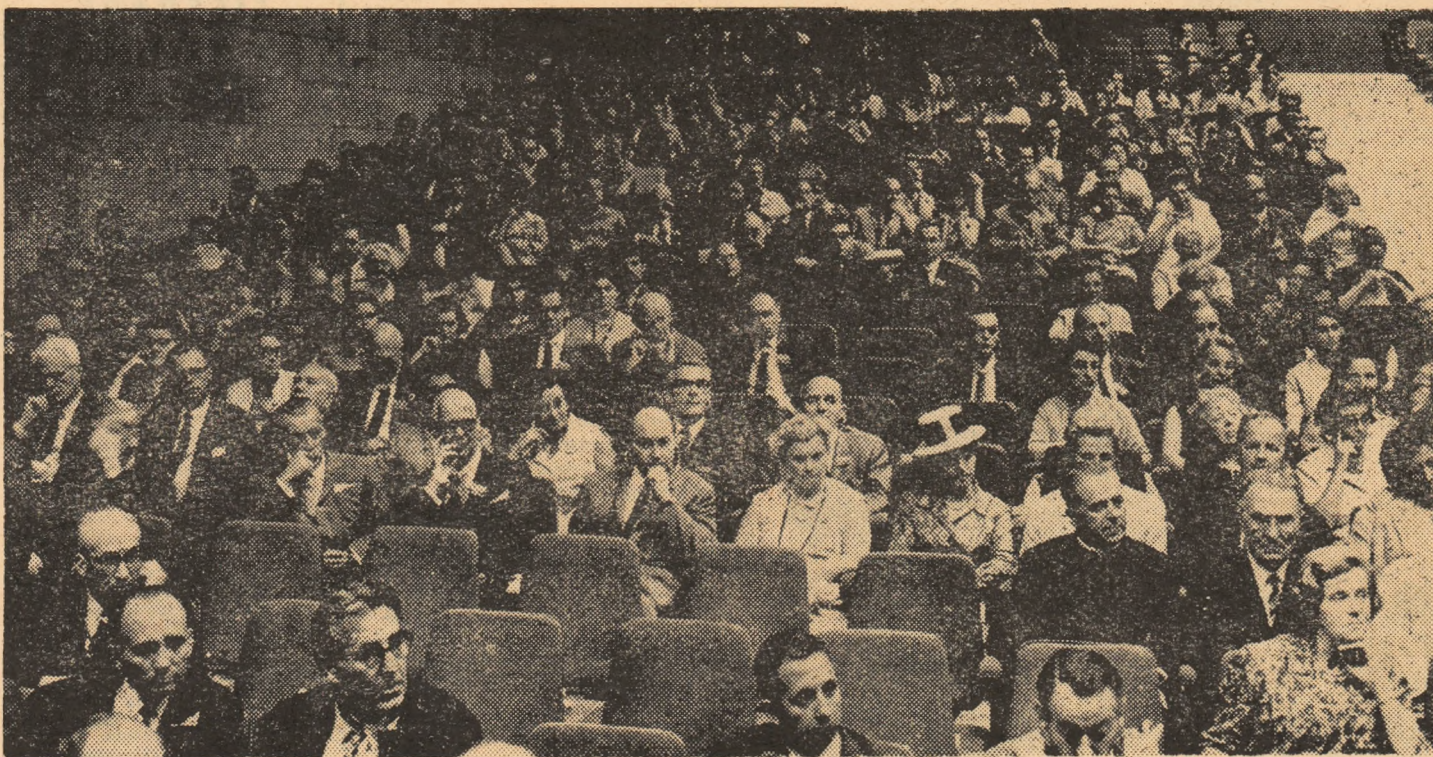
★ În autoprefața la *Manifest liric*, poetul scrie: „așa numita demență a scriitorului nu este altceva, decit o izbucnire cerebrală și bine controlată, împotriva unor stări deficitare și, pentru ei, demoralizante”. Iar ceva mai încolo: „mă mulțumesc cu poezii în care să deplîngă destinul scriitorului din meridianul acesta”. Mi se pare că prozopoeemele lui Corlaci se justifică prin aceste două mărturisiri.

Poate mai adecvat prin ultima. Poetul n-a cultivat — cel puțin în volumul premiat — invectiva, poemul protestatar, mesianic, mobilizator, „izbucnirea cerebrală și bine controlată” (aș zice adresată) împotriva unor realități politice destructive, ci mai mult deplîngerea cerebralizată a condiției individuale, descrierea ei în termeni adesea impenitenți și satanici; un fel de jelanie quasi-clinică, teribilistă, plîngere înscenată a propriei sale umbre „amărite”, oblice, de pe caldarîm. Din poezia lui reiese prea direct, prea afișat, mizeria însului, soarta lui de cersător pe dinăruț, boemia agresivă, aspectul disgrățiat pe care nu s-ar putea spune că nu-l cultivă: „Diminețile mă găseau cu pete-n obraz, / îmi întorceam cămașa pe dos, ca să fie curată / și-n loc să mănînc, scriam un poem / pentru oamenii din oraș și pentru necaz / (necazul, pe care n-am să-l mai uit niciodată). // Trecătorii zimbeau și credeau că-s nebun / sau c-am eșit de sub poduri, și fur nu știu cît la bancă; / oricum, fși frecau buzunarul și duceau mina la nas / de-oarece miroseam a cucuță bolnavă / și nu meritam să privesc lantul de aur cu ceas”. (Cîteva rînduri despre viața de ieri). Dar această temă, la Ben Corlaci este mai mult un gest poetic, o interpretare, o atitudine de frondă scriptică și nicidecum o damnare ontologică. Garderoba poetului e ținută în seculuri de travestiu existențial, necesar unul joc ori unei simulari: „Vezi, dacă stăm acuma de vorbă, / trebuie să fim negreșit cool! sau apasl, / ca să înțrîm — ornamentali și tăcuti — în hainele-n care / vîsam să ajungem cel mai nenorocit! sinucizasi” (Intoarerea omorîtului).

Versurile sînt clădite din gestulații grandioase de cuvinte, ori din comparații hipertrofiate între macro și microcosmos (simila este esență și o nămeță, sărutul e cît o conferință, pasul e un anotîm, etc.). Poetul învîță patetic la sinucide, ori amenință cu ea, dă cu fița în morală, nu înainte de a incendia cu *Nero* cetatea, pîndurile, convins că astfel dăzare un continent. Controlul exagerat scenic al acestor versuri neoromane și so-cratice, evidente lor premeditare fac din poezia lui Ben Corlaci un mator actor activ al spectacolului poetic 1945. Nu i se pot cere: viziune profundă, inefabil, obsolet, nihilist, toare. Așa fiind, tot nezează în-a însumat de înalt, într-un hăzon definitiv, de la care nu poți altă se pot împărții și revendica. S-a-nuțeră vorbi despre autorul *Manifestului liric*, în două definiții: Ben Corlaci a arătat cum poate deveni modă, act cerebral, ceea ce la Geo Dumitrescu, Tonesgaru și Dimitrie Stelaru era un mod de a fi. Sau: B. Corlaci este un poet al mimesisului ce poate îmbrăca, ornamenta și desigur manifest, hainele cuvintelor. Mască în lumen, dormind pe sub poduri imaginare poetul autentic vrea să treacă în-cognit pe marile bulevard. Nu se poate. Atrage totuși atenția.

M. N. Rusu

* interviuri * interviuri * interviuri * interviuri * interviuri * interviuri * interviuri *

CONGRESUL ARHIVELOR

Capitala Spaniei a găzduit între 3-7 septembrie a.c. lucrările celui de al 6-lea Congres Internațional al Arhivelor. Au participat peste 400 specialiști, reprezentând 44 țări din Europa, Asia și Africa. Au ținut, de asemenea, să fie prezenți, printre alte personalități oficiale, dr. Alfred Wagner, reprezentantul Organizației U.N.E.S.C.O. și José Villar Pallás, ministrul educației și științei al Spaniei.

România a fost prezentă cu o delegație formată din Gh. Titileanu, directorul general al Arhivelor Statului și Gh. Ungureanu, directorul Arhivelor Statului din Iași.

Despre obiectivele acestui congres a binevoit să ne relateze mai pe larg tov. Gh. Ungureanu:

— Manifestarea internațională de la Madrid și-a propus drept obiectiv dezbaterii unor probleme de teorie și practică arhivistică, printre care înlesnirea accesului la cercetarea arhivelor, microfilmarea ca mijloc internațional practic pentru completarea patrimoniului național de arhive, elaborarea de lucrări în domeniul istoriei arhivelor, probleme de restaurare, documentare etc.

M-a interesat, ca factor nou, probleme de istoria arhivelor. În legătură cu aceasta, s-a scos în evidență necesitatea elaborării unor monografii și ghiduri internaționale ale arhivelor, întocmite pe bază de monografii locale din fiecare țară, lucrări ce trebuie să stea în atenția specialiștilor...

De altfel, în raportul prezentat de către secretarul general al Congresului a fost oglindită activitatea rodnică desfășurată în țara noastră în domeniul arhivistic, activitate reflectată, mai cu seamă, prin acțiunile inițiate în direcția publicării unor valoroase lucrări referitoare la istoricul arhivelor.

Delegația română a propus înființarea unei comisii internaționale de arhiviști și tehnicieni, care să studieze probleme și să facă recomandări practice la unele probleme

legate de conservarea documentelor. Sugestia a pornit de la faptul că actualul sistem de aplicare a soluțiilor chimice are influențe negative în ce privește scrisul din documente.

O altă intervenție a noastră s-a referit la arhivele instituțiilor, menționându-se activitatea rodnică depusă în România pe tărâmul evidenței arhivelor din instituții și întreprinderi până la depunerea lor în patrimoniul arhivelor statului. O asemenea activitate a fost de altfel apreciată prin hotărârea ca, în anul 1969, să fie organizată la București o „masă rotundă”, cu participarea celor mai de seamă specialiști din diferite țări, consacrată unor probleme în legătură cu arhivele instituțiilor, restaurarea documentelor etc.

Un alt semn al prețurii față de țara noastră, manifestat la Congresul de la Madrid, a fost acela al cooperării reprezentanților României în Comitetul de redacție al revistei „Archivum”, organul Consiliului Internațional al Arhivelor C.I.A. cu sediul la Paris.

Participanții au ales apoi noul Comitet executiv al Consiliului Internațional, stabilind totodată ținerea celui de al șaptelea Congres Internațional în anul 1972, care-și va desfășura lucrările la Moscova.

★

In alara participării la acest congres, tov. Gh. Ungureanu a întreprins noi cercetări în arhivele de la Paris și Madrid, descoperind o serie de alte documente importante ce privesc țara noastră. Este vorba în special de rapoarte diplomatice, sesizări și relatări legate de revoluția din 1848 și Unirea Principatelor.

M. Beram

COLOCVIUL DE ARHEOLOGIE

Între 1-8 sept. a avut loc la Mamaia colocviul internațional de arheologie organizat de U.N.E.S.C.O., Asociația internațională de studii sud-est europene și Academia Republicii Socialiste România. Numeroși specialiști de peste hotare și din țară și-au adus contribuția la desfășurarea colocviului „Sursele arheologice ale civilizației europene”. Printre oaspeții de peste hotare se numără și prof. Wilhelm Holmquist de la Academia de literatură, istorie și anticități din Stockholm.

După terminarea lucrărilor de la Mamaia, profesorul suedez a fost timp de câteva zile oaspetele Institutului de istorie „A. D. Xenopol” din cadrul filialei ieșene a Academiei. L-am găsit în biroul prof. Mircea Petrescu-Dimbovița, directorul Institutului, preocupat de studiul numeroaselor piese ce formează așa numitul tezaur de la Băiceni-Cucuteni, descoperit recent de către cercetătorii ieșeni. Oaspețele a răspuns însă cu bunăvoință solicitării noastre, intrerupând pentru câteva minute munca sa de informare, spre a ne vorbi despre șederea sa în țara noastră:

— O călătorie în România e pentru mine oricând prilej de plăcere și interes. În țara dumneavoastră arheologii pot găsi material leagat de toate popoarele Europei. De altfel, aceasta e și cauza pentru care mă aflu pentru a doua oară aici.

La modul general, pe noi, arheologii din peninsula scandinavă, ne interesează în mod deosebit preistoria României, pentru că ea ne oferă importante puncte de comparație. Și, de altfel, ținând seama de istoriile romani, între noi există legături foarte vechi și deosebit de interesante. Între altele, să nu uităm că Goții și-au avut leagăna în Scandinavia. Iată de ce ne simțim atrași de zona Mării Negre, coborând și noi pe urmele ponoarelor migrațoare și ne grăbim a veni la fata locului ori de câte ori colegii români sau cei bulgari fac descoperiri importante.

— Scopul prezenței Dvs. la Iași?

— Ceea ce se vede de față, adică tezaurul de la Băiceni-Cucuteni, care mă interesează în cel mai înalt grad. Ne oferă puncte de comparație și apropieri surprinzătoare între preistoria dumneavoastră și cea suedeză. Toate acestea pledează pentru înrudirea oamenilor din Europa. Nu e de mirare deci că arheologia suedeză se interesează de cele dezgropate la Băiceni în aceeași măsură ca și cea românească.

Afecțiunea cu care m-am împinat colegii ieșeni și bogăția pieselor pe care mi le-au pus sub ochi și între care găsesc unele amănunte ce-mi sînt familiare, mă fac să lucrez ca la mine acasă, în toată accepțiunea termenului.

— Impresii generale?
— După terminarea lucrărilor de la Mamaia, am avut fericitul prilej de a vizita întreaga țară și, mărturisesc sincer, sînt impresionat de tot ce am văzut. Dacă Dobrogea mi-a plăcut mult, mănăstirile din nordul Moldovei m-au uluit pur și simplu. Frumusețea și valoarea lor artistică m-au făcut să uit chiar bogăția colecțiilor arheologice din Transilvania și vestigiile dobrogene. Așa că, acum cînd plec spre țară, m-aș simți mîndru să descopăr cît mai multe legături de înrudire preistorică între România și Suedia.

Rep.

ÎN DISCUȚIE ESTETICĂ

Întrebarea dacă estetica este o știință implică, de fapt, trei întrebări distincte și anume:

a) Se impune și este legitimată existența unei atare științe, adică există un complex de fenomene estetice distincte de alte fenomene ce formează obiectul celorlalte științe? În cazul cînd este evident că aceste fenomene estetice distincte există, atunci desigur că cercetarea lor științifică se impune și ca atare o știință estetică poate și trebuie să existe. Dacă n-ar exista decât fenomenul creației artistice, obiectele de artă, nevoia de a gusta frumusețea acestora și practica de a le judeca valoarea și a le face deplin înțelese și gustate (critica de artă), toate acestea neputînd fi confundate cu nici o altă activitate a spiritului și cu produsele respective ale acestora — chiar fără a mai lua în seamă frumosul lumii reale și experiența comună a sufletului omenesc față de acesta, cărora mulți esteticieni le contestă caracterul specific estetic — și tot ar fi perfect justificată existența unei științe estetice avînd un obiect cu totul propriu.

b) A doua întrebare, implicată celei puse, ar fi dacă o atare știință estetică este în genere posibilă, în sensul că obiectul său poate fi într-adevăr științific tratat, adică dacă în primul rînd e posibil să i se determine în mod exact sfera și conținutul (trăsăturile specifice), căci numai rezolvarea certă a acestor probleme validează caracte-

rul științific al oricărei științe. Se înțelege de la sine că la o asemenea întrebare nu se poate da un răspuns afirmativ sau negativ cert, decît demonstrînd că e posibilă sau nu determinarea exactă a sferei și conținutului obiectului esteticii. În această privință, însă, concluziile noastre sînt hotărîri afirmative, dar desigur o asemenea demonstrație, cerînd desfășurarea unei lungi serii de argumente, nu poate fi făcută aci și acum.

c) În fine, a treia întrebare implicată constă în aceea, dacă se poate afirma că, în momentul de față, există o știință estetică, un sistem estetic definitiv întemeiat științific, în sensul că își cunoaște deplin și necontroversat sfera și conținutul obiectului său. Cred că nu există astăzi nici un estetician cu deplin simț de răspundere, care ar putea da un răspuns afirmativ acestei întrebări. Realitatea este că pînă acum estetica nu-și cunoaște deplin nici sfera nici conținutul obiectului său.

În ceea ce privește sfera obiectului estetic sînt bine cunoscute divergențele ireductibile între esteticienii formațiști și conținutiști, între cei care acordă numai artei valoare estetică și cei care recunosc această valoare și realității; între cei care consideră frumosul o modalitate estetică distinctă și cu totul deosebită de alte modalități estetice ca sublimul, grațiosul, comicul, tragicul etc., și acei care susțin că frumosul este de fapt esența estetică a tuturor acestor modalități; în fine, între cei care consideră

că arta are nu numai funcție și valoare estetică, ci și alte funcții și valori anestetice — și acei care consideră că arta poate avea, sau trebuie să aibă, atît prin conținut cît și prin formă, numai valoare estetică.

În toată această multiplă controversă se poate afirma că o soluție justă în ceea ce privește determinarea sferei fenomenului estetic se poate da numai în lumina indicațiilor esențiale ale esteticii marxiste și în genere ale metodei dialectice ale acesteia, în primul rînd, prin aceea că recunoaște existența valorii estetice nu numai în artă ci și în realitate și în al doilea rînd, nu numai în forme ci și în conținut.

În ceea ce privește conținutul obiectului esteticii, adică trăsăturile specifice ale valorii estetice, considerată în toate înfîințele sale ipostaze definițiile acestei valori fiind și ele în cea mai mare parte deosebite și contradictorii de la un sistem estetic la altul, sîntem îndreptățiți să afirmăm că o definiție a valorii estetice, definitiv și unanim acceptată, nici nu există.

În ceea ce privește actuala definiție marxistă a valorii estetice, principiul fundamental al esteticii marxiste, după care frumosul, ca obiect de receptare estetică există și se realizează în mod obiectiv atît în artă cît și în realitate, atît în forme cît și în conținut, n-a fost încă suficient fructificat în cercetările ulterioare ale esteticienilor marxisti, care s-au bazat în cea

mai mare parte și aproape exclusiv pe postulatul celeilăși estetici marxiste, că valoarea estetică este o valoare de cunoaștere, că fenomenul estetic rezidă esențialmente în cunoașterea (înșurirea, reflectarea, oglindirea, asimilarea) emoțională a esenței realității prin intermediul imaginilor sensoriale concret-particulare tipice. Dar o atare definiție limitează sfera valorii estetice numai la valorile de cunoaștere, și mai mult, numai la cele concret-particulare, care, deși reprezintă într-adevăr una din sursele cele mai importante, bogate și valoroase ale valorii estetice, nu este totuși singura, căci valoare estetică, sursă de plăcere estetică, fără a avea nici o valoare deosebită de cunoaștere și indiferent de această valoare, sînt prin ele însele și valorile pur sensoriale (acustice, cromatice, dinamice), apoi toate sentimentele și impulsurile voliționale superioare, valorile morale, sociale (patriotice, umanitare), religioase etc. etc., arta decorativă și non-figurativă. Iată de ce această definiție a valorii estetice ca valoare de cunoaștere, intră în flagrantă contradicție cu însăși principala teză, în sine perfect valabilă, a esteticii marxiste, după care toate valorile superioare de suprastructură (morale, sociale, politice — sensoriale, afective și voliționale) pot avea și ele valoare estetică prin ele însele, și nu numai valoarea de cunoaștere, chiar dacă aceasta, într-o mai mică

sau mai mare măsură, poate fi o supravaloare estetică a tuturor valorilor și non-valorilor.

Dacă din toate cele mai sus arătate rezultă că obiectul esteticii n-a fost încă suficient determinat, nici ca sferă nici ca conținut, de nici un sistem estetic de pînă acum, atunci sîntem îndreptățiți a afirma că estetica nu este încă definitiv constituită ca știință. În schimb, ne obli-găm să arătăm într-un eventual studiu viitor, pe care am dori să-l publicăm tot în „Cronica”, revista care are meritul de a fi pus în mod deschis și pentru prima dată la noi această problemă, că estetica se poate totuși fundamenta științific prin determinarea exactă a sferei și conținutului obiectului său, dacă în teoria estetică vom introduce cîteva noi noțiuni, aproape complet ignorate pînă acum de esteticienii de toate orientările. Aceste noțiuni derivă dintr-o reconsiderare și completare a problematicii axiologice a esteticii.

La a doua parte a primei întrebări: în ce constă esența științifică a esteticii, răspunsul rezultă clar chiar din cele pînă aici arătate și anume că esența științifică a esteticii constă în exacta determinare a sferei și conținutului fenomenului estetic în toate modalitățile sale obiective și subiective. Această problemă nefiind încă deplin soluționată pînă acum, ea rămîne sarcina principală de actuali-

CANCERUL și secretul medical

Marele public refuză să creadă în vindecabilitatea cancerului. Am întâlnit bolnavi care au avut această boală, dar care după mai mulți ani de la operație începeau să regretă că au fost operați, crezând că nu se putea să aibă cancer dacă acesta nu a mai reapărut.

Inrădăcinarea acestei credințe constituie motivul principal pentru care la cei mai mulți medici există tradiția caritabilă de a ascunde bolnavilor natura canceroasă a bolii lor. Din acest punct de vedere franchețea altora apare dezavantajă și ea nu ar putea fi aplicată „tale quale” în toate cazurile.

Dar problema are și o altă implicație. Nu putem opera un bolnav de cancer fără consimțământul pe care el nu este dispus să-l dea cită vreme nu cunoaște natura reală a bolii sale. Pentru unii chirurghi acest consimțământ este obținut relativ ușor, deoarece bolnavii sînt puși față în față cu realitatea, pe cînd pentru ceilalți este mai greu, deoarece ei procedează cel mult prin aluzie. În caz cînd bolnavul acceptă totuși operația, chiar în această din urmă împrejurare, se înțelege că responsabilitatea chirurgului este mult sporită.

Referindu-ne în special la întrebarea dacă trebuie sau nu trebuie spus unui bolnav că are cancer, răspunsul împarte lumea medicală în două părți. În țările latine și în special în Europa, răspunsul este categoric nu. Pentru marea majoritate a bolnavilor din aceste țări cuvîntul cancer echivalează cu o sentință de moarte. În această situație, medicul care ar divulga bolnavului natura reală a bolii sale ar adăuga la tortura fizică a acestuia, o tortură morală care este și mai greu de

suportat. Increderea în vindecare, ce menține moralul bolnavului, se năruie din acel moment, el căzînd într-o stare de descurajare totală. Or, medicul are tot interesul ca bolnavul să nu-și piardă speranța care mobilizează toate forțele sale în scopul vindecării.

Cum este posibil atunci ca, în țările anglo-saxone și în special în S.U.A., să se procedeze altfel? Și totuși, oncologii americani consideră drept o eroare disimularea adevărului, pe care mai devreme sau mai tîrziu bolnavul tot îl află, ceea ce este mult mai dăunător pentru el, deoarece își pierde și încrederea în medic.

Adevărul este că problema rămîne încă deschisă, avînd importante implicații de ordin psihologic. Nu ar fi, însă, un lucru din cale afară de greu revizuirea concepțiilor despre cancer pe baza perfecționării actuale a mijloacelor de depistare și tratament ale acestei boli. Văzul de obscurantism care persistă trebuie îndepărtat, fiind greșit a se nega posibilitățile de tratament ale cancerului, deoarece la ora actuală există relativ puține varietăți de cancer impotriva cărora medicina este cu desăvîrșire dezarmată. În special intervențiile chirurgicale făcute la timp cunosc astăzi numeroase succese. „Există astăzi în lume sute de mii de cancerosi vindecați”. Și totuși, sînt încă destul de mulți bolnavi care refuză operația, dacă bănuiesc că sufar de cancer. E și mai trist că trebuie să recunoaștem că și unii medici privesc pe orice bolnav de cancer ca pe un condamnat, considerînd intervenția chirurgicală inutilă chiar și în fazele inițiale ale bolii.

Revenînd la problema cunoaștinței bolnavului des-

pre natura suferinței sale, ea nu ar putea fi soluționată prin maniera „standard” — europeană sau americană — în toate cazurile, ci procedîndu-se de la caz la caz. Oricum, anunțarea în mod brutal, fără nici un fel de meajament și lămurire, a adevărului, constituie un procedeu dăunător.

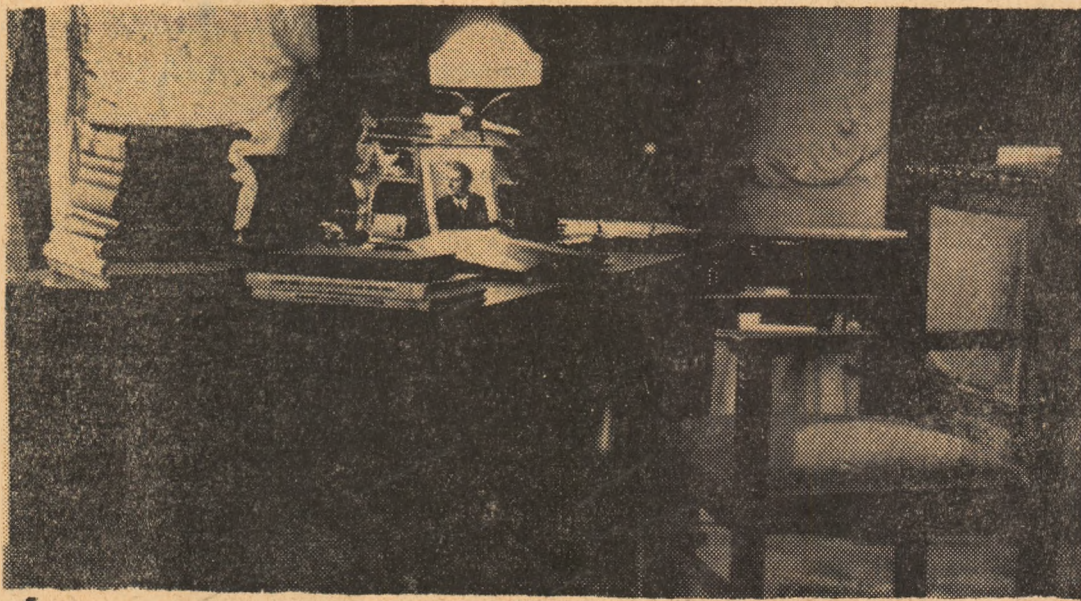
Procedîndu-se de la caz la caz, față de unii bolnavi va trebui să se urmeze mai departe cu ascunderea adevărului, în timp ce pentru alții se va putea considera că este posibil a le dezvălui natura răuului prin convingeri duse cu răbdare și în mod cit se poate de abil. Tipurile de sistem nervos impresionabile nu s-ar împăca cu natura reală a bolii lor. Discernîmintul bolnavilor cere însă timp și răbdare. De aceea este mult mai ușor pentru un medic de a proceda în toate cazurile la tăgăduie a adevărului, aceasta constituînd o atitudine comodă, dar nu din cele totdeauna recomandabile.

În orice caz, trebuie depuse eforturi serioase pentru lămurirea populației în sensul că și în materie de cancer se poate vorbi de vindecare, ceea ce ar ușura într-o mare măsură rezolvarea problemei „secretului” medical față de suferinții de această boală, care nu trebuie să mai fie considerată dezarmantă.

Exceptînd grupa de cancer cu malignitate excesivă (din fericele mai redusă), dintr-o parte, și cancer cu malignitate medie sau slabă, actual terapeutic reușesc să îndeplinească, de multe ori în mod definitiv, manifestările esențiale ale bolii, creînd echivalentul vindecării.

Dr. D. Dragomir

ISTORIA ȘTIINȚEI ÎN IMAGINI

În semn de pioasă cinstire a memoriei celui drag, biroul la care a gîndit și a scris sociologul și filozoful Petre Andrei este păstrat de familie așa cum l-a lăsat el în ziua de 4 octombrie 1940.

Se împlinesc 28 de ani de cînd, așezat în acest jil, profesorul a lăsat fiilor săi o impresionantă scrisoare-testament, act de cruntă acuzare peste ani, din care reproducem: „Tatăl vostru nu are nici un fel de vină, nici o pată,

nici un amestec în cele înțimplite. Nu pot suporta însă să îiu tîrit în mocirlă sub nici o formă. Să nu credeți că iug de judecată și de aceea aleg acest mijloc. Nu, dar nu mai am tăia să lupt. Eu am conștiința împăcată, nu am prigonit pe nimeni și nu am făcut nici un act urit. De aceea nu pot să îiu umilit și degradat. Dacă aș avea pe sufletul meu o cit de mică vină, aș suferi orice, căci aș merita. Dar așa? În cărțile

mele apar clar ațutuirea și concepția mea”.

Cărțile sale de sociologie și filozofie, ca și activitatea desfășurată la catedra de sociologie ca urmaș al lui D. Gusti, sau ca ministru al învățămîntului, ne ațestă peste ani că Cezar Petrescu a avut dreptate atunci cînd l-a caracterizat „de o probitate excepțională în viața particulară și publică, de o putere de muncă recunoscută și de o însușire caracteristică față de nevoile mulțimii”.

nofe

prof. Emil Diaconescu se adresează deopotrivă profesorilor și elevilor, fără a mai vorbi de marele public.

Editura Științifică a înțiat o colecție de popularizare a istoriei ce se dovedește utilă, deci foarte solicitată. În această colecție de mare tiraj, intitulată „Orizonturi”, a apărut de curînd al 10-lea titlu. E vorba de micro-monografia „Alexandru cel Bun” semnată de prof. Emil Diaconescu.

Scrisă fluent, pe o schemă judicioasă ordonată, cu ilustrații întregitoare, cartea se citește cu interes chiar de către neavizați. Ea ne oferă o oglîndă ce se vrea cit mai completă a Moldovei din perioada de organizare ca stat. De altfel, credem că aceasta a fost și intenția autorului, deoarece figura lui Alexandru e suprapusă tot timpul pe reformele și realizările sale de cîtor al țării.

Apărent limitată, lucrarea e de fapt o sinteză parcimonios construită, o eboșă în linii sigure, ea dovedînd că autorul „a avut timp să scrie scurt”. După monografiile lui D. Almas, Radu Vulpe, R. Vulcănescu, D. Tudor și alții, această nouă piatră de mozaic ne face să întrevădem proporțiile spre care tinde colecția „Orizonturi” și necesitatea ei.

Solid documentată și construită riguros științific, monografia

Sociologia educației și problema profesorilor e un mic studiu publicat în ultimul număr al „Revistei de pedagogie” de către lector Silvia Cerușchevici. Lucrarea începe promițător: „Obiectivele principale ale sociologiei educației ar fi să determine natura mediului social și psihologic constituit prin școală, măsurînd de asemenea influența pe care acest mediu o exercită asupra elevilor în întregul lor proces de formare: achiziția de cunoștințe, adoptarea de atitudini sau elaborarea unei scări a valorilor. Ea comportă, de asemenea, studiul sistematic al presiunilor externe care acționează asupra școlii, avîndu-și sursa fie în nevoile și cererile de diverse profesii, fie în exigențele noi ale societății — ne explică autoarea, traducînd nefinisat o definiție (de unde și expresia nepotrivită „achiziția de cunoștințe”).

Dar, trecînd peste amănunte, acest studiu rămîne pe undeva la mijloc de cale, dovedînd că cercetătoarea se situează încă în faza documentării. Pentru susținerea unei teze deja acceptate se invocă date din toate țările se confruntă statisticilor dar, temal cînd sînt în problemă, cu referiri în primul rînd la țara noastră, pledoaria

se termină brusc. Păcat, poate că de la sfîrșit încolo ar fi fost mai interesantă. Afară doar de cazul cînd ne aflăm la primul dintr-o suită de articole axate pe problema acum enunțată.

La 19 octombrie crt. liceul din Huși împlinesc 50 de ani de existență. Evenimentul va fi sărbătorit într-un cadru deosebit, cu participarea unor dintre foștii profesori și, bineînțeles, a sute de absolvenți. Se vor întîlni reprezentanții celor 50 de promoții dăruite țării, spre a revedea școala și depeșă ampreună amintirile.

Dar, dincolo de farmecul vederii, o asemenea sărbătoare evidențiază contribuția de seamă pe care Liceul „Alexandru Ioan Cuza” din Huși a adus-o pe tărîmul instrucțiunii publice în perioada 1918-1968. Zece de cadre didactice ale Universității Ieșene, sute de intelectuali din întreaga țară își datoresc formația modestului liceu hușean. De aceea, considerăm că prilejul ar fi fost nimerit pentru alcătuirea unui anuar-monografie, care să consemneze ceea ce se va arăta oral cu privire la viața liceului „Alexandru Ioan Cuza”.

nofe

tate și de viitor a esteticii.

A doua întrebare: valoarea generalizărilor estetice are un caracter explicativ sau normativ? Răspundem: orice știință axiologică trebuie să fie mai întîi explicativă, de altfel ca orice altă știință și, fiind axiologică, ea poate și trebuie să fie în mod obligator și normativă. Numai în momentul cînd ea poate fi și normativă — și aceasta numai pe baza deplină elucidării, explicării științifice a sferei și conținutului său — se poate considera ca adevărat și deplin întemeiată științific. Dacă esteticii i s-a contestat uneori pînă acum posibilitatea și dreptul de a fi și normativă, aceasta nu se datorește decît faptului că n-a fost și nu este încă suficient explicativă, în sensul că nici măcar problemele ei fundamentale n-au fost pînă acum satisfăcător rezolvate. Tot din acest motiv a fost adesea și este încă contestată ca știință.

Norme estetice obiective, u. niversal și permanent valabile, nu pot fi decît acelea care rezultă cu necesitate din natura însăși a fenomenului estetic în toată generalitatea sa, mai exact din notele definitorii fundamentale ale acestui fenomen, rezidînd în ceea ce numim valoare estetică. Ceea ce înseamnă că aceste norme nu se vor putea stabili decît atunci cînd vom dispune de o definiție cit mai exactă a valorii estetice în toate varietățile ei istorice sau individuale, reale sau ar-

tistice, obiective sau subiective.

A treia întrebare: care sînt problemele principale ale criticii estetice contemporane? Răspundem: în primul rînd, să se stabilească, științific argumentat și demonstrat, rolul primordial al criticii estetice în critica de artă, față de critica extra-estetică (istorică, sociologică, psihologică, psihanalitică, filologică sau filozofic-exgetică, semantică, structuralistă, stilistică etc.), aceasta din urmă avînd numai un rol secundar, dar totuși, din motive lesne de înțeles, necesar, ca auxiliar indispensabil al celei estetice, împreună cu care constituie critica de artă. De aci rezultă și necesitatea curmării divorțului existent încă între critica estetică și cea extra-estetică care, cînd una cînd alta, își arogă exclusivitatea, căci ele sînt complementare, ambele fiind necesare criticii de artă în general și însăși criticii estetice.

Dar cea mai importantă problemă rămîne a ști în ce constă și cum trebuie făcută critica estetică, care, deși are rol primordial, se află totuși în condiții de inferioritate față de critica extra-estetică, fiindcă deocădată singură aceasta se simte îndreptățită a fi considerată ca adevărat obiectivă și științifică. Că poate fi obiectivă și științifică este adevărat, dar dreptul de exclusivitate pe care uneori

și-l arogă și chiar acela de a nu putea fi decît ea singură științifică, este cu desăvîrșire eronat. Critica estetică actuală, pe de altă parte, bazată numai pe judecări subiective de gust, nu se poate considera decît impresionistă sau esestică, excluzînd ca atare posibilitatea normării ei pe criterii obiective general valabile, care, în acest caz, i-ar da dreptul să se considere cel puțin parțial științifică. De fapt în momentul de față o formulare științific fundamentată a acestor criterii obiective nici nu există. Dacă însă pornim de la convingerea că este posibilă o definiție valabilă și exactă a valorii estetice, ceea ce ne-ar permite să cunoaștem exact condițiile sine-qua-non ale acestei valori, atunci este posibil a stabili și unele criterii obiective de apreciere a valorii sau non-valorii estetice a operelor de artă, și în acest caz și critica estetică s-ar putea investi și ea cu autoritatea de a putea fi științifică în sensul că și poate motiva și obiectiv valabilitatea aprecierilor sale subiective de gust, care totuși rămîn în mod necesar prima instanță a oricărei judecări estetice. Fără o judecată estetică inițială de gust, de primă instanță, prin care tocmai ne sesizăm de prezența sau absența frumozului, nu poate avea loc în continuare nici judecata estetică teoretic explicativă, căci ar fi fără obiect. Plus că

și aceasta din urmă nu și poate dovedi valabilitatea, dacă nici o judecată de gust, bazată totdeauna pe un sentiment de plăcere sau neplăcere, de satisfacție sau insatisfacție, nu-i confirmă argumentele și concluziile afirmative sau negative. De unde rezultă că judecata de gust este nu numai prima ci și ultima instanță a judecării estetice. În afară de aceasta, judecata de gust, respectiv critica impresionistă, mai are și rolul important și insubstituibil de a sesiza și revalorifica continuu acele disponibilități inepeizabile, în mare măsură inefabile, (ermetice, criptice, absconse, ambigue, fluctuante, aleatorii), mereu variabile de la epocă la epocă, de la individ la individ, ale unora și aceluiași opere de artă ale căror constante, invariante estetice, de fond și de formă, manifest exprimate, explicite, inclusiv condiționările lor estetice sine-qua-non, constituie obiectul criticii estetice prezumtiv științifice (teoretic explicativă).

Rezultă că una din principalele probleme ale criticii estetice contemporane ar fi aceea de a-și constitui și ea un sistem de criterii obiective care să-i permită o mai certă apreciere și dovedire a valorii sau non-valorii produselor creației artistice, căci numai astfel se poate investi cu toată autoritatea necesară și și va putea asigura și eficiența diriguitoare, care astăzi îi lipsește în mare măsură. Dar după cele mai sus arătate, se poate ușor înțelege că sarcini

na rezolvării acestei probleme revine în primul rînd esteticii, criticii de artă avînd datoria să se inițieze și ei cit mai profund în problematica teoretică a acesteia. Principala neajuns al actualei critici estetice de artă, de toate orientările, este tocmai această insuficiență inițiere a criticilor în problematica științifică a esteticii, ea însăși mult deficiente în rezolvarea chiar a problemelor sale fundamentale.

A patra întrebare: considerăm că estetica marxistă a dat răspunsuri suficiente problemelor principale ale artei și literaturii contemporane? Răspundem: la principalele probleme ale artei și literaturii contemporane, considerate și ca probleme ale esteticii, considerăm că nu s-au putut da răspunsuri suficiente, fiindcă, așa cum am arătat, estetica de toate orientările, inclusiv cea marxistă, nu dispune încă de criterii normative certe. De aceea, deocădată, operează ca diriguitori în materie de creație artistică și critici de artă numai bunul gust estetic cultivat, cultura artistică și cea generală a creatorilor și criticilor de artă. Cum însă creația artistică și critica de artă sînt mereu supuse unor numeroase și nefaste influențe și infiltrații, cu totul străine de adevărată artă și bunul gust estetic, acestea, în lipsa unor temeuri obiective de necontestată autoritate științifică, pot fi ușor derutate și denaturate.

A cincea întrebare: este mulțumitor nivelul cercetării estetice de la noi și care sînt

sarcinile actuale ale esteticii noastre și direcțiile ei principale de dezvoltare? Răspundem: cu excepția citorva contribuții foarte valoroase în probleme speciale ale esteticii și criticii de artă, în ceea ce privește însă problemele generale și fundamentale ale esteticii, numai cu parafrazări și compilații a unor teze și lucrări arhiuzate și în parte eronate, de import, sau numai cu o estetică a cotidianului, putem spune că nivelul cercetărilor noastre în această disciplină este prea puțin mulțumitor. În ceea ce privește sarcinile actuale ale esteticii noastre și principalele ei direcții de dezvoltare, acestea nu pot fi decît alcătuirea unor studii, tratînd în mod creator și dintr-o nouă perspectivă — care după noi există și se impune — problemele fundamentale ale esteticii, considerată atît ca știință explicativă cit și normativă, și aceasta pe baza esențialelor directive ale dialecticii marxiste și nu prin perpetuarea limitelor, la timpul lor inerente și explicabile, ale esteticii materialiste. Dispunem astăzi de suficiente forțe creatoare competente pentru îndeplinirea acestei sarcini. În concluzie, se impune și la noi, ca de altfel pretutindeni, o nouă încercare de fundamentare științifică a esteticii, care, de astă dată, credem și asigurăm chiar că nu va mai întîrzia mult să se producă.

Prof. dr. Radu . Paul

REPORTAJ PE GLOB

Aeroportul din Copenhaga a rămas undeva în urmă cu pistele sale de beton întinzându-se în mare, prelungiri terestre ale dărilor lăsate în urmă de vapoarele ce se îndreaptă spre porturi. Poate nici căierii ca aici, în nord, pământul, apa și cerul nu se întrepătrund atât de intim ca într-o zi dinaintea Genezei. Mai ales când le privești toate de la 4000 de metri înălțime prin fereastra ovală a navei aeriene într-un amurg fantastic în galben și roșu încrămențit pe blana de ren a norilor de la orizont.

— Călătoriți prima dată la Stockholm?

— Da, pentru prima dată. — **C'est un ville joli.** Vecinul meu, olandezul, își soarbe tacticos berea răspunzând zimbetului profesional al stewardesei. **Oui, c'est un ville joli.**

Ce-o fi înțelegând prin acest „joli”?

Vikingii, lacurile acoperite de ceață, buildingurile paralelipipedice de beton și sticlă, neliștea lui Strindberg, Academia regală, adolescențele înalte și blonde, campania electorală, problemele de sexologie, premiul Nobel — toate informațiile, cărțile de călătorii,

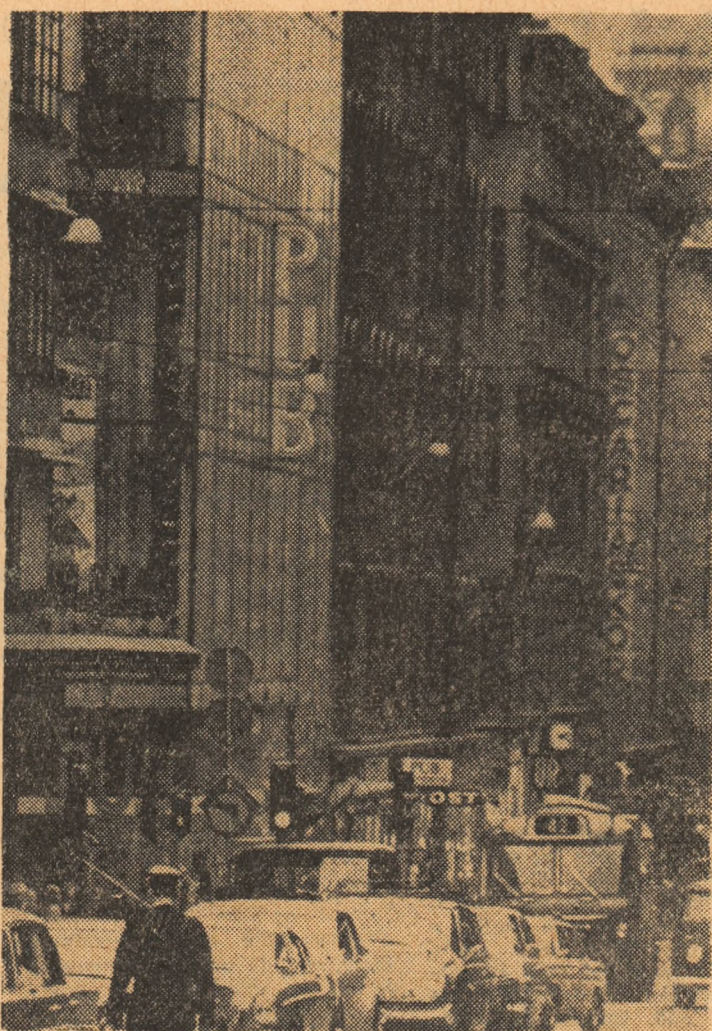
printre vitrinele strălucitoare ale Drottning-gatan-ului.

Li întind moneda și, nu știu de ce, am certitudinea că dacă cumva eu i-aș fi cerut lui o monedă și el ar fi avut-o, într-adevăr, mi-ar fi întins-o cu același aer firesc. Tinărul îmi mulțumește la fel de politicoș, pleacă și se oprește cițiva metri mai încolo în dreptul unui chioșc cu răcoritoare, unde cere o sticlă de Pepsi-Cola.

E drept, autohtonii, îndeosebi cei mai în vîrstă, nu privesc cu prea multă plăcere pe acești hippy care au început să populeze străzile orașelor lor venind îndeosebi de peste ocean, ori din alte țări vest europene.

În felul lor calm și cumpănit își răspund că ar fi mai bine ca aceștia să stea la ei acasă și să muncească, ceea ce pînă la un punct este adevărat.

Este firesc ca un popor de mai puțin de opt milioane de locuitori și care stăpînește o țară — a patra ca întindere din Europa — și care în câteva decenii de pace și-a creat o industrie dintre cele mai moderne, care întreține un comerț de prim rang cu întreaga lume, inclusiv România, să prețuiască în primul rînd munca, izvor principal al bogăției și bunăstării.

munca tenace a oamenilor care înfruntă o natură aspră.

Se pare însă că oamenii din Hallstavik au trebuit să mai aștepte cîteva secole pînă cînd norocul să suridă în casele lor. Și aceasta nu s-a datorat sosirii unei... alte balene, ci spiritului lor întreprinzător, înființării și dezvoltării în comună lor a celei mai mari fabrici de hirtie pentru ziar din Europa.

Veniturile obținute de comună de pe urma acestei întreprinderi și a altora mai mici au permis ridicarea în Hallstavik a unor construcții de interes obștesc pe care alte localități din țară le invidiază: locuințele pentru invalizi, căminul de bătrîni, clădirea școlii generale.

Seara, la Hallstavik, interpretii dansurilor populare locale, îmbrăcați în costumele lor cu fireturi și mărgele, joacă în sunetele vechilor instrumente populare, reconstituind o atmosferă revoluționară în dimensiunile ei exterioare, dar continuată în sensibilitate și frumusețe sufletească.

Pe pereții noilor case din Hallstavik, tețiile de săbii de pe vremea regelui Gustav Vasa au adormit o dată cu lingurile de lemn din încăperile muzeului...

PE ACEST PĂMÂNT ÎNDEPĂRTAT

Cînd povestesc despre o țară cum este Suedia mi se pare întotdeauna că am uitat să spun ceva. Ceva esențial, care trebuie neapărat să existe în aceste rînduri.

Poate faptul că populația activă a crescut din 1960 cu aproape 5%, poate despre impresia tulburătoare a grupului de copii din Farsta, cu plete lungi și ochii ca lacurile interioare ale țării, poate de puternica ligă împotriva alcoolismului sau de filmul lui Sjoman, „Sint curioasă”, care a produs atîta scandal din diverse motive în Suedia și la Paris, poate despre colinele acoperite seara de ceață ca într-un film polițist, poate...

Nu știu. Dar ceva, în mod sigur, întotdeauna-mi scapă ca și cum aș fi într-un glob de sticlă prin care văd totul dar nu pot stabili acea comunicare de sensibilitate cu ceilalți așa cum, în metroul din Stockholm, m'îndrăznești să întrebi care este trenul subteran în direcția Kristineberg. Iar celelalte lucruri le poate găsi oricine în cărțile de istorie, în statistici (de care suedezii sînt

mari amatori), în ghidurile turistice sau în pliantele din hotelurile.

Și totuși o imagine merită să fie povestită. Eram pe podul ce leagă Stadshusetul, primăria orașului, de Riddarholmens, insula pe care este așezat o parte din orașul vechi. Deasupra noastră autostrăzile se întretaiau, suprapunîndu-se în volute cu încręgături spre cele patru puncte cardinale. Se mai lucra. Jos, aproape de apă, lingă zidul de beton, un om cu un aparat de sudură lucra. Nu-i zăream decât spatele lat, gol, pe care soarele presărase broboane de sudoare. Scinteile fierbinți de metal cădeau sfîrîind în apa verde a Riddarfärdensului. Lumina și scintele izbucneau parcă din piept ca o iradiere interioară.

Era aplecat peste lucrul său ca într-o rugăciune. Era un om între apă și cer, între metal și beton, legînd anonim clipe de ieri de cea care va veni mîine.

Era un om care își ocrotea flacăra de vînturile reci din nord, curbat ca o scoică peste mărgăritarul pe care îl năstăea, în tăcere și demnitate. Era un om căruia aș fi vrut să-l strîng mîna și să-l privesc în ochii lui ca două lacuri cenușii din nord și să-i spun: prietene.

Și iarăși aș fi vrut să revăd Milles-gardenul, acea grădină de pe faleza Lilla Värtanul, pe care voința și talentul unui om a umplut-o cu statui. Și să sărut placa de marmoră pe care un pietrar a scris aceste versete a genialului artist eu numele de Carl Milles:

De pe acest tărîm îndepărtat, căminul meu din Lidingö, / soarelui și florilor toate, / cîntecului de păsări și noștilor limpezi, de vară, / brazilor, pietrei, cîmpurilor mari cu ienuperi, / scorușilor roșii, / valurilor golfului Värtan de lună-argintare, / adierii de vară și îngînarilor triste de-acordeon, / Skansenului și-acordurilor din Djurgården aduse de vînturi, / steluțelor albe, zăpezii virgine, / cînd cu torțe în mîini alunecăm peste ghețuri — / Și-n amintirea acestei febre-a-mplinirii / de-a-nfrumuseța viața prin artă / Ești tu tine, pentru cei mulți, / și tu ziua de mîine / care vor spune dacă trainică-mi este creația. / Tîe Olga, dragostea mea dintotdeauna, / vremea-am trăit-o pentru a dăruii tutuora / tot ce-am putut / noi, cei umili îi rugăm să ocrotească / cite-am durat împotriva neliștii vremii / mărturie a visului nostru de-artiști.

Corneliu Sturzu

H. Linngvist: „In piață”

(Muzeul național din Stockholm)

ORIZONT SUEDEZ

reportajele, romanele citite, fotografiile decupate din ziare și reviste se amestecă într-o sarabandă drăcească învîrtindu-se pe caruselul minții pe cînd glasul catifelat din difuzor ne invită să ne legăm centurile pentru coborîre.

Pe autostrada care leagă aeroportul cu Stockholmul, fărurile mașinii scot brusc din întineric trunchiurile albe de mesteceni pe cînd departe, în față, reclamele colorate se cațără pe zidurile clădirilor tot mai sus, pînă la steaua polară.

DESPRE HIPPY, TIMIDITATE ȘI ASOCIAȚII

— N-ai o coroană pentru mine?

Tinărul din fața mea mă privește drept în ochi cu un aer blînd, puțin obosit, ca pe un prieten. Pletele lungi, negre, mustața adusă pe gură și chitara atîrnată pe umărul sting, îi dau un aer de trubadur care vine de foarte departe, răcîcit parcă în mulțimea de oameni,

De fapt, acest contrast între îmbrăcămintea puțin bizară a adolescenților de ambele sexe și seriozitatea cu care muncesc și învață surprinde în primul rînd pe călătorul nefamiliarizat cu temperamentul omului din nord. Este, dacă se poate spune așa, o nelămurită dorință a tinărului de a se exterioriza, de a se apropia de lume, dublată de o timiditate și o rețineră structurată de secolele în care suedezul, pierdut în spațiile imense ale țării sale, comunica doar cu el însuși. Poate de aici și dorința de alte orizonturi, mai populare, care au mînat nu numai pe strămoșii varegi spre cetățile Bizanțului, dar care explică, în parte, și enormul val de emigrări de la sfîrșitul veacului trecut către orașele Americii.

Această nevoie de comuniune, de colectivitate, impusă și de relațiile tipice unor activități industriale, conferă astăzi vieții sociale suedeze trăsături anarte. Se spune că Suedia este țara asociațiilor de tot felul, de la puternica organizație a cooperativelor de consum cuprinzînd 1.400.000 de familii și pînă la societățile restauratorilor de tablouri sau a

cultivatorilor de flori exotice cu un număr de cițiva membri.

Este și acesta un mod de a-și organiza viața, riguros și metodic după orele de lucru îndeplinite cu conștiinciozitate și care poate cuprinde partida de mini-golf, ședința de asociație, skylul pe apă, revistele sexy sau urmărirea disputelor electorale pe micul ecran al televizorului. Depinde de vîrstă, profesie și, mai ales, de bugetul familiar calculat pînă la ultimul öre.

GRANIT ȘI MARMORĂ

N-am înțeles niciodată de ce un oraș trebuie caracterizat prin altul, mai celebru. E un fel de notorietate imprumutată ca un act de identitate furat. Ghidurile turistice numesc Stockholmul „Veneția nordului”. De altfel, în Europa și pe alte continente sînt cîteva „Veneții”, „Florențe”, ba chiar și „Parisuri”. Nimic mai fals. În capitala Suediei nu sînt canale, ci fiorduri lungi pe care circulă vase de tonaj mediu, iar cit privește terenul pe care este așezat, Stockholmul nu are deloc intenția de a se scufunda în mare ca vestita cetate de pe lagune. Solul granitic a permis și permite aici ridicarea unor construcții înalte, iar noul centru comercial înălțat între Kungsgatan, Torsgat-Vasagatan și orașul vechi cu buildingurile lui de sticlă și beton și marmoră sînt o dovadă în plus.

Granitul... Granitul care țîșnește de sub temelia unei case, din mijlocul unei pajiști, în centrul orașului ca și la periferie. La Uppsala am văzut cîteva pietre de granit pe care erau săpate rune. Vestitele rune scandinave. În Farsta, noul oras satelit al Stockholmului, aceleași motive de granit ca niște cocoașe cenușii de mamut pe care pămîntul subtil și iarba nu le-au putut acoperi. Mă gîndesc cită bogăție pen-

tru sculptori. O sută, o mie, zece mii de sculptori ar avea de lucru a viață întreagă, pentru a transforma ceea ce a lăsat era glaciară în opere de artă. Nu ar fi minunat?

Dar acești bulgări țîșnind impetuos printre ziduri, la marginea autostrăzilor largi, prin verdeața întunecată a parcurilor sînt frumoși și așa cu formele lor bizare, șlefuiți de vînturile nordului. E o severitate întunecată în aceste stele nescrise decît de ploaie, în contrast cu ovalul pur și alb al oului brîncușan din muzeul de artă modernă de pe Skepps Holmen, lucind între atîtea pinze de Picasso, Braque, Mondrian, Klee, Chagall ca un fulger globală încrămăntat pe soclul lui de lemn.

De altfel prezența românească în țara de la miez-noapte nu are doar un caracter simbolic. Și este plăcut să auzi din gura acestor oameni rezervati aprecieri elogioase la adresa României, să constati prestigiul de care se bucură politica de pace a statului nostru, intenția lor de a dezvolta și pe mai departe schimburile științifice și culturale în acord cu imperatiile contemporaneității.

UN OS DE BALENĂ

Intr-una din bisericile Hallstavikului ni s-a arătat un os din spinarea unei balene, păstrat cu venerație. Legenda spune că, demult, o balenă a răsarit în apele canalului învecinat. Locuitorii au luat sossirea enormului cetaceu drept un semn de noroc și prosperitate și, de cîteva secole, imaginea balenei ornează blazonul comunei. Legendă, întimplare adevărată? Printre locuitori păreri sînt împărțite. Mai edificatoare pentru viața străbunicilor cetățenilor de azi ai Hallstavikului sînt obiectele din muzeul comunal amenajat într-una din ultimele case de lemn rămase aici, atestînd indeletnicirile de tăietori de pădure, agricultori și corăbieri,

cronica

săptămînal politic, social, cultural

Coloziul de redacție:

AL. ANDRIEȘCU, N. BARBU (redactor șef adj.), CONST. CIOPRAGA (director), ION CREANGĂ, AL. DIMA, ILIE GRĂMADA, DAN HATMANU, MIRCEA RADU IACOBAN (secretar general de redacție), GAVRIIL ISTRATE, GEORGE IESNEA, P. MILCOMETE, CR. SIMIONESCU, ACHIM STOJA, CORNELIU STURZU (redactor șef adj.), CORNELIU ȘTEFANACHE (redactor șef adj.), NICOLAE ȚĂTOMIR.

Prezentare grafică VALER MITRU